NAZIONALE
R. BIBLIOTECA
8
19 E
3
CENTRALE V. E. II
ROMA

Ex Bibliotheca
majori Coll. Rom.
Societ. Jesu

23.4.22

Coll: Rom: Soc: Jes: Cat: Inscr.

MICHAELIS TIMOTHEI GATEENSIS, V. I. D.

In Diuinum Officium, TRECENTVM QVAESTIONES.

IN DECEM TRACTATVS partitæ; vt in ſequenti pagina videtur.

Cum Priuilegijs.

VENETIIS, M D LXXXI.

Apud Franciſcum Zilettum.

B. S.

8-19-E-3

SVMMMA ET ORDO CONtentorum in hoc libello decem Tractatibus diſtincto.

TRACTATVS PRIMVS.

De Diuino Officio, & horis Canonicis in genere.

TRACTATVS SECVNDVS.

De Matutino, & eius ſequelis.

TRACTATVS TERTIVS.

De aliquibus myſterijs diuini officij Aduentus, Septuageſimæ, Quadrageſimæ, & Paſchatis incluſiuè.

TRACTATVS QVARTVS.

De Prima Hora.

TRACTATVS QVINTVS.

De Hora Tertia.

TRACTATVS SEXTVS.

De Hora Sexta.

TRACTATVS SEPTIMVS.

De Hora Nona.

TRACTATVS OCTAVVS.

De Hora veſpertina.

TRACTATVS NONVS.

De Completorio.

TRACTATVS DECIMVS.

De Sanctorum Feſtiuitatibus, Mortuorumq́; officio, pſalmis gradualibus, atque etiam pœnitentialibus.

ADMODVM ILLVS· DOMINO HIERONYMO MAPHEO I. V. D. AC DIGNISSIMO E. S. MARIAE DE GLAREA Veronen. Præpoſito.

MICHAEL TIMOTHEVS S. D.

NON multis ab hinc diebus, ampliſsime Præſul; ad me religioſi quidam viri, multis profectò virtutibus ornati, acceſſerunt, ea nimirum intentione, ac animo, vt templũ viſerent S. Martinæ; cum quibus magna mihi fuit amicitia iam inde à ſtudijs noſtris; ac nunc ſanè maxima neceſsitudo intercedit: qui poſt-

quàm paululum in eo moræ habuerunt, ac illud luſtrarunt omne, de origine eius, ac conſecratione, necnon & de vita Virginis, & martyris prædictæ multa, obiterq́; etiam de die eius feſti colloquentes, in ſermonem venerunt eius officij: & præſertim qua ad eius celebrationem in officio uteretur oratione, percunctati ſunt. Poſtmodum hanc de diuino officio nacti occaſionem, verba multa de ipſo fecimus. In quo, cùm plurima inueniremus myſteria, quæ enodatione egere videbantur; ipſi me, vt hunc ſubirem laborem, rogauerunt, ut aliquod compendium diuini officij ex ijs, quæ de huiuſmodi myſterijs aliqua Concilia, Pontifices, necnon & Durandus, Rupertusq́;, ac Iudocus, Ioannesq́; Caßianus referunt,

runt, conficere vellem; quod tanquam illius Rationalis Aronis ſacerdotis doctrinam, iudicij, & veritatem habentis memoriale, portari commodè in ſinu poſſit. At ego diutius (fateor) hanc detrectaui ſubire prouinciam: cùm alijs occupatus eſſem grauioribus ſtudijs. Verùm ipſi non deſtiterunt obnixius me continuis quatere efflagitationibus, & ſancta improbitate importunis petitionibus, donec euictum me in tuam pepuliſſent ſententiam: Conteſtantes id ipſum ad me congruenter attinere, qui & Hymnos Eccleſiaſticos iam etiam elucidaſſem. Itaque eorum victus importunitate; ac potius illa animi eorum eximia ſinceritate, qua non propriæ vtilitatis, ſed publicæ tantùm rationem habentes, hæc fieri

expetierunt: connixus ſum pro viribus elucubrare ſucceßiuo ſtudio hoc, quod tantopere efflagitarunt, opus: non quidem quantum expoſcit ipſa rei dignitas, ſed quantum valet tenuis mea facultas: perſuaſum habens ſingularem eorum, & omnium, hoc opuſculum legentium, beneuolētiam, id, quod minus ſufficienter, aut plenè diſcuſſum eſt in hoc opere, aut non ſatis recluſum, excuſaturam. Quare cùm tu, Illuſtris Adoleſcens, inter eos, quibus deuinctus ſum, primus ſis, incredibiliq́; in me ſemper fueris beneficentia, qua ob ſuſcepta à te cumulatißimè munera, vſqueadeò tibi obſtrictus ſum; vt ne minimam quidem illorum partem digna compenſatione æquare poſſem: ideò (ne ob hanc tuorum in me meritorum inæſtima-

ſtima-

ſtimabilem magnitudinẽ, nulla prorſus referatur gratia, quibus certè debetur quàm maxima) hanc meam qualemcunq; elucubrationem, meæ ergà te obſeruantiæ teſtem, tibi dedico, nuncupo, atque mitto: quò tua ampliſſima authoritate in lucem edatur, atque à detractoribus, ſiqui fuerint, protegatur. Vale.

Concilia & Doctores ex quibus deprompta ſunt hæ quæſtiones.

Agathen. Concil. 1.
Aurelianen. Concil. 2.
Baſilien. Concil. 3.
Gerunden. Concil. 4.
Lugdunen. Concil. 5.
Palęſtinnm Concil. 6.
Toletanum.4. Concil.7.
Tridentin. Concil. 8.

Abbas Panor.1.
Alber.de Roſ.2.
Ambroſius Epiſc. 3.
Anaſtaſius Papa.4.
Archidiaconus Florentinus.5.
Auguſtinus Epiſc.6.
Damaſus Papa. 7.
Diuinus Thomas Aqui.
Dionyſius Carthus. 9.
Gelaſius Papa. 10.
Gratianus 11.
Gregorius Papa 12.
Guliel. Duran. 13.
Iacobus de Valentia.14.
Iudocus Chlictoue. 15.
Ioannes Caſsianus. 16.
Leo Papa.17.
Nicolaus de Ploue.18.
Platina de Vit. Pont.19.
Romanus Catechiſ. 20.
Rupertus Abbas.21.

INDEX QVARVNDAM IN DIVINVM OFFICIVM

Quæſtionum in hoc libello contentarum, ſecundum ordinem literarum alphabeti ſumptus, à quibus ſuum ſumunt exordium.

A

ABEL cantauit pſalmum: Beatus vir qui non eſt &c. Quæſt. 29. trac. 2. fol. 22. b
Abſolutio, ſeu preces poſt orationem dominicam, & ante lectiones, quid denotent. q. 35. tract. 2. fol. 25. a
Adonai quid. q. 21. tract. 3. 55. b
Aduentus Domini quot hominum genera ſaluauit. q. 3. tract. 3. 49. b
Aduentus Domini quotuplex eſt. ibid.
Alleluia cur iteretur in ſabbato ante ſeptuageſimam. q. 39. trac. 3. 61. b
Alleluia cur intermittimus à ſeptuageſima, vſque ad cænam Domini. q. 4. trac. 3. 50. b
Alleluia, & laus tibi Domine an æquipolleant. q. 47. tract. 3. 65. b
Alleluia cur ſic frequentetur in Pentecoſte. q. 121. trac. 3. 93. a

Alphabe-

Alphabetum Hebraicum, cur inſeratur in lamentationibus. quęſt.70.trac.3.fol.75.a
Alphabeti prædicti interpretatio. q. 71.72.73.74. 75.76.77.trac.3.fol.75.b.76.& 77.
Alter alterum iuuare debet. q. 8.trac.3.fol.51.b
Angelorũ feſtum cur facit Eccleſia. q. 13. tract.10. fol.135.b
Amen quid importet. q.60.trac.2.37.b
Antiphonas canendi ritum quis induxit. q.23.tract. 2.20.b.
Antiphona quid ſit. q.21.tract.2.20.a
Antiphona cur poſt hymnum ſequatur.q.21.tracta. 2.fol.eod.
Antiphona quid ſignificet. ibidem.
Antiphona poſt Benedictus quid deſignet.q.66.tra. 2.39.b
Antiphonę Aduentus ut quid terminentur per alleluia.q.2.trac.3.49.b
Antiphonæ laudum mat.aduentus Domini ex quib. deſumptæ ſint authoritatibus. q.7.trac.3.51.a
Antiphonæ prædictarum declaratio. ibid.
Antiphonæ cur ab vno inchoantur, & finiantur à pluribus. q.8.trac.3.51.b
Antiphonæ ſeptem ante natiuitatem Domini quid indicent. q.9.tract.3.52.a
Antiphonæ ſupradictæ cur non ſint plures, neq; pau ciores quàm ſeptem. q.10.trac.3.53.a
Antiphonis prædictis quid nobis innuitur. q.11. trac.3.53.a
Antiphonæ illæ ꝑdictę ſeptẽ quid nobis boni afferãt, & à quo morbo nos ex illis iuuari deſideremus. q. 12.13.14.15.16.& 17.trac.3.53.b. & 54
Antiphonæ prædictæ cur omnes incipiant per O.q. 18.tract.

18.trac.3.fol.55.a
Antiphonæ præmemoratæ cur ſic in veſperis cantentur. q.19.trac.3.fol.55.a
Antiphonarum ſupradictarum declaratio. q.20.21.22.23.& 24.trac.3.fol.55.b.& 56
Antiphonis primi, & ſecundi nocturni Natiuitatis Domini,cur non addimus alleluia, ſicut addimus antiphonis tertij nocturni. quæſt.31.32.tract.3. fol.59.a
Antiphonæ in Pentecoſte, cur terminentur per duplex alleluia. q. 121.trac.3.fol.93.a
Apoſtoli cantauerunt pſalmum Cæli enarrant. q.47. trac.2.31.a
Aqua benedicta quid,quidq; thus cadauerib. proſit. q.23.trac.10.140.b
Arma quibus debellamus hoſtem noſtrum, quæ ſint. q.5.trac.1.3.b
Arca Noe Eccleſiam deſignat. q.56.trac.2.35.a
Aſcenſio, aſſumptio, & euolatio differunt. q.1.18. trac.3.9.b.& 19.a
Aſcenſio Domini habet multa conſideranda.q.1.19. trac.3.eod.
Athanaſij ſymbolum cur dicatur. q. 3.trac.4.101.a
Author huius operis nihil ſui dicere in hoc opuſculo intendit. q. 5. trac. 5.111.b

B

Beatæ Mariæ Virginis officium ut quid à tempore paſsionis Domini vſque ad Octauam Pentecoſtes omittamus. q.87.trac.3.80.a
Benedictionem petens ante lectiones quamobrem dicat, Dõne,magis quàm Domine.q.36.tr.2.25.a

Benedictionis petitio quid ſibi velit. q. 37. tracta. 2. fol. 25. b
Benedicamus Domino poſt orationē quid inſinuet. q. 68. trac. 2. fol. 40. a
Benedicamus Domino cur potius à Pueris, quàm ab alijs ſæpenumero dicatur. q. 68. trac. 2. fol. eod.
Benedicamus Domino in hora prima poſt preces, & alia multa cur dicantur. q. 18. trac. 4. fol. 107. b.

C

Candelę cur in fine officij paſsionis domini extinguantur. q. 79. trac. 3. 77. b
Candelæ prędictę cur non omnes extinguantur. q. 79. trac. 3. eod.
Candela quæ eſt in medio aliarum, cur non extinguatur, ſed potius occultetur. q. 80. trac. 3. 78. a
Canere nihil debemus, quód canonizatum non ſit ab Eccleſia. q. 1. trac. 1. fol. 1. b
Canticum trium puerorum habet tres partes. q. 54. trac. 2. 34. b
Canticum prędictum cur in Dominicis, & in feſtis, non autem in ferijs cantetur. q. 55. trac. 2. 35. a
Canticum Zacharię poſt verſum laudum, cur ſuccinamus. q. 64. trac. 2. 39. a
Canticum prędictum cur omittatur in feriali officio & alia huius loco cantica cantemus. q. 65. trac. 2. 39. b
Candela, quę vltimo extinguitur cur omnibus alijs ſit maior. q. 81. trac. 3. 78. b
Canticum trium Puerorum, cur omittatur in feriali officio, & alia eius loco cantica cantemus. q. 76. trac. 2. 43. b

Can-

Canticum Simeonis cur in Completorio dicamus. quæſt. 12. tract. 9. fol. 128. b
Cantica Euangelica cur ſolummodo in laudibus, Veſperis, & Cõpletorio dicantur. quæſt. 13. tract. 9. fol. eod.
Capitulum Primæ quid ſignet. quæſt. 6. tract. 4. fol. 102. b
Capitulum in Tertia cur dicamus. queſ. 4. trac. 5. fo. 111. a
Capitulum in Laudibus quid ſignet. q. 59. trac. 2. fo. 37. b
Capitulum cur non dicitur ad Primam in Paſchate q. 103. tract. 3. fol. 85. b
Charitas omnia communia eſſe facit. q. 1. tra. 10. fol. 131. a
Chriſtus in medio noctis natus eſt. q. 3. trac. 2. fol. 10. a
Chriſtianę religionis ſtatus quot. q. 51. tra. 3. fo. 67. a
Clauis Dauid quid. q. 23. trac. 3. fol. 56. a
Commemorationes conſuetæ, cur à ſabbatho ante Dominicam paſsionis, vſque ad octauam Penteſti non fiant. q. 63. trac. 3. fol. 72. b
Completorium cur inſtitutum. q. 123. trac. 9. fol. 124. a. & 125
Completorium ut quid incipiat præter morẽ aliorũ officiorum, aliarum horarum. q. 4. tra. 9. fol. 126. a
Cõfeſsionem in hora prima, & in completorio quare facimus. q. 15. trac. 9. fol. 129
Conuerſionem Pauli cur potius quàm aliorum celebremus. q. 10. trac. 10. fol. 135. b
Corporis Chriſti feſtum, ut quid poſt Trinitatem celebremus ſingulis annis. q. 127. trac. 3. fol. 95. b
Credo, cur in prima ad preçes ſecreto dicatur. q. 14. tract.

trac.4.fol.105.a.

Crux,& area reliquiarum cur in proceſsionibus portentur. quæſt. 114. trac.3.fol.89.b

Cur ſigno Crucis nos munimus,cùm dicimus Deus in adiutorium meum intende. quæſt. 11.tracta.2. fol.15.b

D

DEO exultare, & iubilare debemus quam ob cauſam. q.14.trac.2.fol.17.a

Deo gratias cur dicamus poſt Tu autem Domine miſerere nobis. q.14.trac.2.fol.eod.

Deo gratias quid denotet. q. 69.trac.2.fol.40.a

Deus nihil nos vult habere, quod per manus Virginis Mariæ non tranſeat. q.7.trac.2.fol.12.b

Deus in adiutorium meum intende,cur dicatur poſt Domine labia mea aperies. q. 10.trac.2.fol.14.a

Deus in adiutorium meum intende dicto, cur ſubiungamus Gloria patri. q. 12.trac.2.fol.16.a

Deus in adiutorium meum intende,vt quid ter dicatur in hora prima. q.19.trac.4.fol.108.a

Deus in adiutorium meum intende,in hora Completorij poſt Conuerte Nos Deus noſter,ut quid dicamus. q.5.trac.9.fol.126.b

Decimæ ſoluuntur etiam de tempore. q. 53.trac.3. 67. b

Dies Dominici, & feſtiui recolunt reſurrectionem ſanctorum. q.84.trac.2.42.a

Dies feriales quid recolant. ibidem.

Diluuium, baptiſmum ſignat. q.56.trac.2.fol.35.a

Doctrina Euangelij in quatuor mundi partes peruenit.q.6.trac.1.fol.4.a

Domi-

Dominus regnauit. q.74.trac.2.fol.42.a
Dominus Vobiſcum poſt preces ad Primã, ad quid ſubſequatur. q.17.trac.4.fol.107.a
Dominica in Albis cur ſic appelletur.quæ.106.trac. 3.fol.86.b

E

ECcleſia ſe liberalem pęnitentibus exhibet. q.16. trac.2.fol.18.a
Eccleſia nunquam claudit gremium redeuntibus. quæſtione eadem.
Emanuel quid. q.24.trac.3.fol.56.b
Epiſtolæ Pauli ut quid legantur per Natiuitatẽ Domini. q.34.trac.3.fol.59.b
Euangelij prædicatio in quatuor mundi partes peruenit. q.6.trac.1.fol.4.a
Euangeliũ Chriſti cur in tertio nocturno legamus. q.48.trac.2.fol.31.b
Euangelium ut quid ſtando cantemus. q.65.trac.3. fol.73.b

F

FEriæ ſextæ, hoc eſt paraſceues priuilegia. q.91. trac.3.fol.81.a
Feſtum Sanctæ Trinitatis poſt Penteco. celebratur. q.124.trac.3.fol.94.a
Feſtum ſanctorũ quibus de cauſis eccleſia celebret. q.1.trac.10.fol.131.a
Feſtiuitates quæ per annum celebrantur. q.4.tract. 10.fol.132.b
Feſta ſanctorum qui cum Chriſto ſurrexerunt, cur

non celebremus. quæſt. 5. trac. 10. fol. 133. a
Feſta quatuor M.V. adiuncta ſunt & cur. q. 8. tract. 10. fol. 134. b
Feſta Petri Apoſtoli quatuor in anno celebrantur. quæſt. 9. tract. 10. fol. 135. a
Feſtum omnium ſanctorum cur fuerit inſtitutum. q. 12. trac. 10. fol. 136. b
Feſtum Angelorum vnde originem ſumpſit. q. 14. trac. 10. fol. 137. a
Frangor, & ſtrepitus qui fit in fine officij paſsionis Domini, quid ſignet. q. 86. trac. 3. fol. 79. b

G

Gloria patri, cur ſucclamemus Deus in adiutoriũ meum intende. q. 12. trac. 2. fol. 16. a
Gloria patri cur dicatur finitis uerſibus vltimi reſpõſorij lectionum. q. 44. trac. 2. fol. 29. b
Gloria patri cur ad ſingulos pſalmos ſuccinimus. q. 45. trac. 2. fol. 30. a
Gloria patri cur non dicatur in fine cantici trium puerorum. q. 54. trac. 2. fol. 34. b
Gloria patri cur taceatur in hymnis, & pſalmis Paſſionis Domini. q. 60. trac. 3. fol. 71. b
Gloria patri cur omninò ſupprimatur in triduo ante Paſchã. q. 61. trac. 3. fol. 72. a
Gloria patri, poſt Deus in adiutoriũ meũ intende, in hora Cõpletorij, quare dicamus. q. 6. tra. 9. 126. b

H

HAlleluia cur poſt Deus in adiutorium meum intẽde, & poſt gloria patri &c. ſucclamemus. quæſt. 23. trac. 2. fol. 16. b

Halleluia quid ſignificat. quæſt. 13. trac.2.fol.eod.
Hæc dies, quam fecit Dominus cur ſeptem Paſchatis dies dicatur. quæſt.105.trac.3.fol.86.a
Homo quanto eſt cæteris ſapientia ornatior, tanto proprius acceſsit ad Deum. q. 1.trac.1.fol.1.b
Homo habet eſſe cum multis.q.119.trac.3.fo.91.b
Horæ Canonicæ cur non plures, neq; pauciores ab Eccleſia, quàm ſeptem adiunctæ ſint ad Dandum Deo laudes. q.6.trac.1.fol.4.a
Horæ Canonicæ qualiter extra Chorum dicendæ ſint. q.10.trac.1.fol.6.b
Hora prima ut quid inſtituta,ordinatàue ſit.q.1.tra. 3.fol.49.a
Hora tertia cur laudes Deo exoluere debemus.q.2. trac.5.fol.109.a
Hora tertia cur non dicatur ſecunda,cur primam ſequatur horam. q.3.trac.5.fol.110.b
Hora ſexta ad quid inſtituta. q.2.trac.6.fol.112.b
Hora nona vt quid Deo laudes demus. q.5.tract.6. fol.114.b
Hoſtem noſtrum quibus armis ſuperare poſſumus. q.5.trac.1.fol.3.b
Hymni cur poſt inuitatorium concinnuntur. q. 13. trac.2.fol.16.b
Hymnus quid ſit. q. 18. trac.2.fol.19.a
Hymni cur ſtando canuntur. q.19.trac.2.fol.eod.
Hymni propter quod Pſalmos præcedunt. q.21.tra. 2.fol.20.a
Hymnus Euangelicam indicat lætitiam. q. 62.tract. 2.fol.38.b
Hymnus Vexilla Regis ut quid cantetur tempore paſsionis Domini. q.56.trac.2.fol.35.a
Hymnus in feria quinta cœnæ Domini cur non di-

catur. quæſt.65.tract.3.fol.73.b
Hymni ſabbatho ſancto excluſiuè cur non dicantur. quæſt.94.trac.3.fol.82.b
Hymnus primæ horę cur inuariabilis ſit. quæſt. 2. trac.4.fol.100.b
Hymnus ad Veſperas poſt Capitulum quid. quęſ.8. trac.8.fol.121.b
Hymnum in Cõpletorio cur poſt ponamus pſalmos. q.10.trac.9.fol.128.a
Hymnus Completorij cur inuariabilis.q.11.trac.9. fol. eod.
Hyeruſalem cur bis dicamus in fine lectionum paſſionis Domini. q.67.trac.3.fol.74.a
Homelia quid ſit. q.44.trac.2.fol.29.b

I

IOannis Baptiſtæ cur duplex feſtum celebremus. q.11.trac.10.fol. 136.
Intentio, Attentione, quæ requiratur in exoluendis horis Canonicis. q.9.trac.3.fol.5.a
Inuitatorium cur cantetur poſt nonnulla prædicta. q.14.trac.2.fol.17.a
Inuitatorium cur alta voce dicatur.q.15.trac.2.fol. 17. b
Inuitatoriũ cur repetatur ad aliquos pſalmi verſus. q.16.trac.2.fol.18.a
Inuitatorium natiuitatis Domini vnde ſumptũ ſit. q.25.trac.3.fol.57.a
Inuitatoriũ natiuitatis Domini quid nobis recolat. q.26.trac.3.fol.eod.
Inuitatorium natiuitatis Domini quid ſignificet. q. 28.tract.3.fol.58.a

Inuitatorium cur non dicatur in Epiphania Domini. q.35.trac.3.fol.60.a

Inuitatorium cur non dicatur in quinta feria cęnæ Domini. quæſt.64.trac.3.fol.73.a

Iube Domne benedicere cur non dicamus ante lectiones Paſsionis Domini. quæſt.66.trac.3.73.b

Iubilei interpretatio. quæſt.50.trac.3.fol.66.b

L

LAmpadarum,& luminarium extinctio tempore paſsionis Domini quid denotet.quæſt. 83.tra. 3.fol.79.a

Laus tibi Domine cur poſt Deus in adiutoriũ meũ intẽde, & poſt Gloria patri ſuccinamus.q.13.tra. 2.fol.16.b

Laus tibi Domine, & alleluia an æquipolleant.q.42. trac.3. fol.63.a

Laudes matutinæ qua hora canendæ ſint.q.51.trac. 2.fol.32.b

Laudes matutinæ quo conſilio inductæ ſint.ibidem.

Laudes vnde dictæ. q.52.trac.2.fol.33.a

Laudes Matutinæ Veſperæ, & Completorium differunt ab alijs horis. q.62.trac.2.fol.38.b

Lectiones doctrinam deſignant. quęſt. 32. tract.2. fol.24.a

Lectiones quænam legantur per æſtatem.quęſt.38. trac.2.fol.25.b

Lectiones quas legere debemus tempore hyemis. q.39.trac.2.fol.26.b

Lectione finita,cur dicamus Tu autem Domine miſerere nobis. q.40.trac.2.fol.28.a

Lectiones ſanctorum cur poſt ſecundum nocturnum

num recitemus. quæſt. 46. tract.2.fol.30.b
Lectiones tres vniuſcuiusq; ferialis nocturni quid indicent. quæſt.33.trac.2.fol.24.b
Lectiones Hyeremiæ cur legantur in paſsione Domini. q.62.trac.3.fol.72.a
Libri Regum cur poſt octauam Penteſt. legantur. q.125.trac.3.fol.95.a
Liber Geneſis cur in ſeptuageſima legatur.quæſ.46. trac.3.fol.65.a
Liber prædictus in quibus nos inſtruat. ibid.
Litania quid ſit. q.108.trac.3.fol.87.a
Litania cur græco denominetur vocabulo. q. 109. trac.9.fol.87.b
Litania quotuplex ſit. q. 110.trac.3.fol.88.a
Litania minor quando fiat. q.111.trac.3.fol.eod.
Litania maior quando fiat. q. 112.trac.3.fol.88.b
Litaniæ cur cruces nigræ appellentur. q.113.trac.3. fol.89.b
Litaniæ per quas alias cauſas fiant.q.117.trac.3.fol. 90.b

M

Magnificat anima mea Dominum ut quid ſtando cantetur. q.65.trac.2.fol.39.b
Magnificat anima mea Dominum cur frequentetur in omnibus Veſperis. q. 9. trac.8.fol.122.a
Magnificat cur cantetur in ſexta laude. q. 10.trac.8. fol.123.a
Matutinum vnde dicatur. q.1.trac.1.fol.9.b
Matutini officij nomine quid intelligatur. q. 2.trac. 2.fol.9.b
Matutinum olim quo tempore celebratur.q.3.trac. 2.fol.10.a

Matu-

Matutinum qua hora noſtris temporibus dicatur. q.4.trac.2.fol.11.a
Matutinum cur inchoetur per Domine labia mea aperies. q.9.trac.2.fol.13.b
Manus Domini non eſt abbreuiata. q.1.tra.10.fol. 131.a
Mortuorum officium cur tempore paſsionis Domini, vſque ad Octauam Pentecoſt. non dicamus. q.88.trac.3.fol.80.b
Mortui an diſpendium ſentiant ob id quod tempore paſsionis Domini eorum officium non dicitur. q.89.trac.3.fol.eod.
Mortuorum officium cur non habeat ſecundas veſperas. q.11.trac.8.fol.123.a
Mortuorum officium cur inſtitutum.q.15.trac.10. fol.137.b
Mortuorum officium cur non admittit Domine labia mea aperies. q.18. trac.10.fol.138.b
Mortuorum officium cur non admittit Deus in adiutorium meum intende, Benedicamus Domino & Gloria patri.q.eadem.& tract.eodem.fol.
Mortui an ſciant ſuffragia quæ pro ipſis fiunt. q. 3. trac.10.fol.132.a
Mortuorum anniuerſarium ſi contigerit celebrari in Dominica, quid faciundũ, q.22.trac.10.fol.140.a

N

NOctis Vigiliæ quæ, & quid miſticè ſignent. q. 2.trac.2.fol.9.b
Nocturnum ſecundum Dominicæ cur conſtet ex tribus pſalmis. q.45.trac.2.fol.30.a
Nocturnum tertiũ Dominicæ propter quid ſit triũ

 pſalmo

pſalmorum. quęſt.4.trac.2.fol.11.a
Nocturni tres natiuitatis quid nobis innuant. quęſt. 30.trac.3.fol.58.b
Numerus ſeptenus ſummam habet perfectionem. quæſt.6.trac.1.fol.4.a

O

OBſecrationes,petitiones, & poſtulationes cur nõ fiãt ad primã in Paſchate.q.101.tr.3.85.a
Officium Diuinum ,& Eccleſiaſticum à quo inſtitutum,ordinatumue fuerit. q. 1.trac.1.fol.1.a
Officium Eccleſiaſticum cur inſtitutum. q.2.trac.1. fol.2.a
Officium quid ſit. q.3.trac.1.fol.2.b
Officium vnde dicatur. ibid.
Officij Eccleſiaſtici appellatione quid ueniat. q. 4. trac.1.fol.3.a
Officium dicere volens quam intentionem habere debeat. q.9.trac.1.fol.5.a
Officij matutini appellatione quæ intelligãtur. q. 2. trac.2.fol.9.b
Officium feriale propter quid admittat duodecim pſalmos. q.70.trac.2.fol.40.b
Officium feriale, ut quid interiecta antiphona binos admittat pſalmos. q. 71.trac.2.fol.41.a
Officium Vigiliæ Natiuitatis Domini quid moneat. q.27.trac.3.fol.57.b
Officium Septuageſimæ quid nobis ſignet.quęſ.45. trac.2.fol.30.a
Officium Paſsionis Domini cur Eccleſia incipiat illud in Dominica quinta Quadrageſimę.q.55.tra. 3.fol.69.b

Officium

Officium aſcenſionis Domini multa habet conſideranda. quæſt.109.trac.3.fol.87.b
Officium totum Pẽtecoſt.quid indicet. quęſt.123. trac.3.fol.94.a
Officium Mortuorum vnde ſumpſit exordium.quę. 15.trac.10.fol.38.a
Officium Mortuorum vnde incipiat. q.17.trac.10. foi.eod.
Officium Beatæ Mariæ Virginis. q.24. trac. 10.fol, 140. b
Omnis ſapientia à Domino Deo eſt. quęſ. 1.trac.1. fol.1.b
Omnis creatura hominem deſignat. q. 160. trac.3. fol.87.b
Orandi modus. q.19.trac.2.fol.19.a
Oramus ſtantes in Pentecoſt.& cur. q. 121. trac.3. fol.93.a
Oratio Dominica cur in matutinis,& alijs horis pręmittatur. q.5.trac.2.fol.11.b
Oratio Dominica cur ante omnes horas,præterquã in Completorio,ſecreto dicatur.q.6.tra.2.fol.eo.
Oratio Dominica cur poſt verſum ſecreto dicatur. q.32.trac.2.fol.24.a
Oratio Dominica cur ante lectiones à nobis dicatur. q.32.trac.2.fol.24.b
Orationis Dominicæ pars vltima cur petenter concludatur. q.34.trac.2.fol.eod.
Oratio poſt omnia quid inſinuet. q. 67.tracta.2.fol. 40.a
Orationis Dominicæ principium & finis cur alte pronuntietur in hora prima. q. 12. tracta. 4.fol. 104.b
. . . . q.13.trac.4.fol.eod.

Octauæ ſanctorum, ut quid celebrentur. quæſt. 6. trac. 10. fol. 134. a
Octauis cur careat purificatio Beatę Marię virginis. q. 7. trac. 10. fol. eod.

P

Paraſceue quid. q. 90. trac. 3. fol. 81. a
Paſchale tempus quid ſignificet. q. 95. tract. 3. fol. 83. a
Paſcha quid, & unde dicatur. q. 96. trac. 3. fol. eod.
Paſcha cur potius gręcè, quàm hebraicè nominetur. q. 98. trac. 3. fol. 84. a
Paſcha cur ſemper in Dominica celebratur. q. 99. trac. 3. fol. eod.
Paſchatis tempore, cur tres lectiones, tres antiphonę, tres pſalmi cantentur. q. 110. trac. 3. fol. 88. a
Paſchatis ſeptimana quid ſignet. q. 104. trac. 3. fol. 86. a
Paſsio Domini cur duabus hebdomadis recolatur ante Paſcha. q. 53. trac. 3. fol. 67. b
Pater noſter cur ante alia in matutino, & alijs horis pręmittatur. q. 5. trac. 2. fol. 11. b
Pater noſter cur ante omnes horas, pręter quàm in Completorio ſecreto dicatur. q. 6. trac. 2. fol. 12. b
Pater noſter poſt Chyrieleiſon in prima cur dicamus. q. 10. trac. 4. fol. 104. a
Pater noſter cur dicatur demiſſa voce poſt Chyrieiſon in prima. q. 11. trac. 4. fol. eod.
Pater noſter poſt orationem officij paſsionis Domini cur ſub ſilentio dicatur. q. 85. trac. 3. fol. 79. b
Pentecoſtes vnde dicatur. q. 120. trac. 3. fol. 93. a
Preces cur non dicantur ad primã in Paſcate. q. 102. trac. 3. fo. 85. b

Preces in prima cur dicamus. q.8.tract.4.fol.103.a
preces in prima cur genibus flexis dicantur. quæſt. 15.trac.4.fol.106.a
Preces prædictæ ut quid non dicantur tempore paſchali; neq; ad primam neque ad alias ſequentes horas, neq; in Pentecoſte,neq; in diebus ſanctorum feſtiuis. queſt.16.trac.4.fol.106.b
Pſalmi quid deſignent. q.21.trac.2.fol.20.a
Pſalmi cur hymnis,& antiphonis ſuppónantur.queſ. 24.trac.2.fol.21.a
Pſalmi quot dicantur in Dominica ad Matutinum. q.25.trac.2.fol.eod.
Pſalmi duodecim primi nocturni,quid nobis innuăt. q.26.trac.2.fol.21.b
Pſalmorum duodenarius,cur ſecetur in tres partes. q.27.trac.2.fol.22.a
Pſalmi primi nocturni,Dominicæ cur quaterni recitentur. q.29.trac.2.fol.22.b
Pſalmos quinque cur in laŭdibus matutinis cantemus. q.53.trac.2.fol.33.b
Pſalmi laudum ad quid habeant relationem.ibidem.
Pſalmi in quantum ſunt octo,quid ſignent.q.56.tra. 2.fol.35.a
Pſalmi Deus Deus meus,& Deus miſereatur noſtri cur continentur ſub vno Gloria patri, & ſub una etiam dicantur antiphona. q. 57. trac.2.fol.36.b
Pſalmi tres vltimi laudum ut quid dicantur ſub vna antiphona, & ſub vno Gloria patri.q. 58. trac. 2. fol.37.a
Pſalmi in feriali nocturno ut quid bini concinantur. q.71.trac.2.fol.41.a
Pſalmos duodecim, cur cantemus in officio feriali. q.70.trac.2.fol.40.b

Pſalmus Miſerere, propter quid in laudibus ferialib. dicatur loco Pſalmi Dominus regnauit. quæſt. 74 trac. 2. fol. 42. a

Pſalmus Iubilate, qui eſt ſecundus laudum, cur in ferialibus laudibus omittatur, & alter loco eius cantetur. queſt. 75. trac. 2. fol. 42. b

Pſalmi Dominus regnauit, & Iubilate Deo, cur deponantur à Septuageſima, vſque ad Paſcha, & loco eorum in laudibus cantemus Pſalmos Miſerere, & Confitemini. q. 43. trac. 3. fo. 63. b

Pſalmi Miſerere mei Deus virtus, & effectus. q. 43. trac. 3. fol. eod.

Pſalmus Cõfitemini cur in Septuageſima dicatur in laudibus loco pſalmi Dominus regnauit. q. 44. trac. 3. fol. 64. a

Pſalmo finito Venite exultemus tempore paſsionis cur ſuccinamus Gloria. q. 58. trac. 3. fol. 70. b

Pſalmi nouem, nouem lectiones, nouem reſponſoria in lectionibus Paſsionis Domini, quid nobis innuant. q. 69. trac. 3. fol. 74. b

Pſalmos tres, Antiphonas atq; lectiones tres cur in nocturno Pentecoſt. ſolummodo cantemus. queſ. 122. trac. 3. fol. 93. b

Pſalmi tres primæ horæ cum Symbolo Athanaſij cur dicatur, & quid illi indicet. q. 3. tra. 4. fo. 101. a

Pſalmi Beati immaculati, & Retribue, cur ſexdecim conſtent verſibus. q. 3 trac. 4. fol. 101. b

Pſalmus Confitemini, cur ad primam dicatur. q. 4. trac. 4. fol. eod.

Pſalmus Defecit ſalutare &c. propter quid ad horã ſextam dicatur. q. 4. trac. 6. fol. 114. a

Pſalmi quatuor cur dicantur in hora Completorij. q. 7. trac. 9. fol. 127. a

Pſalmus Qui habitat in adiutorio Altiſsimi, propter quid in Completorio dicatur. quęſ. 8. tra. 9. fol. eod.
Pſalmus Inte Domine ſperaui cur in hora completorij ſit tantum ex ſex verſibus. quæſt. 9. tract. 9. fol. 127. b
Pſalmi Graduales cur dicantur, & cur quindecim ipſi ſint. q. 24. trac. 10. fol. 140. b
Pſalmi Graduales cur dicantur ad horas officij Beatæ Mariæ Virginis. q. 24. trac. 10. fol. eod.
Pſalmi pęnitentiales cur à nobis dicantur. q. 25. trac. 10. fol. 144. a
Purificatio Beatæ Marię Virginis cur careat octaua. q. 25. trac. 10. fol. eod.

Q

QVadrageſimam cur faciamus. q. 53. trac. 3. fol. 67. b
Quadrageſima, in qua abſtinemus, & ieiunamus eſt decima pars dierum anni. ead. q. & fol.
Quadrageſima cur dicatur potius quam quadrageſimaſexta. q. 54. trac. 3. fol. 68. b
Quaternarius numerus quid miſticè ſignet. q. 6. tra. 1. fol. 4. a
Quinquageſima quotuplex ſit. q. 48. trac. 3. fol. 66. a
Quinquageſima dierum, annorum, & quinquageſima pſalmorum, quotuplex quælibet ſit. q. 49. 50. 51. trac. 3. fol. 66. a. & 67
Quinquageſima quid notet. q. 52. trac. 3. fol. 67. b

R

RAdix Ieſſe quid. q. 22. trac. 3. fol. 56. a
Regina cęli quando in vſu eſſe cępit. q. 16. tra. 9. fol. 129. b

Reſpon-

Reſponſoria poſt lectiones quid indicet. q. 42.trac. 2.fol.29.a
Reſponſoria cur ſic dicantur. ibid.
Reſponſorium vltimum ad quid illud per partem repetamus. q.43.trac.2.fol.29.b
Reſponſoria poſt Capitulum laudum, cur non dicantur. q.59.trac.2.fol.37.b
Reſpōſoria tria poſt lectiones feriales quid indicēt. q.73.trac.2.fol.41.b
Reſponſorium primum Dominicę primæ aduentus cur tres habeat verſus q.3.trac.3.fol.49.b
Reſponſorium prædictum cur ter repetatur. ibid.
Reſponſorium prædictū propter quid ſic repetatur. ibidem.
Reſponſorium ſecundum P. D. Aduentus vnde ſumptum. q.6.trac.3.fol.51.a
Reſponſorium primum, & ſecundum Nocturni Natiuitatis Domini quid contineant.q.33.trac.3.fō. 59.b
Reſpōſoria cur ab octaua Epiphanię vſq; ad Septuageſimam ſint omnia Dauidis.q.38.tra.3.fo.61.b
Reſponſorium Capituli Primæ quid ſignet. q. 7.tra. 4.fol.103.a
Reſponſoriū in hora ſexta quid.q.5.tra.6.fol.114.b
Reſponſoria Dominicarum quomodo correſpondeant in tertia, ſexta, & nona conuenienter reſponſorijs ferialibus. q.4.trac.7.fol.116.b
Reſponſoria in Paſsione Domini cur admittūt Gloria patri. q.59.trac.3.fol.71.a
Reſponſorium Capituli primæ, ſcilicet Chriſte filij Dei viui, cur non dicamus tempore Paſsionis, id eſt, in Cœna Domini, & in illo triduo. q.63.trac. 3.fol.72.b

Roga-

Rogationes quid & quando fiant, quæſt. 107. tract. 3. fol. 86. b

S

SAbbatum ſanctum, cur ſic appelletur. quæſt. 92. trac. 3. fol. 81. b
Sabbatum ſanctum quid. q. 92. trac. 3. fol. eod.
Sacramentum Euchariſtiæ propter quid ſingulis annis circumferatur. q. 127. trac. 3. fol. 95. b
Sacramentum prædictum quot conſideranda in ſe habeat. q. & fol. eod.
Sanctis latriam non exhibeamus. queſt. 3. trac. 3. fol. 49. b
Sanctorum quotuplex differentia. quę. 2. trac. 10. fo. 132. a
Sanctorum qui cum Chriſto ſurrexerunt, cur feſta non celebremus. q. 5. trac. 10. fol. 133. a
Sapientia omnis à Domino Deo eſt. q. 1. tr. 1. fo. 1. b
Sapientia miſticè quid ſignet. q. 20. trac. 3. fol. 55. b
Scire, & intelligere glorioſum eſt. q. 1. tra. 1. fo. 1. b
Septies in die cur Eccleſia laudes Deo exoluat. q. 5. tract. 1. fol. 3. b
Septuageſima quid ſignificat. quæſt. 43. tract. 3. fol. 63. b
Septuageſimæ officium quid ſignet. quæſt. 45. trac. 3. fol. 64. a
Sexageſima quid ſignificet. quæſt. 47. tracta. 3. fol. 65. b
Status Chriſtianæ Religionis quot. quæſt. 51. tract. 3. fol. 67. a
Strepitus, & tumultus ad Benedictus, in officio Paſſionis Domini quid notet. q. 84. trac. 3. fol. 79. a

Suffra-

Suffragia eius qui propter peccatũ mortale in charitate non eſt,an proſint ei,qui charitate deceſsit. q.21.trac.10.fol.149.b
Symbolum Apoſtolorũ cur Matutinum pręcedat. quæſt.8.trac.2.fol.13.b
Symbolum in precibus Completorij,ut quid recitemus. quęſt.14.trac.9.fol.129.a
Symbolum cur ſecreto dicamus in hora prima.

T

TE Deum laudamus,cur non dicamus poſt lectiones Paſsionis Domini.q.66.tra.3.fo.73.b
Tempus ante legem quas habebit diſtinctiones. q.29.trac.2.fol.22.b
Tempus legis tres habet diſtinctiones.q.45.trac.2.fol.30.a
Tempus legis gratiæ,tres habuit diſtinctiones.q.42.trac.2.fol.31.a
Ternarius numerus Euangelij ſignificationẽ habet. q.6.trac.1.fol.4.a
Tu autem Domine miſerere nobis,cur poſt finem lectionum dicamus. q.40.trac.2.fol.28.a

V

VErſiculus poſt Hymnũ laudum quid denotet. q.63.trac.2.fol.39.a
Verſus alta voce dicitur. ibid.
Verſus Capituli horæ Tertiæ cur dicatur. q. 5. trac. 5.fol.111.b
Veſperę Sabbati ſancti cur ita breues ſint. q.92.tra. 3.fol.81.b

Veſperæ cur dicantur ante prandium tempore quadrageſimali. quæ.6.trac.8.120.b
Veſperę propter quid ſint inſtitutę. q.1.2.& 3.trac. 8.fol.117.b.& 118.
Veſperę cur quinque pſalmos admittant. q.4.trac. 8.fol.119.b
Veſperę cur faciant mutationem pſalmorum. q. 6. trac.8.fol.120.b
Veſperę cur ſemper admittant Magnificat anima mea. q.9.trac.8.fol 122.a
Veſpertinum,& matutinum officium,cur cęteris horis numero pſalmorum pręferantur. q.5.trac.8. fol.120.a
Vexillum portandi in proceſsionibus,unde ſumpſit exordium. q.115.trac.3.10.a
Vigilię noctis quot ſint. q.72.trac.2.41.a
Vigiliæ noctis quid miſticè indicent. ibid.

FINIS.

AVRELIVS VRSVS LECTORIBVS.

Si vacat, interdum hæc multo quæſita labore.
Perlege, & in tacito pectore conde memor.
Hic de more, ſacras laudes recitare libellus;
Et precibus ratio quæ ſit habenda docet.
Illarum repetit primas ab origine cauſas:
Singulaq; in proprijs collocat apta locis.
Paruum opus eſt: ſed magna ſubeſt ſapientia: paruo
Vtere; non paruum eſt, quod capere inde potes.

FINIS.

MICHAELIS TIMOTHEI GATEENSIS.

V. I. D.

IN DIVINVM OFFICIVM,
Trecentum Quæſtiones.

In decem tractatus partita,

DE DIVINO OFFICIO, & horis Canonicis, in genere.

Tractatus Primus.

SVMMA.

1 *Diuinum, & eccleſiaſticum officium à quo inſtitutum, ordinatumve fuerit.*
2 *Officium cur ordinatum ſit.*
3 *Officium quid ſit.*
4 *Officij Eccleſiaſtici appellatione quid contineatur.*
5 *Eccleſia cur ſepties in die laudes Deo exolvat.*
6 *Horæ Canonicæ cur non plures, neque pauciores ab Eccleſia, quàm ſeptem adinuen*

ta ſint ad dandum Deo laudes.

7 *Vnius cuiuſque horæ Canonicæ ſignificatus quis.*

8 *Horæ ſeptem, quibus laudes Deo cantamus; cur Canonicæ dicantur.*

9 *Intentio quæ exquiratur in perſoluendis prædictis horis.*

10 *Horæ Canonicæ quomodo extra chorum ſint dicendæ.*

A quo inſtitutum, & ordinatum fuerit diuinum officium.

QVAESTIO I.

Eccle. 1. CVM omnis ſapienta, prudentiſsime Lector, à Domino Deo ſit, ſcire ideo, & intelligere glorioſum eſt; Nec dubium eſt, quin quanto quiſque eſt cæteris ſapientia ornatior, tanto propius acceſsit ad Deum. Vnde & Dauid

Pſal. 118. in ſpiritu dicebat: Mirabilia teſtimonia tua, ideo ſcrutata eſt ea anima mea, declaratio

Pſal. 18. ſermonum tuorum illuminat, & intelle

Pſal. 118. ctum dat paruulis. Et iterum: Præceptum

Domini lucidum illuminans oculos. Et iterum: Super ſenes intellexi, quia mandata tua quæſiui, Iure iccirco quidem optimo, multi ſacris initiati, & ſacrarum Scripturarum ſtudioſi, diuini officij myſteriorum ſanè cupidi, rationem quæſierunt talium, ſed præ aliis, à quo inſtitutum, ordinatumve fuerit diuinum officium ſciſcitati ſunt. quorum ſanæ, & rationabili interrogationi breuibus reſpondetur, quòd Damaſus Papa, quo ad pſalmos in Dominica, in ſecunda feria, in tertia feria, & ſic deinceps, ordinauit officium, nempe inſtituit, ut in Eccleſia pſalmi alternis uocibus canerentur. hæc ſentit, & dicit Eccleſia Dei ſancta in feſto Sancti Damaſi: & Platina in enarratione vitæ prædicti ſancti, & Guilielmus lib. 5. cap. 2. Platina. Eccleſ. ſancta. Guilielmus.

¶ Cætera vero ad decorem officij adiecta, non ſimul omnia addita ſunt, ſed diuerſi Patres in diuerſis tẽporibus ea ordinauerũt.

Diuinum officium cur inſtitutum.

QVAESTIO II.

PERCONTANTVR & iſti ſacri iuuenes iterum: quam ob rem nobis Chriſti fidelibus tradita ſit à ſanctis Patribus hæc De diuini officii inſtitutione.

orandi,& pſallendi forma,atque regula, ad quos dicitur,quòd cum nihil in Eccleſia ca nendum, aut legendum ſit, quod à Sancta Romana Eccleſia canonizatum,& approba tum expreſſe,aut promiſſum non ſit,quamuis in primitiua Eccleſia diuerſi uaria, quiſ que pro ſuo uelle, cantarent; dummodò quod cantarent ad Dei laudem pertineret. Ideo Theodoſius Imperator,hæreticorum extirpator,rogauit Damaſum Papam, ut non amplius ſupradictus orandi modus, qui confuſus uidebatur,ſeruaretur, ſed per aliquem prudentem, ac catholicum uirum eccleſiaſticum faceret ordinari officium,in luculentam conſonantiam, & ita factum fuit: ſic refert Guilielmus lib. quinto cap. ſecundo.in rationali, & Ioannes Caſsianus Eremita lib.2.cap.3.

Guilielmus. Io.Caſsianus Eremita.

Officium quid ſit.

QVAESTIO III.

Officium quid.

Et quidem officium proprius,uel congruus eſt actus uniuſcuiuſque perſonæ,ſecundum mores Ciuitatis, uel inſtituta profeſsionis. Alia namque habent in-

ſtituta

ſtituta Monach:,alia Canonici,alia Eremitæ,& ſic de reliquis; Et officium dicitur ab efficiendo, quaſi efficium, unicuique enim conuenit ſuum efficere officium. Vel officium dicitur,ut quis illa agat, quæ nulli officiant,ſed omnibus proſint.

Quid eccleſiaſtici officij appellatione contineatur.

QVAESTIO IIII.

NOMINE autem eccleſiaſtici officij ſeptena illa laudis decantatio ex conſtitutione eccleſiaſtica ſancita,quotidieque Deo exoluenda, uenit, iuxta illud Propheticum noui teſtamenti ritum,& gratiam depromens. Septies in die laudem dixi tibi, ſuper iudicia iuſtitiæ tuæ, quæ laus, & ſeptena decantatio tota continetur in diuino officio,quod quotidie nos Sacerdotes exoluimus,nempe in matutino,& laudibus in prima,in tertia,in ſexta,in nona,in veſperis,& in completorio.

Pſal. 118.

Cap. 1. de Celeb. Miſſa.

Cur Eccleſia Dei ſancta ſic ſeptenam in die laudem in diuino officio cantare inſtituerit.

QVAESTIO V.

De ſeptena laudum decantatione

QVONIAM autem oratio ad Deum noſtra eſt armatura, qua pugnamus, contra Dœmones; hoſtes noſtros ſpiritualis, eosque, adiutore Deo, uincamus, ſicut Moyſes legitur oratione, expanſisque manibus certaſſe contra Amalech, & demum in fugam eum conuertiſſe. Hoſtis autem noſter antiquus uidens, ſe ab homine expulſum, aſſumere nititur ſeptem alios ſpiritus nequiores ſe; ut ingreſſus locum, unde exiuit, habitet ibi, & faciat nouiſsima illius peiora prioribus. Atqui contra illos ſeptem ſpiritus nequam, & immundos non poſſumus prævalere, niſi ſeptiformi gratia Spiritus Sancti adiuti, & muniti contra hoſtiles inſidias. Itaque ad impetrandam gratiam ſeptemplicis Spiritus Sancti in hac licita, & pugna difficili, ſeptenam laudis decantationem quotidie Deo exoluendam Eccleſia ſancta inſtituit. Et cum uictoria

Exod. 17.

Luc. 11.

potiti

potiti fuerimus, ad agendas Deo gratias, cuius ſeptiformi dono euaſimus hoſte ſuperiores; utque id totum bonum illi referamus acceptum, ſepties Deo ſacrificium laudis quotidie offerri mandauit Sancta Eccleſia.

Cur neque plures, neque pauciores, quàm ſeptem fuerunt horæ ordinatæ ab Eccleſia ad dicendum Deo laudes.

QVAESTIO VI.

SANCTA autem Eccleſia non pluries, quàm ſepties in die uoluit Deo à nobis dari laudes; quoniam ſeptenus ſummam habet perfectionem; eſt enim compoſitus ex ternario, & quaternario. habet namque in ternario ſignificationem ſanctæ Trinitatis. In quaternario uerò Euangelij; ſiue enim tres per quatuor, aut quatuor per tres multiplicentur, ad duodenarium numerum conſurgit, quẽ etiam conſtat eſſe perfectiſsimum: quia myſterium ſanctæ Trinitatis, & doctrina Euãgelij per duodecim

Apoſtolos in quatuor mundi partes, Orientem ſcilicet, & Occidentem, Septentrionem, ac Meridiem deriuata eſt. Sunt quoque quatuor, quibus Eccleſia ſubſiſtit Euãgelia. Item ſunt ſeptem horæ, ſicut ſunt ſeptem dona Spiritus Sancti. Item ſunt ſeptem dies ſeculi. Item quia ſunt ſeptem ætates mundi, quibus completis, finietur mundus. Item quia ſunt ſeptem petitiones in oratione Dominica. Item quia ſunt ſeptem Pſalmi pœnitentiales ordinati contra ſeptem peccata capitalia. Item quia ſunt ſeptem candelabra.

Iſai. ij. 30. q. 1. peruenit. Geneſ. 1. Math. 6. Exod. 25.

Significatus uniuſcuiuſque horæ canonicæ quis ſit.

QVAESTIO VII.

Significatus uniuſcuiuſq; Canonicæ quis.

QVARVMCVMQVE autem horarum canonicarum ſignificatus quis ſit, aduertimus: quia dũ recitamus, & exoluimus has horas, tot opprobria Chriſto domino Noſtro à Iudæis in paſsione eius illata, totidemque beneficia nobis in ſingulis illis horis collata ab illo recolimus. Vnde bene talia & opprobria, atq; beneficia ad-

uertit gloſſ. in capit. 1. de celebrat. miſſa. dum hos recitat uerſus.

Hæc ſunt ſeptenis propter quæ pſallimus horis. cap. 1. de celebr. miſſa.
Matutina ligat Chriſtum, qui crimina purgat,
Prima replet ſputis, cauſam dat Tertia mortis.
Sexta Cruci nectit. Latus eius Nona bipartit.
Veſpera deponit. Tumulo completa reponit.

Quare iſtæ ſeptem horæ dicantur Canonicæ.

QVAESTIO VIII.

HVIVSMODI uero ſeptem officij eccleſiaſtici horæ, in quibus tenemur orare Deum, à Sanctis Patribus noſtris canonicæ, ideſt, regulares, (canon enim græcæ: inquit Gratianus; regulam latinè ſignificat) nuncupatæ ſunt; quoniam ab eis regulari ſanctione inſtitutæ ſunt, & obſeruatæ. Diſt. 3. canon.

Quæ attentio, intentio've in perſoluendis horis exquiratur.

QVAESTIO IX.

DIVINVM uolens perſoluere officium, cum pars, ac membrum ipſe ſit De intentione in exoluẽdis horis.

Sanctæ

Sanctæ Matris Eccleſię, in qua quiſque ſuo fungi debet officio, hanc ipſum oportet habere intentionem potiſſimam: ut id quod ad ipſum ſpectat, exactè conficiat, non ſecus ac oculi, pedesque in corpore, qui ad nihil aliud uacant, niſi ut uideant, ac ambulent: animo uacandi Deo inchoet quilibet diuinum officium, & in contrarium iſte animus non mutetur, dum ſoluit horas; nemo enim mittens manum ad aratrum, & reſpiciens retro, eſt aptus regno Dei.

Luc. 9. ¶ Secundo confiteri cultu exteriori, & uocali debet, quicquid intrinſecus credit, hoc eſt, Deum eſſe ſummum bonum, eſſe omnipotentem, eſſe & pium: Corde enim creditur ad iuſtitiam, ore autem confeſsio fit ad ſalutem. Rom. 10.

¶ Tertio debet homo, dum exoluit ſuum officium: gratias ipſi Deo agere pro uniuerſis acceptis a Deo, & accipiendis beneficijs, & præſertim pro redemptionis beneficio; ſic & Paulus gratias agebat pro beneficiis ſibi, & aliis a Deo collatis, ſic & claudus à Petro ſanatus intrauit cum Apoſtolis in templum ambulans, & exiliens, & laudans Deum. Item audiens Dauid reuelationem, quam Deus fecerat Nathan prophetæ

1. Thim. 1. Rom. 1. Act. 3. 4. 2. Reg. Thob. 2.

phetę de regni ſui duratione, gratias egit ualde humiliter,& deuotè. Item cum Thobias recuperaſſet uiſum,& uxor eius,& omnes,qui ſciebant eum prius cæcum, glorificabãt Deum. Et Zaccharias, recuperato loquendi officio, Dominum prophetando laudauit dicens:Benedictus dominus Deus Iſrael.

¶ Quarto debet homo in dicendo officio rogare Deum,ut ſibi,& omnibus fidelibus Chriſtianis,cum tribulantur, ſuccurrat, & ex omnibus tribulationibus,& de neceſſitatibus eorum, liberet eos, & ut dignetur quotidie nos ſine peccato cuſtodire. Et benedicimus, quòd qui perſoluit officium, in eo deprecari debet Deum, ut nobis opem in tribulationibus ferat. Dominus ſiquidem hoc nos docuit:dum dixit:Si clauſero 2.Par.7. cęlum,& pluuia non fluxerit, & mandauero,& præcepero locuſtæ,ut deuoret terram & miſero peſtilentiam in populum meum, conuerſus autē populus meus, ſuper quos inuocatum eſt nomen meum, deprecatus Nota. me fuerit, & exquiſierit faciem meam, & egerit pęnitentiam à uijs ſuis peſsimis; Ego exaudiam de cœlo, propitius ero peccatis eorum,& ſanabo terram eorum.Oculi quoque

que mei erunt aperti, & aures meæ erectę ad orationem eius, qui in loco iſto orauerit.

Qualiter horæ canonicæ extra chorum dicendæ ſint.

QVAESTIO X.

ADVERTANT demum hoc ultimo loco omnes, qui horarios pſalmos recitare tenentur, ſi orationes Deo acceptas fore cupiunt, ut non in gutture, uel inter dentes, ſeu diglutiendo, aut ſyncopando dictiones, nec colloquia, uel riſus intermiſcendo, ſed ſiue ſoli, ſiue aſſociati diurnum, nocturnumque officium reuerenter, uerbiſque diſtinctis peragant: ac tali in loco, unde à deuotione non retrahantur: ad quam ſe diſponere, & pręparare debent iuxta id, quod ſcriptum eſt, nempe: Ante orationem pręparaanimam tuam, ne ſis, quaſi qui tentat Deum: Hæc Baſilienſe Concilium nobis dicit, ac præcepit. His igitur generaliter iam cognitis, & incipientibus nobis diuini officij aperire myſteria, ita maxime uidentur poſſe tradi cætera commodiſsime, ſi primo de ma-

Eccl. 18.

Baſilien. Concil. ſeſ. 21. Tom. 2. qualiter hor. Can. extra chorum dicē dę ſunt. f.

de matutino cnm ſuis acceſſorijs, deinde ſubſequenter de aliis horis per ordinem tractemus.

De matutino, & eius SEQVELIS.

Tractatus Secundus.

1 *Matutinum unde dicatur.*

2 *Officij matutini appellatione qua veniant.*

3 *Matutinum quo tempore olim celebrabatur.*

4 *Matutinum qua hora noſtris temporibus exoluatur.*

5 *Pater noſter cur ante alia in matutino preferatur.*

6 *Oratio Dominica cur ante omnes horas, preterquam in completorio, ſecreto dicatur.*

7 *Salutatio Angelica cur ſubiungitur poſt Pater noſter, ante matutinum.*

8 *Credo in Deum cur preponatur matutino*

9 *Matutinum cur inchoetur per, Domine labia mea aperies.*

10 *Cur ſigno Crucis nos muniamus; cum dicimus, Deus in adiutorium, &c.*

11 *Gloria*

11 Gloria Patri cur poſt Deus in adiutorium ſubijciatur.
12 Alleluia, uel laus tibi domine poſt prædicta ſucclamatur.
13 Inuitatorium quo iure ſequatur poſt prædicta.
14 Inuitatorium cur alta uoce cantetur.
15 Inuitatorium quare repetatur ad aliquos pſalmi verſus.
16 Hymnus ut quid poſt inuitatorium concinatur.
17 Hymnus quid ſit.
18 Hymnus ut quid ſtando canitur.
19 Hymni propter quid præcedunt pſalmos.
20 Antiphona cur poſt hymnum dicatur.
21 Antiphona quid ſit.
22 Antiphonas canendi ritum quis induxit.
23 Pſalmi poſt hymnum, & antiphonam in diuino officio ſupponuntur, & cur.
24 Pſalmi quot dicantur in Dominica ad matutinum.
25 Pſalmi. 12. primi nocturni Dominicæ quid ſibi uelint.
26 Duodenarius pſalmorum numerus cur ſecetur per antiphonas in tres partes.
27 Trina diuiſio in quatuor Pſal. quid ſignet.
28 Duodecim pſalmi primi nocturni cur diſtincti

ſtincti per 4.pſal.in tres pſalmos.
29 Tres illæ antiphonæ ſub quarto quoque pſal.repetitæ quid indicent.
30 Verſiculi cur ante lectiones dicantur.
31 Oratio Dominica ut quid poſt uerſus recitetur.
32 Dominica oratio ante lectiones quam ob rem ſecreto dicatur.
33 Pars vltima Dom.orat.ad quid clare proferatur.
34 Abſolutio, vel preces poſt Dominic. orat. quid denotet.
35 Benedictionem petens cur dicat: Iube Domne, &c.
36 Benedictionis petitio quid ſibi uelit.
37 Lectiones quæ legantur per æſtatem.
38 Tempore hyemis quas legamus lectiones.
39 Lector cur poſt finem lectionū ſucclamet: Tu autem Domine miſerere, &c.
40 Chorus cur ſuccinit: Deo gratias, poſt tu autem Domine miſerere nobis.
41 Reſponſoria poſt lectiones quid ſignent.
42 Reſponſorium ut quid pro parte repetamus in ultima lectione.
43 Gloria patri cur dictis uerſibus ultimi reſponſorii dicatur.
44 Secundum noct. propter quid tribus con-

59 Particula Amen poſt cap. quid importet.
60 Ad cap. laudum cur non dicantur reſponſoria.
61 Laudes Matut. & veſperæ, & complet. vt quid differant à cæteris horis diurnis.
62 Verſiculus poſt hym. laudum quid notet.
63 Benedictus poſt verſum quare dicatur.
64 Zachariæ canticum cur ſtando dicatur.
65 Antiphona poſt Benedictus quid indicet.
66 Oratio poſt omnia quid ipſa inſinuet.
67 Benedicamus Domino quid nobis inſinuet.
68 Deo gratias quid ſignet nobis.
69 In nocturnis ferialibus cur. 12. cantemus Pſalmos.
70 Pſalmi in ferial. nocturnis vt quid bini recitentur.
71 Lectiones in ferial. noctur. quid ſignent.
72 Tria reſponſoria quid ſignificent.
73 Pſalmus Dominus regnauit vt quid in laudibus ferialibus non dicatur, ſed Pſal. Miſerere.
74 Pſalmus Iubilate qua de cauſa in laudibus ferial. omittatur, & alter loco illius cantetur.
75 Canticum trium puerorum cur omittatur in feriali officio, & alia loco illius cantentur cantica.

76 *Pſalmus laudum tertius cum ſeq. & Pſalmus quintus, ſcilicet, Laudate cum ſeq. cur nunquam mutentur.*

Hæc dictio, Matutinum, vnde dicatur.

QVAESTIO I.

De Matutino.

PRIMVM igitur horum officiorum Eccleſiaſticorum eſt officium matutinum: quod ideo matutinum dicitur: quia primo mane celebratur ſub aurora. Matuta enim apud latinos auroram ſignificat; vnde matutinum tempus dicitur, quod primo mane tranſigitur.

Officij matutini appellatione quæ intelligantur.

QVAESTIO II.

IPSIVS autem matutini officij partes ſunt, certus pſalmorum numerus; in dominicis nempe decem, & octo pſalmi; in ferijs vero duodecim, cum lectionibus,

& reſponſorijs, quæ nocturnorum nomine nuncupantur; vt primum nocturnum, ſecundum nocturnum, & tertium nocturnum; à nocte, nocturnoq; tempore, in quo cantari ſolent, dicta; de quibus omnibus ſuis loco, & tempore dicemus.

Matutinum quo tempore olim celebrabatur.

QVAESTIO III.

EX primaria autem, primæuaq; ordinatione media nocte celebrari eſt ſolitum; ſecundum illud Prophetæ dictum: Media nocte ſurgebam ad confitendum tibi: ſuper iudicia iuſtitiæ tuæ: tum ꝙ etiam nocte intempeſta primogenita Aegyptiorum ab Angelo percuſſore fuerunt interfecta: & Iſraelitici populi primogenita à Deo ſaluata ſecundum illud ſapientię: Cum quietum ſilentium contineret omnia; & nox in ſuo curſu medium iter haberet; Omnipotens ſermo tuus Domine exiliens de cælo, à regalibus ſedibus durus debellator in mediam exterminij terram proſiliuit: quod ad litteram intelligitur de tempore

Cap. 1. de celeb. miſſa. Pſal. 118. Exod. 12. Sap. 18.

interfectionis primogenitorum Aegypti, vt ſequens ibi ſententia liquidò demonſtrat, quamuis etiam in vſu, & officio Eccleſiaſtico applicetur ſupradicta ad horam natiuitatis Dom. Noſtri Ieſu Chriſti, tum quòd eo tempore mediæ noctis Chriſtus pro nobis de Virgine Deipara natus eſt:

Eſa. 9. Populus enim (inquit Eſaias) Gentium, qui ambulat in tenebris, vidit lucem magnam, & habitantibus in Regione vmbræ mortis, lex orta eſt eis: & paulo poſt: Paruulus enim natus eſt nobis; & filius datus eſt nobis. Tum quòd eo tempore mediæ noctis, & imminente hora paſſionis eius, à Iudæis in horto captus fuit, & traditus in manus peccatorum. vt nos de manu peccatoris, diaboli, ſcilicet, qui adinuenit peccatum, liberaret: in horum itaq; beneficiorum commemorationem; officium matutinum mediæ noctis tempore decantari ex primæuo more ſolitum eſt, qui adhuc in multis locis obſeruatur, vt etiã diximus in expoſitione Hymni ſecundi, libro primo.

Ioan. 18.

Geneſ. 3. Eſa. 14. de pæn. diſt. 2. principium.

Qua

Qua hora noſtris temporibus matutinum dicatur.

QVAESTIO IIII.

VERVM tepeſcente cordis humani in Deum ardore, & feruido deuotionis affectu refrigeſcente, in quamplurimis hodie locis officium matutinum primo mane celebratur ſub auroram; & inde (vt dictum eſt) nomen ſortitur. Nec mos iſte celebrandi primo mane officij Scripturæ ſacræ: ſicut nec primæua in medio noctis ordinatio; authoritate caret; quo poſſit comprobari. Dicit enim Propheta: Deus, Deus meus ad te de luce vigilo, & in matutinis meditabor in te. Eccleſiaſticus itidem de viro iuſto loquens, ait: Iuſtus cor ſuum tradet ad vigilandum diluculo, ad Dominum, qui fecit illum: Deniq; in libro Sapientiæ legitur: Oportet præuenire ſolem ad benedictionem tuam, & ad ortum lucis te adorare. Hæc Clichtoueus, dum de hora matutina ipſe differit. At ſic Ioannes Caſſianus Eremita de ſolemnitate horarum, de matutina, inquit, verò ſolemnitate etiam illud nos inſtruit, quod in ipſa quo-

Pſal. 61. Eccleſ. 39. Sap. 16. Iudocus. Ioannes Caſsianus Ere. lib. 3. cap. 3.

Pſal. 62. tidie decantari ſolet; Deus, Deus meus ad
Ibidem. te de luce vigilo; Et in matutinis meditabor
Pſal. 118. in te: Et Præueni in maturitate, & clamaui. Et rurſum: Præuenerunt oculi mei ad te diluculo; vt meditarer eloquia tua. In his quoq; horis ille euangelicus Paterfamilias operarios conduxit in vineam ſuam. Ita enim ille primo mane conduxiſſe deſcribitur, quod tempus deſignat matutinam noſtrã ſolemnitatem. Deinde Tertia; inde Sexta. Poſt hæc. Nona. Ad extremũ undecima, in qua lucernaris hora deſignatur.

Cur Pater noſter ante omnia in matutino, & alijs horis præmittatur.

QVAESTIO V.

PRAEMITTIT autem, & dicit ſancta mater Eccleſia ante matutinum, & omnes horas Orationem dominicam, hoc eſt, orationem illam, quam Chriſtus ore ſacro prodidit, qui ſpem ſuam, ac vota oratione cupiunt Deo explicare. ob id primo; quòd in tali oratione petimus in nobis ſanctificari

ctificari Dei nomen, & aduenire regnum cælorum, quod primo eſſe quærendum Ieſus docuit; cum ait: Quærite ergo primum regnum Dei; & iuſtitiam eius, & hæc omnia adijcientur vobis. Quæ enim ponuntur in dominica oratione, ideo ſunt prius quærenda: quia magis ſunt neceſſaria, & utilia; quàm ea, quæ ponũtur in alijs; cum ibi ſumma totius ſalutis; & perfectionis cõſiſtat. Matth. 6.

¶ Secundo: quia hæc ſancta Dominica oratio proprium hoc habet, ut hominem diſponat, & aptum reddat ad conſequendum ipſius orationis effectum, nempè, ut ſibi peccata, atque debita dimittantur, & à malo ipſe liberetur: quibus non præmiſſis, nec orationis ſequeretur effectus, vnde niſi nobis prius debita dimitterentur, & à malo culpæ liberaremur, nihil unquàm impetrare mereremur. ¶ Tertio quoniam prius inuocandus eſt omnium rerum Pater, quo prætermiſſo nullum ritè bonum fundatur exordium. Rationabile ergo eſt, ut prius oratio illa præcedat, quàm Author ſalutis dictauit, ac inſtituit, quàm illæ, quas Sancti Patres poſtea dictauerunt. Huius uero Dominicæ orationis concil. Gerundenſe meminit, & Gratianus.

Digniora ſunt præferenda.

Conc. Gerũd. tom. 2. c. 9. 1. de Cõſ. diſ. 5. ſemper.

Cur hæc Sancta oratio Dominica ante matutinum, & omnes horas, præterquàm ad Completorium, dicatur ſecretò.

QVAESTIO VI.

SEcreto autem hęc oratio,& ſubmiſſa uoce dicitur,ut nos quaſi ad interiora reuerſi ipſas res cum magna diligentia mente capiamus, quas uerbis pronunciamus. ¶ Secundo ad notandum, ꝙ oratio ipſa potius habet efficaciam in deuotione cordis, quàm in clamore oris. ¶ Tertio quia in ea Deum alloquimur, qui non tantum verba; ſed & renes noſtros ſcrutatur, & corda.

Aue Maria cur ſubiungatur immediate poſt Pater noſter.

QVEASTIO VII.

Pſal.7. SVBSEQVITVR autem poſt dominicam orationem in matutino Salutatio ange-

angelica:propterea, quòd dignum eſt,vt illam ſalutemus in principio noſtri operis, per quam ſalus noſtra exordium ſumpſit. Porrò refert Nicolaus de Ploue, ſanctum Bernardum dixiſſe, ꝙ Deus nihil Nos vult habere ſalutis; quod per manus uirginis Mariæ non tranſeat, Et Rom. Cathechiſmus dum,pro quibus orandum ſit, tractat, ait: Iure autem ſancta Dei Eccleſia huic gratiarum actioni preces etiam, & implorationem ſanctiſsimæ Dei matris adiunxit, qua piè, atque ſuppliciter ad eam confugeremus,ut nobis peccatoribus ſua interceſſio conciliaret Deum;bonaq; tum ad hanc, tum ad æternam uitam neceſſaria impetraret. Ergo nos exules filij Euæ,qui hanc lachrimarum uallem incolimus,aſſiduè miſericordiæ matrem, ac fidelis populi aduocatam inuocare debemus, ut oret pro nobis peccatoribus, ab eaq; hac prece opem, atq; auxilium implorare, cuius & præſtantiſſima merita apud Deum eſſe;& ſummam uoluntatem iuuandi humanum genus nemo, niſi impie, & nephariè dubitare poteſt.

Nic.de hoNic.de horis canon.

Rom.Cathechiſ.

Sym-

Symbolum Apoſtolicum matutinum cur præcedat.

QVAESTIO VIII.

11.Hæb.2. VLTERIVS quæritur, cur poſt ſupradicta dicatur: Credo in Deum; & quidem Credo in Deum patrem, cum ſequentibus uſque in finem recitatur, ideo, quia in eo fides noſtra continetur, ſine qua impoſſibile eſt Deo placere, & per quam contra omnia aduerſa armantur illi, qui per dominicam orationem mundantur.

Matutinum cur inchoetur per Domine labia mea aperies.

QVAESTIO IX.

Pſal. 50. IN ſolius autem matutini exordio præponitur ille uerſus Pſalmi quingenteſimi: Domine labia mea aperies, & os meum annunciabit laudem tuam, quoniam illud principium eſt diuinæ laudis totius diei: iccirco in eo præſertim petimus, & per illa matutina, & reliqua illius diei exoluenda

ritè laude, labia noſtra non tàm oris, quàm cordis nobis à Deo aperiri; ut digne laudem eius annunciemus; ut non ſimus de illis, de quibus conqueritur Dominus per Eſaiã dicentem: Populus hic labijs me honorat; cor autem eorum longè eſt à me. Eſai. 29.

¶ Vel quoniam non eſt ſermo (iuxta illud Pſalmographi) in lingua noſtra; ideo petimus à Deo prolationem uerborum ad explicandam eius laudem. ¶ Vel quoniam nobis ore contigit peccare; Ideo oris peccata, & labij noſtri polluti reatũ deleri à Deo petimus; & ipſa labia noſtra per ipſum aperiri, quo liberioribus animi uiribus, & organis eius per nos mira, & laudes concinnantur. Pſal. 138.

Cur poſt Domine labia mea aperies ſubiungitur: Deus in adiutorium meum intende. &c.

QVAESTIO X.

SEQVITVR autem poſt verſum: Domine labia mea aperies, verſus Pſalmi ſexageſimi noni, nempe: Deus in adiutorium Pſal. 69.

meum

meum intende, domine ad adiuuãdum me feſtina, ad impetrandam Dei præſentem gratiam, & opem, ſine qua nihil omnino facere poſſumus. vnde Ioannes per os ipſius Dei. Sine me nihil poteſtis facere. In hoc ergo verſu noſtram confitentes inſufficientiam bene agendi ex nobis, & noſtram fragilitatem, diuinum imploramus auxilium, cuius adiutorio debitas, & gratas ei laudes offeramus. Quemadmodum & in omnium fine horarum ſubnectitur ea gratiarũ actio, videlicet, Benedicamus Domino; Deo gratias, per quam de abſoluta (Dei adiutorio) laude, & perfecta cuiusq; horarum completione gratias agimus. Et ita ad illum, qui eſt Alpha, & Omega, principiũ, & finis, in primordio horarum canonicarum, & exitu per piam inuocationem conuertimur, myſticumq;, & ſpiritualem complemus circulum, regreſſi demum in eum, à quo cæpimus exordium: Verumtamen quàm neceſſaria ſit nobis crebra prædicti iam verſiculi, ſcilicet, Deus in adiutorium meum intende: Domine ad adiuuandum me feſtina, decantatio, demonſtrat Caſſianus Eremita in collatione decima, capite nono, dum ſic fatur: Erit itaque ad perpe-

Ioan. 5.

tuam

petuam Dei memoriam poſſidendam hæc inſeparabiliter præpoſita nobis formula pietatis: Deus in adiutorium meum intende: Domine ad adiuuandum me feſtina. Hic namq; verſiculus non immeritò de toto ſcripturarum excerptus eſt inſtrumēto. Recipit enim omnes affectus, quicunque inferri humanæ naturæ poſſunt; & ad omnem ſtatum, atq; vniuerſos incurſus propriè ſatis, & competenter aptatur. Habet ſiquidem aduerſus vniuerſa diſcrimina inuocationem Dei, habet humilitatem piæ confeſſionis, habet ſollicitudinis, ac timoris perpetui vigilantiam, habet conſiderationem fragilitatis ſuæ, exauditionis fiduciam, confidentiam præſentis ſemper, adſtantiſque præſidij. Qui enim iugiter ſuum inuocat protectorem, certus eſt, eũ ſemper eſſe pręſentem. habet amoris; & charitatis ardorem, habet inſidiarum contemplationem, inimicorumque formidinem; quibus perſpiciens ſemetipſum die, noctuque vallatum, confitetur ſe non poſſe ſine ſui defenſoris auxilio liberari. Hic verſiculus omnibus infeſtatione dęmonum laborantibus inexpugnabilis murus eſt, lorica impenetrabilis, ac munitiſſimus clypeus. Iſte nos

in

in ſpiritualibus ſueceſſibus, cordisque lætitia conſtitutos admonet, extolli penitus nō debere,nec inflari de proſpero ſtatu,quem ſine protectore Deo retineri non poſſe teſtatur, dum non ſolum eum ſemper ,ſed etiam velociter,ut ſibi auxilietur,implorat. Iſte,inquam , verſiculus vnicuique noſtrum in qualibet qualitate degenti neceſſarius, & utilis inuenitur. nam qui ſe ſemper, & in omnibus deſiderat,adiuuari, manifeſtat, quòd non tãtum in rebus duris, ſed etiam in ſecundis, ac lætis pari modo Deo egeat adiutore : vt, quemadmodum ex illis erui, ita in iſtis eum faciat immorari, in neutro ſciens humanam fragilitatem ſine illius opitulatione ſubſiſtere. Hæc prædictus Caſſianus.

Quare nos ſigno crucis munimus, cum dicimus: Deus in adiutorium meum intende.

QVAEST. XI.

MVNIT autem ſe Sacerdos ſigno crucis, dum dicit. Deus in adiutorium meum

meum intende, in principio horarum ad effugendam illius virtute quamlibet Diaboli verſutiam, & poteſtatem. Valde enim timet diabolus ſignum crucis. vbicunque enim dæmones vident ſignum ſanctæ Crucis, fugiunt, timentes baculum, quo plagam acceperunt, ſicut bene ſcribit Caſsianus Eremita collatione octaua capite decimo octauo, dum de principatibus, ſeu poteſtatibus differit. Ioan. 3. Caſſian.

Cur poſt Deus in adiutorium meum intende ſtatim in ſingulis horis ſubijcitur; Gloria Patri, & Filio, & Spiritui ſancto Sicut. &c.

QVAESTIO XII.

QVONIAM verò Dominus dixit: Adhuc te loquente, ecce adſum, ideo quaſi iam nos intellexerimus exaudiēdos, vel etiam exauditos eſſe, gratiarum actiones Trinitati tribuimus dicentes: Gloria Patri, & Filio, & Spiritui ſancto, ſicut erat. &c.

Cur

Cur Haleluia, vel Laus tibi Domine Rex æternæ gloriæ poſt ſupra dicta addatur.

QVAESTIO XIII.

Ex Conc. 4. Thol. Tomo 1. cap. 10.e. QVID autem dictio hæc, Haleluia ſignet,& cur dicatur poſt Gloria Patri, & Filio,& Spiritui ſancto, inſuper noſcere opere prætium eſt. Significat autem Haleluia tantundem,ſicut laudate Dominum. Nam Haleluia verbum hebręum laudate,ſignat. iam vero nomen Dei eſt ſignificans Dominum. Eſt autem hæc dictio haleluia à ſacris eloquijs ſumpta, in quibus quidem locis impermutata exprimitur ad inſinuandam Dei laudem, vt in libro Thob.13 Thobiæ legitur, dum legimus, ex lapide candido,& mundo omnes plateæ eius ſternentur, & peruicos eius haleluia cantabitur,& in Apocal. dicitur: Poſt hæc audiui Apoc. 19. quaſi vocem magnam turbarum multarum in cælo dicentium: Haleluia, laus, & gloria,& virtus Deo noſtro. Et paulo poſt: Et iterum dixerũt, haleluia. Verum tamen haleluia additur poſt Gloria Patri, tunc,

quando in reddendo Deo laudes, cæleſtem nos Hieruſalem, in qua vox illa angelica auditur, ſcilicet, halelu ia, imitamur. Quod à nobis fit in toto ferè anno præterquàm in tempore a ſeptuageſima, vſque ad Paſcha eo enim tempore nō lætitiæ præmittimus, ſed pænitentiæ tempus, ac luctum pro peccatis expiandis aſſumimus. capitu. hi duo de. conſec. diſtin. 1.

Inuitatorium cur cantetur poſt alia ſupradicta.

QVAESTIO XIIII.

SANE iam præmiſſis duobus habitis, & impetratis, videlicet gratia, per quā os aperitur, & diabolo per auxilium Dei ſe pulto, nihil aliud reſtat, niſi laudare: Vnde ſtatim Eccleſia laudans ſubiicit Gloria Patri, & Filio, & Spiritui Sancto &c. Verum quia non ſufficit Deum laudare niſi ēt ad laudādum, alios inuitemus: ut qui audit dicat: Veni; & cortina cortinam trahat, ideò ſubnectit Eccleſia inuitatorium, & inuitatorius Pſalmus: Venite exultemus; ubi cauſa redditur, quare Deo exultare, & iubilare debemus, dum ibi dicitur. Quoniā De Inuitatorio. Apoc. 22. Exod. 26. & 36. Pſal. 94.

magnus Dominus &c.& vltimo aſſignatur cauſa ne in grati ſimus,ſicut Iudæi,qui pro pter eorum ingratitudinem , & malitiam, terram promiſſionis nõ intrauerunt. Vnde dicitur ibi:Si introibunt in requiem meam q.d.Non .

Inuitatorium cur alta Voce dicatur.

Qvaestio. XV.

Pſal. 33. EDocta autem ſancta Eccleſia à Spiritu ſancto,alta uoce cum Dauide ſancto cantat inuitatorium dicens : Venite filij,audite me,quaſi mater Eccleſia per illa verba inuitet homines ad cõfitendum Domino,exaltatur , inquam,inuitatorium , & alta uoce canitur,præſertim ibi: Hodie ſi vocem eius audieritis, nolite &c. nè quis corde fortè induratus de non audita ſuæ ma-

Eſai. 58. tris voce excuſetur . vnde Eſaias:Clama,nè ceſſes,quaſi Tuba ex alta uocem tuam, q.d. adhoc ex alta uocem , nè, ſi non intrabunt in requiem meam,excuſentur de uoce non audita .

Cur

Cur repetitur inuitatorium ad aliquos ipſius Pſalmi verſus.

QVAESTIO XVI.

TERTIO autē repetitur inuitatorium imperfectè, ſexies autem repetitur integrè. Ter autem imperfectè repetitur ob tria illa hominum genera, qui ad cænam inuitati, inuitationem non receperunt, ſcilicet Auari, Superbi, & Luxurioſi. Nam pri- Luc. 14.
mum genus hominum illorum villam emerat: Secundum iuga boum quinque: Tertium uxorem duxerat. ¶ Vel repetitur tertio propter noſtram in tribus, ſcilicet in corde, in ore, & in opere imperfectionē. ¶ Sed quando ſexies repetitur integre a nobis, tunc ex illis nos eſſe oſtendimus, qui integrè inuitationem recipiunt, qui & perfectè laudes Deo referunt, perfectè autem laudes Deo illi referunt, qui nil, quod non ſit laudis, interponunt. ¶ Vel ſexies repetitur Cap. ſedes apoſtolica de reſcriptis.
ad innuendum, quòd quandocumque homines de hoc mundo ſiue in prima, ſiue in ſecunda, ſiue in tertia, quarta, quintauè uel etiam adhuc in ſexta ætate uolunt ſe ad Dominum conuerti, & illum laudare, illos po-

c. de ſum. Trin. & fid. cath.l. fin. tuiſſe, & poſſe nunc. Quia adhuc, & ſexto eos inuitat (quando nouiſſima eſt) ſancta eius mater Eccleſia; quæ ſemper ſe liberalem pœnitentibus exhibuit, cum ipſa gremium ſuum nunquam redeuntib. claudit.

Hymni quam ob rem poſt inuitatorium concinantur.

QVAESTIO XVII.

CVM autem ad huc non ſufficiat Deum ore laudare, niſi ex mente laudetur; Ideo tam ex inſtitutione Gelaſij Papæ, quàm ex approbatione Conciliorum Toletani, & Agathen. Poſt inuitatorium ſubijcitur hymnus. Item quia poſt inuitationem conſequenter multi Deum cum lætitia laudant; iuxta illud Dauidis: Audiuit, & læta ta eſt Syon. Ideo poſt inuitatorium cantatur communiter hymnus. Vel hymnus dicitur poſt inuitatorium in ſignum: Quia gentes gauiſæ ſunt, quòd ad fidem uocatæ ſunt.

Platina. Concil. 4. Tolet. tomo. 1. ca. 12. g. Concil. Agat. tõ. 1. cap. 30. f. De conſec. diſt. 1. c de hymnis & diſ. 5. cap. conuenit. Pſal. 95. Act. 13.

Quid

Quid ſit hymnus.

QVAESTIO. XVIII.

EST autem hymnus uocabulum græcum, latinè, ut in expoſitione hymni primi diximus, laudem Dei cum cantico, uel uocem humanam in laudem Dei metricè compoſitam denuncians. De Hymno.

Vt quid ſtando hymni concinuntur.

QVAESTIO. XIX.

IDEO autem ſtando hymnos cantamus in erectione corporum, ut oſtẽdamus, ꝙ in laudando Deum corda ſurſum erecta habere debemus, & relictis terrenorum negotiorum cogitatibus, tunc animos noſtros ad Deum erigere debemus, & cæleſtia duntaxat, & ſpiritualia meditari, ſecundum illud Apoſt. monitum ad Coloſſenſes: Quæ ſurſum ſunt, quærite, ubi Chriſtus eſt in dextera Dei ſedens: Quæ ſurſum ſunt, ſapite, non quæ ſuper terram. Ne, ſi noſtra corda non habeantur ad Dominum, ſed potius ad ea, quæ ſunt mundi, locum in nobis ha- Colo. 3.

beat illud, de quo conqueritur Dominus
Eſai. 29. per Eſaiam Prophetam: Populus hic labijs
me honorat; cor autem eorum longe
eſt à me. Nam inquit gloſ. de mente S. Agu
Clem. uni. ſtini: Quid prodeſt ſtrepitus labiorum, ſi
de reliq. mutuum eſt cor. & iterum, nũquã, inquit,
& Vene. orat quiſquis etiam flexis genibus, ſi ua-
ſanct. gatione diſtrahitur.

Hymni propter quid Pſalmos præcedant.

QVAESTIO. XX.

PRAECEDVNT autẽ Pſalmos hymni in matutino, & in prima, ſexta, & nona. In laudibus uero, & ueſperis, & completorio poſtponuntur, ſicut ſuis loco, & tempore de omnibus dicemus, & non modo; Quoniam; inquit Gulielmus, dies pertinent ad Spirituales, qui habent gaudium conſcientiæ. Nox uero ad penitentes, qui habent remorſum cõſcientię, iccirco ſpirituales inducuntur exultatione in operationem: pænitentes uero per operationem oportet ueníre ad exultationem. Cur autem hymni in Paſchate non dicantur, & cur in prima nunquam

Lib. 5. c. 2.

quã hymnus mutetur, infra, in tractatu ter tio,& quarto.

Antiphona cur poſt hymnum ſubſequatur.

QVAESTIO. XXI.

AD HAEC hymnum antiphona ſubſequitur: Pſalmos uero antecedit, quoniam antiphona charitatem ſignificat, ſine qua opus non perficitur, ideò ut opera bonam perficiamus, hoc eſt Pſalmos, qui bonam operationem deſignãt, antiphona ſub hæret hymnis,& Pſalmos præmittit. De Anti. phona. Concil. Agath. tom. 1. cap. 30.

Antiphona quid ſit.

QVAESTIO. XXII.

DICITVR autem antiphona, ſecundum Albericum de Roſate in dictio nario ſuo, uox reciproca duobus choris alternatim canentibus, quaſi vox uoci contra poſita. Et ea eſt clauſula, ſiue ſententia tertia, quæ inchoatur ante Pſalmum; eoq; finito integre tota dicitur.

In diuinum Officium Antiphonas canendi ritum quis induxit.

QVAESTIO. XXIII.

IN Eccleſia uero Dei modus Antiphonas canendi in uſum tranſit apud latinos ex inſtitutione Beati Ambroſij Mediolanenſis Epiſcopi, ut bene Iudocus Clictoueus, dum de antiphonis tractat, refert, cuius, verba ſunt hæc: Porrò ritum canendi antiphonas in Eccleſia apud latinos primũ S. Ambroſius Epiſcopus Mediolanenſis tranſtulit à græcis, apud quos hic ritus iam inoleuerat, & in uſum tranſierat ex inſtituto Beati Ignatij Epiſcopi Antiocheni, & Apoſtolorum diſcipuli, qui per uiſionem in cælum raptus, audiuit Angelicos Spiritus per Antiphonarum reciprocationem ſummæ Trinitatis hymnum laudis canentes. Et ad ipſorum imitationem conſtituit hunc canendi modum etiam in Eccleſiaſtica functione obſeruari debere. Hæc Iudocus. ¶ De antiphonis uerò aduẽtus, & aliorum temporum alias dicemus. Reſtat ergo hic, ut ſequamur noſtrum inſtitutum.

Iudocus.

Cur

Cur ergo Pſalmi in diuino officio poſt hymnum, & antiphonam ſubponantur, quæritur.

QVAESTIO. XXIIII.

AMplius, quoniam, inquam, nec ſufficit laus oris, & cordis, niſi & opus; per quod pſalmi deſignãtur, ſequatur: quia fides ſine operibus non prodeſt, & ocioſa eſt, imò mortua eſt, ideo poſt hymnum, & antiphonam ſequuntur pſalmi, qui (ut diximus) bonam operationem deſignant. De Pſalmis. Iac. 2.

Quæritur quot Dominica ad matutinum pſalmi dicantur.

QVAESTIO. XXV.

PLanè decem, & octo in dominica ad matutinum pſalmos canimus, duodecim uidelicet in primo nocturno, tres in ſecundo, & totidem in tertio.

BIBLIOTECA NAZ. VITT. EMANUELE ROMA

Duodecim P. ſalmi primi nocturni quid ſignificent.

Qvaestio. XXVI.

SAne primum nocturnum in Dominica ideò ex duodecim conſtat Pſalmis, quoniam recolit, indicatque tempus ante legem, ſcilicet, tempus legis naturalis, in quo uiguerunt, & uigilauerunt Sancti, & præſertim duodecim Patriarchæ, à quibus populus Domini in duodecim tribus fuit propagatus: Idcirco duodecim Pſalmi in primo nocturno recitantur in memoriam iſtorum, & omnium ſanctorum Patrum, qui fuerunt Domino peculiaris populus; ſicut in tempore gratiæ duodecim Apoſtoli præ cæteris præfulſerunt. ¶ Vel duodecim tales Pſalmi fidem Abrahæ, quæ hodie cernitur in duodecim articulis fidei, per duodecim Apoſtolos editis, denotant.

Gen. ſ. 25 30. 35. Apoc. 7.

Cur

Cur duodenarius Pſalmorum numerus ſecetur antiphonis in tres partes.

QVAESTIO XXVII.

SED iſte duodenarius Pſalmorum primi nocturni numerus ideò in quaternariū Pſalmorum numerum antiphonis diuiditur ab Eccleſia: Quia quatuor principales, ſeu Cardinales uirtutes prætendunt; uidelicet, prudentiam, iuſtitiam, fortitudinem, & temperantiam, quas uirtutes, credimus, ſanctos Patriarchas ſuo tempore prę cæteris habuiſſe, & alijs exemplo demonſtraſſe.

Quid trina in quatuor Pſalmos primi nocturni diuiſio ſignet.

QVAESTIO XXVIII.

PRAETEREA illa quatuor Pſalmorum primi nocturni diuiſio trina ſanctiſſimam fidem, ſpem, & charitatem poſſe indicare, nulli dubium eſt, quibus & prædititi erant prędicti ſancti Patres ueteris teſtamē

ti.

ti. ¶ Vel etiam ſanctiſſimam Trinitatem, quam confitebantur, ſicut & nos confitemur hodie, dum ad exemplum eorum exoluimus hos Pſalmos ſanctiſſimam repreſentantes Trinitatem.

Cur duodecim pſalmi nocturni ſic ſint diſtincti per quatuor Pſalmos in tres partes.

QVAESTIO XXIX.

DISTINCTIO autem duodecim pſalmorum primi nocturni per quatuor pſalmos in tres diſtintiones, ſeu partes, repręſentat tẽpus ante legem, tres habens diſtinctiones. Tempus ſiquidem ante legem has habuit diſtinctiones: Prima fuit ab Adã uſque ad Noë, in qua vigilauerunt Abel, Enos, Enoch, & Lamech, quod in primis quatuor pſalmis innuitur, Nam Beatus uir cantat Abel, qui tanquàm lignum plantatum tanquàm ſecus decurſus aquarum dedit in tempore ſuo fructum iuſtitię; dum pro iuſtitia conſeruanda ſuccubuit.

Geneſ. 4.

Quare fremuerunt cantat Enos; quia Domino in timore ſeruiuit, dum nomen

Geneſ. 5.

men

men Domini inuocauit: Domine quid mul tiplicati ſunt cãtat Enoch, quem Dominus ſuſcepit, dum eum ad Paradiſum trãſtulit. Gene.ſ.5.
Domine ne in furore, cantat Lamech, dum ei talem filium dedit, qui genus humanum à furore Dei in arca ſaluauit. ¶ Secunda diſtinctio fuit à Noè uſq; ad Abrahã: in quã uigilauerunt Noè, Sem. Heber. & Thare. Domine Deus meus, cantat Noè, quem Dominus in illa generatione iuſtum inuenit; & ideò aquis perſequentibus ſaluum fe cit. Domine Deus noſter cantat Sem, quẽ Dominus gloria, & honore coronauit, dum eum ſuper fratres Patris benedictione ſublimauit. Confitebor tibi cantat Heber, qui mirabilia Dei narrauit, cum Ciuitatem Gy gantium diſsipauit. In Domino confido cantat Thare, qui in Vrbe Galdeorum poſi tus, in Domino confidit, cuius pars calicis ignis ſulphur extitit. ¶ Tertia ab Abraham, Iſaac, Iacob, & Ioſeph. Qđ quidẽ pſalmi ſe. quẽtes declarant: Nam Saluũ me fac cantat Abraham, quem Deus ſaluum fecit, in cu- ius tempore ſanctus defuit, quia idolatriæ ſeruiuit. Pſalmum Vſq; quò cantat Iſaac, quem Dominus in ſacrificio reſpexit. Di- xit inſipiens, cantat Iacob, cui ſpes Domi- nus

Geneſ.5. Geneſ.5. Geneſ.6. Geneſ.9. Geneſ. xj. Geneſ. xj Pſal. 10. Geneſ.12. Pſal.11 Geneſ.22. Geneſ.28.

nus fuit; vnde ibi dicitur: Exultauit Iacob, & lætabitur Iſrael. Domine quis habitabit
Geneſ. 39. cantat Ioſeph, qui fuit ſine macula, dum adulterium recuſauit.

Quid illæ tres antiphonæ ſub quarto quoque Pſalmo repetitæ denotant.

QVAESTIO XXX.

SEd tres antiphonæ, quas ſub quarto quoq; Pſalmo primi nocturni Dominicæ repetimus, fidem ſanctiſſimæ, & indiuiduæ Trinitatis, ſiue delectationem in ea oſtendunt, quarum quælibet reſpondet quatuor Pſalmis. quilibet enim homo tenens fidem ſanctæ Trinitatis, quatuor uirtutibus Cardinalibus eſt quadratus, & compoſitus.

Cur verſiculi in nocturnis ante lectiones dicantur.

QVAESTIO XXXI.

De verſu. POrro, quoniam in nocturnalibus lectionib. propter earum vniuerſitatem & ma-

& magnitudinem ſedere ſolemus: Ideo ne propter longam ſeſſionem, aut pro laſſitudine, aut per laſſitudinem; ſiue otium, obliuiſcamur doctrinæ Domini, quã lectiones ſignificant, cogitando forte inania, aut dormiendo, uel confabulando, uerſiculo præcedente ad lectiones audiendas incitamur.

Cur poſt verſus Dominica dicatur oratio,

QVAESTIO XXXII.

POST autem uerſus ante lectiones, per quas (ut diximus) doctrinã habemus, Dominicam dicimus orationem. Primo ad notandum, quoniam qui eget Sapientia, & intellectu doctrinæ, poſtulet illam a Deo, qui (ſecundum Iacobum) dat affluenter omnibus, & non improperat. ¶ Secundo, ut ipſius orationis auxilio proficiat in nobis uerſus intentio, ¶ Tertio ut per illam diaboli tentationes propellantur. Ille enim ſentiens nos uelle lectiones legere in quibus ſanctorum Victoriæ contra ipſum habitæ leguntur, Satagit nos acrius impugnare. Vnde nos illa oratione præmunimus.

De Dominica oratione.

Nota.

Iac. 1.

Nota.

Quam

Quam obrem ante lectiones Dominica oratio ſecretò dicatur.

QVAESTIO XXXIII.

De lectionibus. SECRETO autem prædicta oratio Dominica poſt uerſus,& ante lectiones dicitur à nobis ob id, quoniam ſecretum Regis concilium intelligitur, ut propoſitæ ſimilitudinis ſequamur exemplum, & ut attentius, accuratiuſque mente capiatur.

Vltima orationis dominicæ pars, ut quid patenter concludatur.

QVAESTIO XXXIIII.

VERVNTAMEN ultimæ huius orationis pars palam pronuntiatur: ut pateat propter quid ipſa dicatur oratio: ne ſcilicet Lector per phantaſiam tentationem ſe ad legendum, lectiones offerat: & auditores lectionum intellectu, ex profectu fraudentur.

Quid preces, ſeu abſolutio poſt Dominicam orationem denotent.

QVAESTIO XXXV.

PER preces uero, quæ dominicam orationem antè lectionem ſequuntur: implorat̃ Sanctorum interceſſio:&Chriſti dei exauditio ad obtinendum quod in ipſa oratione poſtulamus:oramus.n.ut mittat operarios in meſſem:& aperiat cor noſtrum in lege,& in præceptis.

Benedictionem petẽs ante lectiones ob quam rem dicat: Domne magis, quàm Domine.

QVAESTIO XXXVI.

PRAETEREA ille, qui petit benedictionem ait: Iube Domine benedicere, & non Domne. Quia tunc ad imperfectum, hoc eſt, ad hominem, ſermonem dirigit. Vnde illud: Imperfectum meum uiderunt oculi tui. Nota. Pſal. 138.

Petitio benedictionis quid ſibi uelit.

QVAESTIO XXXVII.

De Benedictione de diuino officio li. 1. cap. 12. LECTVRVS uero lectiones, petens benedictionẽ (hoc inquit Rupertus Abbas,) ſignificat, quod nemo, niſi miſſus, aut permiſus officiũ prædicationis uſurpare debeat. Rom. 12. Quomodo enim, inquit Apoſtolus, prędicabunt, niſi mittantur. Iſtis itaque cum omni reuerẽtia petitis, incipit Lector lectiones legere.

Quæ lectiones legantur per æſtatem.

QVAESTIO XXXVIII.

LEGET autem lector æſtiuo tempore, hoc eſt, ab octauis Paſchæ, uſque ad quartam dominicam poſt Paſcha, & de actibus apoſtolorum, & Apocalipſim, propter myſteria paſſionis, & reſurrectionis Chriſti, quæ Ioanni reuelata ſunt, & apoſtoli prædicauerunt. ¶ At à quarta dominica, uſq; ad Aſcenſionem leget ipſe epiſtolas canonicas, & actus apoſtolorum. ¶ Sed ab Aſcenſione Domini ad cælos, uſque ad Pentecoſtes

ſtes leget,& de actibus apoſtolorum, & canonicas epiſtolas. ¶ Porrò ab octauis Penthecoſtes, vſque ad calendas Auguſti leguntur libri Regum, & Paralipomenon: quia (ut inquit Durandus) ſicut Samuel, Saul, Dauid,& alij pro lege Domini pugnauerunt,ſic & nos poſtquam accepimus donum Spiritus ſancti in baptiſmo, uirtute debemus pugnare contra dæmones formati, nati,nutriti,& armati. ¶ Vel, quia,ſecundum Rupertum, huiuſmodi Regum, & Paralipomenon libri myſticè aſſimilantur primis Chriſtianitatis temporibus, quando paulatim creſcente fide Chriſti, uetus idolatria decidit.nam inquit ipſe, ſicut regnanti Sauli, quem populus appetierat contra uoluntatem Dei,ſuperuenit electio Dauid, quem Dominus ſecundum cor ſuum ſe inueniſſe dicit, tandemque totum regnum à Domo Saulis auerſum,eidem Dauid ſe ſubdit, ſcilicet ſtatim poſt aduentum Spiritus Sancti, tandemque Chriſtiana fides per bella martyrum uictrix ſedit in throno Romani Imperij, totuſque deinceps mundus manu forti Chriſto ſe ſubdidit. ¶ Ad hæc à Calendis Auguſti uſque ad calendas Septembris leguntur libri ſapientiſſimi Salomonis:

Duran. li. 6.c. 1.

Ruper. Abb.li.12. c.24.de diuino off.

1.Reg.8.

Pſal. 77. 88.

2. Reg. 5.

monis: Quia in pugna maxime neceſſaria eſt ſapientia. ¶ Vel quia Auguſtus ſextus menſis eſt, & in ſexta ætate, in qua Deus uenit, debemus propter eius præſentiam, ſapienter uiuere, ¶ Vel quia ſecundum Rupertum prædictum, ſicut poſt pugnas hæreticorum claruerunt in Eccleſia ingenia Doctorum, qui excitati contentionibus illorum non dormitantes, ſapientiæ, & ſcientiæ ſtuduerunt, & diſputauerunt quodammodo & ipſi, ſicut de Salomone legitur. ¶ Demum legitur liber Iob; Quia uidelicet maxime in pace Eccleſiæ non deſunt tentationes uiris ad uirtutem tendentibus, quæ in omnibus percuſſionibus, uel conſolationibus eiuſdem S. Iob moraliter figurantur; & hæc dicta ſint de nocturnis lectionibus per æſtatem: Sequitur, ut de hyemalibus lectionibus dicamus.

Nota.

Ruper. Abbas ibidē.

3. Reg. 4.

liber Iob contra tentationes.

Quas debeat legere lectiones tempore hyemis Lector.

QVAESTIO XXXIX.

Eodem libro.

AB hinc iam menſe Septembris quatuor leguntur libri; Videlicet Thobias,

bias, Iudith. Heſter, & Eſdras. Quia, ſecundum Gulielmum; hi patienter aduerſa ſuſtinuerunt; & Eccleſia in fine mundi aduerſa omnia pro Domino tolerabit. ¶ Sed Rupertus Abbas dicit Thobiam typum gerere prudentiæ, Iudith fortitudinis ſpecimen; Heſter temperantiæ ſpeculum; Eſdras iuſtitiæ decus, & ſic vult ipſe hos quatuor libros innuere quatuor uirtutes Cardinales, reddit enim ipſe rationem de hoc ibidem. ¶ Amplius a Calendis Octobris, uſque ad Nouēbrē leget lector libros Machabeorū: quia iſte octauus menſis lætitiam reſurrectionis ſignat: Quia ſicut Iudęi finitis pręlijs, & inſtaurato templo in hymnis, & confeſſionibus benedicebant Dominum, ſic in gloria reſurrectionis, & magnæ feſtiuitatis deuictis diaboli prælijs Sancti, & iuſti feſtinabunt, & gaudebunt. ¶ Inſuper à Calendis Nouembris, vſque ad aduentum Domini leget lector libros Ezechielis, Danielis, & duodecim Prophetarum minorum. Ezechiel enim uidit quatuor animalia in figura quatuor Euangeliſtarum, quæ Natiuitatem, Paſſionē, Reſurrectionem, & Aſcenſionem docuerunt; Iſti ergo meritò ante Aduentum leguntur libri: quia clarius Chriſti

Eorum libro c. 25.

Iudith. 9.
Heſter. 14

1. Machabæ. cap. 4.

aduentum prædixerunt. ¶ Deniq; ab aduentu Domini noſtri Ieſu Chriſti uſque ad natale eius ipſe Lector leget lectiones librorum Eſaiæ, quia quanto ipſe Eſaias de Chriſto urbanius Prophetauit cæteris, tanto natiuitati eius legitur uicinius. ¶ In ipſa uero Domini noſtri natiuitate non ſolum de illa legitur, & cantatur, ſed etiam de cauſis ipſius feſtiuitatis, quod fit ad oſtendendum magnum gaudium nobis cælitus datum.

¶ In prima uero dominica poſt natale legit Lector Epiſtolas beati Pauli ad Romanos ad ipſam pertinentes natiuitatem. ¶ In Epiphania Domini leget Eſaiā. ¶ Ab octaua Epiphaniæ uſque ad ſeptuageſimam leget epiſtolas Pauli ad Corinthios, Galatas, Epheſios, Coloſſenſes, Thimoth. Titum, & ad Hebræos, in quibus legitur de labore, & luctu, & pugna eius. ¶ A Septuageſima uero uſque ad quadrageſimam Geneſis libros leget lector. ¶ Sed per totam quadrageſimam ferè leget Euangelia, & Homelias ſanctorum.

Cur

Cur lector poſt finem lectionum: ſuc-clamet: Tu autem Domine miſerere nobis.

QVAESTIO XL.

QVod in fine (inquit Rupertus) dicit lector. Tu autem Domine miſerere nobis, hoc innuit, ne ipſum quidem officium prædicandi ſine alicuius, uel leuis culpæ puluere poſſe peragi. Et quia Prædicator per terram ambulat, & pedes eius ali quo puluere ſordidantur, iccirco miſericor dia Dei indiget, vt in hac lauetur parte; etiã ſi mundus ſit totus. ¶ Sed Guilielmus ſic ait, lectione finita, dicit lector: Tu autem Domine miſerere nobis, quod neque de lectione eſt; neque ei continuatur; ſed ille ad Deum ſermonem dirigens ſe excuſat, quaſi dicat; Domine peccaui, legendo, forſitam modulatè pronuncians cupidine laudis humanæ; uel captando ventum humani fauoris: Et audientes ſimiliter forſitam peccauerunt uanis cogitationibus intendentes, uel a lectione auditum auertentes. Duran. lib. 5. Nota.

Chorus cur ſuccinit: Deo gratias poſt dictum: Tu autem Domine miſerere nobis à Lectore.

QVAESTIO XLI.

De Deo gratias ibidem.

QVOD uerò (inquit præfatus Durandus,) reſpondetur a cunctis; Deo gratias, non ad Tu autem miſerere Nobis; ſed ad lectionem refertûr. Eſt enim Vox Eccleſiæ, Deo gratias exoluentis, ac ſi dicat; Deus nos pauit verbis ſalutis, quæ ſunt cibus animæ, & pro huiuſmodi beneficio Deo gratias, ſupple, exoluimus. ¶ At Rupertus ſic: Quòd verò (inquit) Deo gratias ſuccinit chorus, non ad vltimam lectoris precem; ſed ad totam lectionem reſpicit. Gratias namque agimus Deo; quòd doctrinæ ſuæ panem nobis frangere dignatur, nè fame audiendi Verbum Dei pereamus.

Rupertus ibidem.

Reſponſoria poſt lectiones quid indicent.

QVAESTIO XLII.

RÉſponſoria, inquit ſępe dictus Rupertus Abbas, quæ poſt lectiones canimus nobis innuent ſanctis monitis Dei factis nos reſpondere debere. ¶ At Gulielmus ait: Ideo Reſponſoria poſt lectiones ſubijciuntur, quia per bona opera, quæ per reſponſoria ſignificantur, debemus reſpondere doctrinæ, quæ per lectiones figuratur; ne cum ſeruo pigro, qui pecuniam Domini ſui abſcondit in tenebras exteriores mittamur. ¶ Dicuntur namque reſponſoria, quia lectioni reſpondere debent, & conſonare: Vnde prædictus Rupertus ibidem ait: Triſtia namq; triſtibus, & læta lætis debemus ſuccinere lectionibus. ¶ Vel ideo reſponſoria dicuntur, quia ſi forte lectiones ſunt de actibus Apoſtolorum, reſponſoria ſint ſimiliter de eiſdem. ¶ Vel dicuntur reſponſoria, quia uni cantanti cæteri concorditer reſpondent iuxta illud Apoſtoli; vt id ipſum omnes dicamus, & non ſint in nobis ſciſmata.

De Reſpō ſorijs. lib. 1. c. 15. de diuino officio.

Duran. li. 5. cap. 2.

Matth. 22.

Iudocus lib. 2. de Reſpon.

Toletanū Concil. 4. c. 15. tom. 2. c.

1. Cor. 1.

Quam

Quamobrem in ultimo: ſiue tertio lectionum reſponſorio iterum illud pro parte repetamus.

QVAESTIO XLIII.

SEMIPLENE autẽ, ſiue pro parte repetitur tertium, ſiue ultimum reſponſorium, ad notandum ea, quę uiuentes facimus, imperfecta eſſe, & fit primo repetitio à remotiori, quo ad finem, ex poſtea à minus remoto.

Cur gloria Patri, & Filio, et Spiritui Sancto dicatur, dictis verſibus vltimi, & tertij reſponſorij.

QVAESTIO XLIIII.

VLTIMO cognoſcamus, quod ideò in tertio reſponſorio dicitur Gloria Patri, & Filio, & Spiritui Sãcto. Quia omne deſiderium, & ſeruitium ad Deum trinum eſt referendum. ¶ Vel quia nunquam ſufficit, nec ſufficiet fides incarnationis ſine fi-

de

de Trinitatis, ideò ſuccinitur Gloria Patri, & Filio,& Spiritui Sancto.

Cur ſecundum nocturnum conſtet ex tribus Pſalmis.

QVAESTIO XLV.

ATQVI Secundum nocturnum domi nicæ diei tres habet Pſalmos ob id; quoniam Legis repreſentat tempus, tres habens diſtinctiones præannuentes hos tres Pſalmos.Prima.n.diſtinctio fuit à Moy ſe, uſque ad Dauid, in qua uigilauerunt Sa cerdotes,ut Aaron cum docuit, quos exprimit Pſalmus primus, ſcilicet: Conſerua me, quorum Dominus pars fuit hęreditatis, & calicis. ¶ Secunda diſtinctio fuit à Dauid uſque ad tranſmigrationem Babylonis, in qua uigilauerunt Iudices, ut Gedeon.dum iudicauit, quos exprimit ſecundus Pſalmus, ſcilicet, Exaudi Domine iuſtitiam meam: quorum iudicium prodijt de vultu omnipotentis.¶ Tertia à tranſmigratione Babylonis, vſque ad Chriſtum,in qua vigilauerunt Reges, ut Salomon dum populum rexit.quos inſinuat tertius Pſalmus:

De ſecundo nocturno.

1.Eſdra.1.2.& 3.

2.Iudic.8

2. Regũ. à 2. vſque ad 11.

Diligam

Diligam te, quos Dominus conſtituit ſuper gentes.¶ Vel tres in ſecundo nocturno recitamus Pſalmos; Propterea, quòd tres Sanctorum præceſſerunt ordines: ſcilicet legiſlator cum ſuis imitatoribus; Pſalmiſta ſimiliter cum ſuis,& Prophetę:fuerunt namque aliqui aliqua doctrina legis contenti. Fuerunt &etiam aliqui,qui cum Dauid,uel admodum ipſius Domino Pſalmos decantauerunt ante arcam eius.Fuerunt & Prophetę,quibus datum fuit corrigere Populũ doctrina, & Sapientia ſibi à Deo data, & prędicere eis futura: propter hos ergo tres ordines,tres Pſalmos dicimus. ¶ Præterea ad ſingulos Pſalmos dicimus, Gloria patri, & Filio, & Spiritui Sancto cum antiphona: Quia iſti Santi prædicti ſeruierunt prædictis perſonis, hoc eſt,indiuiduæ Trinitati.

Cõcil. Toletan. 4.c. 12. tom. 2.b.

Cur poſt ſecundum nocturnum lectiones Sanctorum Patrũ legãtur.

QVAESTIO XLVI.

QVONIAM vero lectiones Sanctorum Patrum obtinent uicem earum lectionum,quas Doctores faciunt ad igna-

ignaros, ut eorum doceantur doctrinam: Ideo nos quoque horum Sanctorum Patrũ lectiones legimus, ut eorum ſancta opera imitemur, & doceamur uiuere ad illorum ſanctiſſima inſtituta, per easque moneamur opera noſtra retorquere in Deum.

Tertium nocturnum propter quid trium ſit Pſalmorum.

QVAESTIO XLVII.

PARI modo quemadmodum ſecundũ Dominicæ nocturnum ex tribus cõſtat Pſalmis, tempus ſubinſinuans legis, ita tertium etiam nocturnum tribus eſt prȩditum Pſalmis, nobis innuens tempus gratiȩ, quod tres habuit diſtinctiones, propter quas nunc concinimus in hoc tertio Dominicȩ nocturno Pſalmos. Prima ſi quidem tẽporis legis gratiȩ diſtinctio fuit apoſtolicæ, & Euangelicæ Prȩdicationis, in qua uigilauerunt Apoſtoli, qui exprimuntur in Pſalmo: Cæli enarrant, quia in omnem terram exiuit ſonus eorum. ¶ Secunda temporis gratiæ diſtinctio fuit tempus impugnationis Per hæreſes emergẽtes, in qua uigilauerunt

De tertio Nocturno.

Pſal. 18.

Pſal. 19. runt martyres, quos declarat Pſalmus ſequens, ſcilicet: Exaudiat te, quia Dominus Protexit eos in die tribulationis eorum. Tertia diſtinctio fuit tempus pacis, quando

Pſal. 20. uidelicet hæreſes eliminatæ ſunt, in qua uigilauerunt Confeſſores, quos innuit tertius Pſalmus, ſcilicet; Domine in uirtute, qui non ſunt fraudati uoluntate labiorum ſuorum.

Cur in tertio nocturno ſanctum Chriſti legatur Euangelium.

QVAESTIO XLVIII.

NON eſt etiam omittendum, quid ſanctum Ieſù Chriſti Euangelium in tertio Dominicæ nocturno diligenter, reuerenterque legitur ob id, quod demum denotatur concordia, & conſonantia legis Euangelicę, cum ueteri Teſtamento. Vnde illud Dei Eccleſia Pietatis affectu ſuſcipit, veneraturque.

Conc. Triden. ſeſſ. 4. de Can. li.

Quid Homelia indicet.

QVAESTIO XLIX.

RVRSVS quoniam in officio matutino plerumque Euangelicæ lectiones ſubnectitur expoſitio illius ab aliquo Doctore ſumpta, quæ homelia vulgo nūcupatur, quod id ſignat nomen etiam operę prætium eſt dinoſcere. Homelia ergo dicitur colloquium, uel ſermo ad populum aliquem Sanctæ ſcripturæ locum explanans. Deſcenditque a uerbo græco homilæo, quod ſermocinari, & colloqui ſignat. De Homelia. Iudocus de horis Cano.

Cur poſt nonam lectionem: Te Deum laudamus, aut unum reſponſorium dicamus.

QVAESTIO L.

TE Deum laudamus, poſt nonę lectionis recitationem dicitur, aut omittitur: Quoniam ibi gaudium, & laudes cœli, & terrę, capitis, & membrorum ſignificantur, ſicut in Gloria in excelſis, Cœlum, & terra: Creator, & creatura: caput, & mem- De Te Deū laudamus.

bra

bra cum laude, & gaudio nominantur. At reſponſorium dicitur, cum te Deum omittitur, in quo idem ferè habetur, quod & habitum eſt in lectione. Vnde dicitur reſponſorium: quia lectioni reſpondere, ideſt conſonare debet, ut ſi forte lectiones fuerint de actibus Apoſtolorum, reſponſoria ſint ſimiliter de eadem. ¶ Cur autem in omni tertio reſponſorio faciamus ſemiplenam eiuſdem repetitionem, & cur Gloria Patri, & Filio, & Spiritui Sācto inſeratur, etiam dictum eſt ſupra eodem tractatu, quæſtione quadrageſima tertia. ¶ Itaq; Antiphonæ ad dilectionem: Pſalmi ad actionem: Verſus ad exercitationem: Lectiones ad Dei cognitionem: Reſponſoria ad gaudium, & cantum Angelorum pertinent.

Epilogus.

Laudes Matutinæ quo conſilio inductæ ſint.

QVEASTIO. LI.

De laudibus matutinis.

SEQVITVR modo, ut de laudibus matutinis aliqua dicamus, & quidem laudes matutinæ, & noui, & ueteris teſtamenti auctoritate inductę, adinuentæque ſunt. Eſdras ſi quidem Propheta populum Iſraeliticum

2. Eſdra. 8.9. & 1 P.

eliticum de babylonica captiuitate reuerſum, docuit Deum laudare quater in nocte, & quater in die; ut unumquodque quatuor elementorum, ex quibus homo conſtat, per competentes horas obſequio ſe offerat Creatoris, de nocte uidelicet, in veſperis, in completorio, in nocturnis, in diluculo; hoc eſt in laudibus matutinis. De die uero, in prima: in tertia, in ſexta, & in nona quem quidem ordinem Cōcilium Agathenenſe, de celebrat. miſſ. cap. I. approbat, & S. Dei Eccleſia ſeruat. ¶ At noui teſtamenti authoritate laudes mane aurora rutilante decantantur: Vnde tali hora Chriſtus uictor a mortuis reſurexit, quando quidem Mar. ait. Surgens Ieſus mane prima ſabbathi Laudes ergo matutinas, rubeſcente aurora, cantamus, ſcilicet in quarta Vigilia, cum ex authoritate ueteris, tum etiam ex authoritate noui Teſtamenti.

Concil. Agathen.

Mar. ult.

Laudes Vnde dictæ ipſæ ſint.

QVAESTIO LII.

AD Hæc laudes dicantur, quod illud officium laudem præcipuè ſonat diui-

Nota:

E nam

nam,quam ei facimus pro eo,quòd à tenebris erroris nos ad lucem, ſeu uiam ueritatis reduxit, & ad tentationes diaboli repellendas. Vnde Eſaias: Expergeſcimini, inquit, & laudate, qui habitatis in puluere. Quia ros lucis eſt.

Eſai. 26.

Qua de cauſa quinque Pſalmi in Laudibus matutinis cantantur.

QVAESTIO LIII.

De Pſalmis laudum.

IN matutinis autem laudibus quinque (dico quinq; ob id quòd duo Pſalmi, uidelicet, Deus Deus meus, & Deus miſereatur nr̃i, unius, & tres ultimi, ſcilicet, laudate cantate, & laudate Dominum vnius, & itẽ alterius uicem tenent) exoluuntur à nobis Pſalmi, ut quinque ſenſuum reparatio notetur, ac ꝓp quinque ſtatus Eccleſię. ¶ Primus ſi quidẽ Pſalmus, hoc eſt, Dominus regnauit, in quo laudatur Deus, qui firmauit Orbem terrę in fide, ſcilicet, & reſurrectione, ad Chriſti regnum pertinet. ¶ Secundus, nempe Iubilate, ad ſtatum Confeſſorum pertinet: Vnde ibi dicitur: Introite portas

Pſal. 91.

Pſal. 99.

tas

tas eius in confeſſione. ¶ Tertius Pſalmus ſcilicet, Deus Deus meus cum ſequenti ſignat ſtatum martyrum, qui ſitiunt ad Dominũ: Vnde dicitur ibi: Sitiuit anima mea: Et quoniam tota noſtra ſitis, & intentio debet eſſe in Trinitate, & ad Trinitatem, ideò ſubſequitur Pſalmus: Deus miſereatur noſtri. in quo tota Trinitas notatur, dum ibi dr̃: Benedicat nos Deus Deus noſter cum reliquis: in quibus ter Deus propter Patrem Filium, & Spiritum Sanctum nominatur. ¶ Quartus Pſalmus, cuius loco dicitur Canticum trium puerorum, ſcilicet; Benedicite; ſtatum Antichriſti portẽdit. ¶ Quintus demum Pſalmus, hoc eſt, Laudate Dominum cum duobus ſequentibus, ſcilicet: Cantate, & Laudate Dominum in Sanctis, ſtatũ illũ indicat; in quo, & quando poſt mortem Antichriſti conuertentur Iudæi, & proinde in fine huius quinti, & ultimi Pſalmi dicitur Gloria Patri, & reliqua.

Pſal. 62. Pſal. 66.

Pſal. 3.

Pſal. 148. Pſal. 149. Pſal. 150.

Cur in fine Cantici trium Puerorum, quod Benedicite omnia opera Domini incipit, non dicitur Gloria.

QVAESTIO LIIII.

De Cantico Triũ Puerorũ.

SED Aduertendum eſt, quòd in calce Cantici triũ puerorum; Benedicite omnia opera Domini Dño incipientis, haud quaquam Gloria Patri, & Filio, & Spiritui ſanto dicitur, quoniam in ipſo diſtinctè tota Trinitas notificatur, & laudatur Deus in creaturis: ac etiam ob id, quòd vltimus uerſus illius idẽ dicit, quod Gloria Patri: & in diuinis ſcripturis nihil ſuperuacuum eſſe debet. Vnde ipſum ſæpe dictum canticum tres habet partes; in prima enim inuitãtur ſuperiores creaturæ ad laudandum Deum, & ad laudem Creatoris, ſcilicet, qui ſunt ſupra cælum, quæ in cælo, & quæ in aere. In ſecunda inuitãtur creaturæ terrenæ, & quæ mouentur in aquis. In tertia inuitantur omnes ſpiritus, & animæ, ut cum omni creatura Domino Benedicamus; Quia ſicut Nabuchodo-

Daniel. 3. h.

buchodonoſor, & caminum ignis illi tres pueri euaſerunt,ſic nos per eum, & diabolum,& inferni incendium euaſimus.

Cur præmemoratum Canticum in Dominica, & in feſtis duntaxat; non autem in ferijs recitetur.

QVAESTIO. LV.

COETERVM hoc idem Cãticum bene conuenit, vt dicatur die dominico, & quolibet feſtiuo:quandoquidem prima die Dominus vniuerſa creauit, & per ſuam reſurrectionem poſtmodũ innouauit, ideoq; in ea,& in feſtis, quæ ræſurrectionem dominicam imitantur; dicitur,in quo die creaturæ ad Creatoris laudem inuitantur. Geneſ. 1. Feſta q̃d indicent.

Quid ſignificent Pſalmi laudum, in quantum vero ſunt re uera octo.

QVAESTIO LVI.

DICI autem poteſt, quòd in laudibus matutinis octo dicuntur Pſalmi, eò, Pſal. laudum octo quid.

quòd Officium iſtud myſticè recolit ſtatū Eccleſiæ ab initio apoſtolicæ ſtabilitatis, uſque ad perfectionem electorum, qui in fine mundi futuri ſunt. ſub hoc enim ſtatu octo ordines Eccleſiæ,ſiue electorum in Ecclesia ſancta per baptiſmum ſaluati reperiū
Geneſ. 7. tur,ſicut in arca Noè octo animæ illos ſignificantes,per eam ſaluatæ ſunt: Et ſic per diluuium accipe baptiſmum; Per arcam uero Eccleſiam.Primus ergo ordo Eccleſiæ,ſiue electorum,qui ſaluatus eſt, fuit ordo primitiuæ Eccleſiæ in populo Iudaico conuerſantis,qui, quæuè per prædicationem Chriſti reformatus,reformatauè,& ædificatus, ædificatauè fuit; Vnde dicitur in primo Pſal-
Pſal. 91. mo:Etenim firmauit orbem terræ.¶Secundus ordo,qui ſaluatus eſt,fuit primitiuæ Eccleſiæ imitantis per prædicationem Domi-
Pſal 99. ni,& Apoſtolorum omnem terram,hoc eſt, omnem gentem ad iubilandum Deo monentium, quod Secundus innuit Pſal-
Pſal. 62. mus;Iubilate Deo omnis terra. ¶ Tertius ordo fuit Gentilitatis credentis. ¶ Quartus erit reſipiſcētis Iudaici populi p Enoch, & Heliam conuerſi, quem ad Deum conuerſum eſſe, & miſericordiam poſcere monſtrat quartus Pſalmus: Dominus miſerea-

tur

tur noſtri. ¶ Quintus erit eorum, qui futuri ſunt tempore Antichriſti, cuius figuram præceſſit Nabuchodonoſor, qui Antichriſtus licèt tribulauerit Sanctos utriuſq; populi, non tamen deſiſtent benedicere Deum, ad inſtar trium puerorũ, quos Deus liberauit de camino ignis ardentis, qui per illud quintum canticum, Benedicite, recoluntur. eo enim tempore iuſti purgabũtur, velut in camino ignis, non tamen urentur. Dan.3.

¶ Sextus, ſeptimus, & octauus ordo erit eorum, qui uniuerſaliter ex trib. mundi partibus; Aſia, ſcilicet, Africa, & Europa conuertendi, & colligendi ſunt, qui poſt Antichriſti perſecutionem, & eius mortem maiori pace fruentur uſque ad diem Iudicij, quique in tribus mundi partibus de tribulationibus emergerint, regnaturi cũm ſponſo Eccleſiæ, celebrabunt laudes Dei, quæ continentur in illis tribus Pſalmis, ſcilicet; Laudate Dominum de cælis; Cantate Domino canticum nouum, & Laudate Dominum in ſanctis eius. Pſal. 148. Pſal. 149. Pſal. 150.

Cur Pſalmi: Deus, Deus meus: & Deus miſereatur noſtri combinantur; & ſub vno Gloria Patri; & ſub vna Antiphona dicuntur.

QVAESTIO. LVII.

Pſal. 62. Pſal. 66. PSALMI autem Deus, Deus meus, & Deus miſereatur nr̄i, propterea combinantur ſub vno Gloria Patri, & ſub una Antiphona dicuntur, quòd alter ſitim ad Deum ſignificat, alter ſanctiſſimam notat Trinitatem. Igitur ad ſignificandam ſitim, & deſiderium continuum ad Deum hoc fit. ¶ Vel ad notandum, quòd ante perſecutionem Antichriſti populus Gentilitatis credentis, qui recolitur per primum Pſalmum, & Iudaicus populus reſipiſcens, qui recolitur per ſecundum, unum erunt in fide, & poſtquam hi coniuncti erunt; veniet Antichriſti tribulatio. ¶ Vel quia primus Pſalmus dilectionem Dei (unde in eo dicitur: Sitiuit in te anima mea) Secundus proximi dilectionem ſignificat, quæ ita connexæ ſunt, ut una ſine altera in Chriſtiana profeſ-

ſione

ſione non habeantur. ¶ Vel ideo in primo non dicitur Gloria. Quia in eo de miſeria generis humani agitur, ut ibi dicitur: Sitiuit in te anima mea. ſed in ſecundo ideò dicitur Gloria Patri, quia in eo de miſericordia Dei agitur, per quam humano generi bona conferũtur, & mala remouentur.

Quam ob rem tres vltimi laudum Pſalmi ſub vna Antiphona, & ſub vno Gloria dicantur?

QVAESTIO. LVIII.

IDEO autem Pſalmi tres ultimi laudũ, uidelicet; Laudate Dominum de cælis: Cantate Domino: Et Laudate Dominum in ſanctis ſub vna Antiphona, & ſub uno gloria dicũtur, quia hi ordines electorum, qui ex dictis tribus mundi partibus colliguntur ſine aliquo interuallo ſimul erant, & pariter glorificabuntur. Pſal. 148. Pſal. 149. Pſal. 150.

Quid

Quid capitulum in laudibus indicet.

QVAESTIO. LIX.

De Capitulo. PORRO poſt Antiphonam ſequitur capitulum, per quod fit exhortatio, nè deficiamus in uia. ¶ Capitulum autem, quod

Apocal.7. dicitur ferè per annum, eſt illa adoratio an-

Rom. 13. gelorum dicentium: Benedictio, & claritas &c. ¶ Aliquando verò Capitulum dicitur: Nox præceſſit, ſcilicet per annum in feriali Officio. Vbi exhortamur in fide pſeuerare, miſericordiæ operibus intendere, & opera tenebrarum abijcere, & arma lucis induere, & conſolamur per repromiſſionem Gloriæ.

Particula, Amen, poſt capitulum quid importet.

QVAESTIO. LX.

De Amē. QVIA uero in fine capituli ſuccinitur, Amen, immo, & in fine omnium orationū Eccleſiaſticarum; quid nam illa ſignificet, ideo ſilentio nō eſt prætereundū.

Dica-

Dicamus ergo talem dictionem in calce orationum poſitam, optantis eſſe particulam, idemque ſignificare, quod fiat, ſiue cõpleatur illud, quod in oratione, ante habita poſtulatum eſt, in qua quidem ſignificatione ſæpius in ſanctis ſumitur eloquijs: & præſertim in Deuteronomio, dum dicitur, & reſpondebit omnis populus, & dicet Amẽ. apud Thobiã dicitur ſimiliter. Cumq; oẽs dixiſſent, Amen; acceſſerũt ad conuiuium. Deutero. 27.
¶ Sed in ſacris Euangelijs hæc dictio alteram habet admodum frequentem acceptionem, quæ aſſertoria, ſiue affirmatoria eſt particula, tantum ualens, ſicut uerè, uel in ueritate, ut cum dicitur in Euangelio, Amen dico tibi, Amen dico uobis, & Amen, Amẽ dico uobis. ¶De Deo gratias autem ſupra tractatu ſecundo, Queſtione quadrageſima prima.

Cur poſt capitulum Laudum non dicantur reſponſoria.

QVAESTIO LXI.

SED poſt capitulum laudum, & earum breuem lectionem ob hoc minime reſponſoria Ioan. 11. Matth. 6.

ſponſoria dicuntur, quod uideretur ſuperfluũ propter reſponſoria in nocturnis dicta: ſi quidem hodie & nocturnę, & matutinæ, laudes eædem cenſentur cum ubique coniunctim canuntur &c.

Cur laudes Matutinæ. Veſperæ, & completorium à cæteris differant horis diurnis.

QVAESTIO. LXII.

OB id autem in matutino officio in prima, tertia, ſexta, & nona hymni præcedunt Pſalmos: quia dies pertinent ad ſpirituales, qui habent gaudium conſcientiæ: Iccirco ſpirituales exultatione inducuntur in operationem, quæ per Pſalmos ipſa deſignatur: pænitentes uero per operationem oportet uenire ad exultationem, hoc eſt, ad Euangelicam lætitiam, quæ per hymnum ſignificatur.

Poſt hymnum dictum quid notet uerſiculus, qui dicitur.

QVAESTIO. LXIII.

POst dictum autem hymnum, ſequitur uerſus: Nam per canticum Zachariæ, quod ſtatim ſequitur, promiſſio notatur. at nos tardi ſumus ad credendum promiſſionibus, ideo præmittitur alta uoce, ut excitemur ad credendum Dei promiſſa.

Cur dicatur Zachariæ Canticum poſt verſum.

QVAESTIO. LXIV.

AD hæc Benedictus Dominus Deus Iſrael etiam in laudibus matutinis poſt verſiculum canimus, nè de beneficio, quod in nos contulit abunde ſatis, ꝙ uiſitauit nos exiſtentes in miſeria, & quòd fecit redēptionem plebis ſuæ, ingrati eſſe uideamur: ideo in laudem Dei canentes canticū hoc Zachariæ prorumpimus. ¶ Rurſus ideò Benedictus hoc loco dr̄. Quia in eo agitur de Præcurſore illius, q̄ in ſexta ætāte uenit, De Benedictus. Luc. 1.

& iſte eſt ſextus Pſalmus in laudibus iuxta diſtinctionem ſupra a nobis datam.

Cur hoc canticum ſtando dicatur.

QVAESTIO LXV.

ET Nota, quòd non ſolum hoc Zachariæ canticum, ſedet canticum Beatæ Mariæ Virginis, ſcilicet, Magnificat anima mea dominum, ſtando, canitur, quia ſunt Euangelica. Euangelium autem, ut præcepit olim Beatus Anaſtaſius Papa, ſtando, & non ſedendo auditur, & canitur, ut ad prælium pro Chriſti fide ſeruanda promptitudo in nobis notetur.

Luc. 1. De conſec. diſt. 2. c. apoſtolica.

Quid Antiphona poſt Benedictus indicet.

QVAESTIO LXVI.

Luc. 1.

FINITO autem ſæpe dicto cantico, ſcilicet, Benedictus Dominus Deus Iſrael, repetitur antiphona. quia dilectionem, ſiue deuotionem, quam in laudando Deum habere debemus, ſignificat.

Quid

Quid oratio poſt omnia inſinuet.

QVAESTIO. LXVII.

VLTIMO tandem loco poſt repetitã Antiphonã ſequitur ipſa oratio, per quam eſt impetranda promiſſio. Oratio quid.

Quid Benedicamus Domino indicet poſt orationem.

QVAESTIO LXVIII.

FINALITER poſt orationem dicimus Benedicamus Domino. quod deſumptum uidetur ex Cãtico trium puerorum, uel ab Apoſtolo:& dicitur a pueris ſæpenumero ad notandum omnia opera noſtra im perfecta eſſe, iuxra illud, Imperfectum meũ uiderunt oculi tui. De Benedicamus Domino. Dan.3. 1. Cor. 9.

Deo gratias quid denotet.

QVAESTIO. LXIX.

CHORVS uero gratias agens dicit:Deo gratias, per quod ſign ificatur, ꝙ uſ-

que

que in finem uitæ noſtræ innocentiam debemus ſeruare, & Deo benedicere, & ei pro beneficijs gratias exoluere. ¶Vel Benedicamus Domino, cum Deo gratias, eſt laus finalis, & exultatio ineffabilis, quæ erit in gloria cum gratiarum actione.¶ Vel Deo gratias, eſt de cõſummato curſu gratiarũ actio. ¶ Sed cum huc uſq; dictum ſit a nobis de dominicæ nocturnis, modo operę prætium eſſe uidetur, ut de nocturnis ferialibus, ac eorum pertinentijs dicamus, & infraſcripta ſupradictis annectamus, dicentes in primis:

Cur in nocturnis ferialibus duodecim Pſalmos cantemus.

QVAESTIO LXX.

De 12. Pſalmis Ferialib.

SED non uacat a myſterio numerus duodecim Pſalmorum, quos in ſingulis ferialibus exoluimus nocturnis. Et quidem in illis duodecim dicimus Pſalmos, ut nos Deo debere ſeruire in duodecim noctis horis oſtendamus, cuilibet horę unum pſalmũ attribuentes, cum non poſſumus iugiter Deo ſeruire. Olim quidem uarij Pſalmi ca-

Caſſianus Eremit. li 2. cap. 4. & 5.

Nota

nebãtur, alij ſiquidē quinquaginta, alij plu res pauciores dicebant: ſed Angelo reuelan te, Sancti Patres cōuenerunt, ut duodecim dicerentur.

Cur in ferialibus nocturnis Pſalmi bini, bini recitentur.

QVAESTIO LXXI.

PORRO cuiuscunq; ferialis nocturni Pſalmi bini, & bini concinuntur a nobis ad notandum, quòd ſine charitate, quæ ad minus (ſecūdum Gregorium) inter duos conſiſtit, laudes noſtræ, uel opera noſtra nihil proſunt. Greg. in 7. Lucæ.

Lectiones tres, quæ in vnoquoq; feriali nocturno leguntur, quid ſignificent.

QVAESTIO LXXII.

TRES quoq; lectiones, quas poſt Pſalmorum decantationem legimus, doctrinā electorum trium temporum annunciant. Luc. 12. Greg. & Haymo. in luce. 12

¶ Vel quia Dominus poſuit tres vigilias, dicens; Et ſi uenerit in ſecunda uigilia, & ſi in tertia uigilia uenerit, & ita inuenerit, beati ſunt ſerui illi, quæ tres uigiliæ, tres (ſecundum Beatum Gregorium, & Haymonem) ætates hominis, ſcilicet, pueritiam, iuuentutem, & ſenectutē, in quibus bene uigilantes, Deum laudare debemus.

Tria reſponſoria poſt lectionem quid annotent.

QVAESTIO LXXIII.

NOVISSIME uerò tria poſt lectiones ſuccinimus Reſponſoria, ad notandū quod quicquid Electi in tribus temporibus docuerunt, & quicquid in prædictis tribus ætatibus agimus: ad Domini Trinitatem referimus, & Trinitatem in fide, ſpe, & charitate glorificamus.

Pro-

Propter quid in laudibus ferialibus, Non dicitur, Dominus regnauit ſed Pſalmus Miſerere.

QVAESTIO LXXIV.

SED hoc attendendum eſt etiam, quod Pſalmus nonageſimus primus, qui in dominicis laudibus primus eſt Pſalmus, ſcilicet, Dominus regnauit, commutatur in ferialibus laudibus in Pſalmum quinquageſimum, ſcilicet Miſerere, qui eſt Pſalmus pœnitentialis. Hoc autem fit, quoniam dies dominici, & feſtiui, reſurrectionem recolũt Sãctorum, qui fuerunt ab initio, & erunt uſque in finem ſæculi, ideò in dominicis, & in feſtiuis laudibus recolentes regnum Domini, quod etiam adeptus eſt ipſe poſt reſurrectionem eius a morte corporis, ſiue etiam Gloriã recolentes reſurrectionis Electorũ, canimus Pſalmum, Dominus regnauit. Pſal. 92. Pſal. 50. Nota.

¶ Dies uerò feriales, peregrinationes recolunt ipſorum ſanctorum, & pęnitentiam, & proinde in ferialibus laudibus dicimus primum Pſalmum, Miſerere mei Deus, rememorantes, ac recolẽtes noſtram reſurrectio Nota.

nem a morte animarum per pęnitentiam; uel Electorum recolentes peregrinationē, & pęnitentiam, ſiue conuerſionem.

Qua de cauſa Pſalmus Iubilate, ſecundus laudum, in ferialibus laudibus omittatur, & alter loco illius cantetur.

QVAESTIO LXXV.

Pſal. 90. AD hæc loco ſecundi Pſalmi. ſ. Iubilate, qui in dominicis, & feſtiuis diebus dicitur, ſex Pſalmi in ſex ferijs dicuntur, quoniam quemadmodum primitiua Eccleſia prædicatione ſanctorum accepit hæreditatem, & poſtea ad gentes intrauit, ſic & Gētilitas credidit: Et ſicut Iudaicus populus prædicatione ſanctorum ipſe in fine reſipuit, & qui ſub tempore Antichriſti futuri ſunt, perſecutionem, & tribulationem euadent, & populi poſt eius prædicationem ex tribus mundi partibus colligentur: ita & in loco Pſalmi Iubilate, qui ſanctorum prædicatio-

cationem continet, dicitur in ſecunda feria Pſalmus: Verba mea, qui eſt uox Eccleſia ad hæreditatem Domini vocatæ. ¶ Item in Pſal. 5. tertia feria dicit Pſalmus: Iudica me Deus, Pſal. 42. qui recolit, quando primitiua Eccleſia in trauit ad gentes. ¶ In qua quarta uerò feria Pſal. 64. canitur Pſalmus, Te decet, qui cantatur in figura gentium, quæ ab Idolis conuerſæ Pſal. 89. ſunt ad Deum; ¶ Amplius in quinta cani tur feria Pſalmus, Domine refugium, qui in Pſal. 142. titulatur ſic, Oratio Moyſi, hominis Dei con gruentis reſipiſcentiæ Iudæorum. ¶ Præterea in ſexta feria Pſalmus, Domine exaudi orationem meam, a nobis canitur; quem Dauid cantauit, quãdo filius ſuus eum perſequebatur, perſecutionem Antichriſti ſi- Pſal. 91. gnificans. ¶ In ſabbatho demum dicimus Pſalmum, Bonum eſt confiteri Domino, qui ſic intitulatur, Pſalmus cantici in die ſabbathi, ideſt, quietis, figurans ſanctos a tri bus mundi partibus collectos poſt Antichriſti perſecutionem, fore in quiete manſuros, & Domino canere, & pſallere. ¶ Itaque præmiſſi ſex Pſalmi ideò ita ordinãtur, ut in eis notari poſſit ordo chriſtianæ conuerſionis.

Vt quid canticum trium puerorum, ſcilicet, Benedicite omittatur, & alia in loco eius cantica in feriali Officio dicantur.

QVAESTIO LXXVI.

Daniel 3. HOc etiam non eſt ſilentio prætereundum, quòd loco cantici trium puerorum, ſcilicet, Benedicite, qui in dominicis, & feſtiuis dicitur diebus, ſex cantica in ſex ferijs dicuntur, quia ſicut canticum illud continet gratiarum actiones trium puerorum, ita & in canticis continentur gratiarũ actiones canticorum. ¶ Moyſes autem legitur primus inſtituiſſe cantica, quando Pharao ſubmerſus eſt: deinde Debora nõ ignobilis fęmina in libro Iudicum, poſtea uerò uiri, & fęminæ.

Exod. 15.

Iud. 5.

Cur

Cur Pſalmus laudum tertius, ſcilicet Deus Deus meus, cum ſequenti: & Pſalmus quintus, ſcilicet, Laudate, cum ſequenti, non mutentur vnquàm.

QVAESTIO LXXVII.

SED Pſalmus tertius laudum diei domi- Pſal. 62.
nicæ, uel feriæ, eſt idem ſemper, nec vn- Pſal. 66.
quam omittitur: quia nullum fuit tempus nec erit, in quo animæ iuſtorum non ſitiāt ad Deum fontem viuum, & in quo non laudent Dominum in Excelſis: proinde factū Pſal. 148. Pſal. 149.
eſt etiam, ut neq; tres ultimi Pſalmi, ſcilicet Pſal. 150.
Laudate, Cantate, & Laudate ult. vnquàm prætermittantur.

DE ALIQVIBVS MYSTERIIS diuini Officij, Aduentus, Septuageſimæ, Quadrageſimæ, & Paſchatis.

Tractatus Tertius.

SVMMA:

1 Diuinum Officium vt quid à tempore aduentus Domini inchoetur.

2 Antiphonæ Dominicæ Aduentus, qua de cauſa terminentur per Alleluia.

3 Reſponſorium Dom: primæ Aduentus, cur tres habeat verſus.

4 In primo noctur. Dominicæ Aduentus, cur in Reſponſorio primo fiat triplex repetitio.

5 Primum reſponſorium Dom. primæ Aduentus, propter quid repetatur.

6 Reſponſorium ſecundum vnde deſumptum ſit.

7 Antiphonæ laudum Matut. Aduẽtus, a quibus excerptæ ſint author.

8. Antiphonæ cur ab vno inchoentur, & à pluribus finiantur.

Anti-

9 *Antiphonæ 7. ante Natiuitatem Domini, quid ſignificent.*

10 *Antiphonæ cur non ſint neque plures, neque pauciores, quàm ſeptem.*

11 *Per has ſeptem Antiphon. quid nobis Eccleſia voluerit oſtendere.*

12 *In prima Antiphona quid petamus.*

13 *Quid in ſecunda petamus.*

14 *Quid in tertia Antiphona.*

15 *Quid petamus in quarta.*

16 *Quid in quinta petamus Antiphona.*

17 *Quid in ſeptima deſideramus Antiphona.*

18 *Antiphonæ prædictæ ſeptem, quam ob rem per O. incipiant omnes.*

19 *Antiphonæ prædictæ, cur in veſperis dicantur.*

20 *Quid per ſapientiam intelligamus.*

21 *Quid per Adonay intelligatur.*

22 *Quid per Radix Ieſſe intelligendum ſit.*

23 *Quid per O clauis Dauid intelligere debeamus.*

24 *Quid per Emanuel voluit intelligi Eccleſia.*

25 *Vigiliæ Natiuitatis Domini, Inuitatorium quid recolit.*

26 *Quid in Vigiliæ Natiuit. Domini officio fiat.*

Inui-

27 Inuitatorium in Natiuit. Domini noſtri Ieſu Chriſti, quid ſignificet.
28 Pſalmi qui dicuntur in natiuitate D. N. Ieſu Chriſti, quid innuant.
29 Nocturni illius Natiuitatis, quid indicent.
30 In primis duob. Nocturnis illius Natiuit. cur non addatur Antiphonis alleluia.
31 Cur Antiphonis tertiÿ nocturni adÿciatur alleluia.
32 Quid in primo, & ſecundo Reſponſorio huius ſanctiſsimæ natiuitatis Domini contineatur.
33 Epiſtolæ Pauli cur legantur poſt natiuitatem Domini uſque ad Septuageſimam.
34 Inuitatorium cur non dicatur in Epiphania.
35 Inuitatorium cur in tertio potius quàm in primo, & in ſecundo Epiphaniæ nocturno dicamus.
36 Inuitatorium Epiphaniæ, ut quid per hebdomadam dicatur.
37 Ab octaua Epiphaniæ, Reſponſoria omnia ſunt Dauid vſque ad Septuag.
38 Alleluia, cur iteretur in ſabbatho ante Septuageſimam.
39 Alleluia, cur intermittimus a Septuageſ. vſque

vſque ad fer. quintam cœnæ Domini.
40 *Te Deum Laudamus non dicimus à Septuageſ. vſque ad Paſcha.*
41 *Alleluia, & laus tibi Domine, an æquipolleant.*
42 *Pſalmi, Dominus regnauit, & Iubilate, cur deponantur, & Pſal. Miſerere, & Pſal. Confitemini, in laudibus Septuageſ. vſq; ad Paſcha loco eorum dicantur.*
43 *Pſalmus Confitemini, cur loco Pſal. Dominus regnauit, dicatur ad primam in Septuag.*
44 *Tempus Septuageſimæ, ſiue Officium quid nobis repræſentet.*
45 *Liber Geneſis cur legatur in Septuageſima.*
46 *Sexageſima quid ſignet.*
47 *Quinquageſima quotuplex ſit.*
48 *Quinquageſima dierum quotuplex.*
49 *Quinquageſima annorum quotuplex.*
50 *Pſalmorum quinquageſima quotuplex.*
51 *Quinquageſima quid indicet.*
52 *Quadrageſimam cur faciamus.*
53 *Quadrageſima cur dicatur potius quàm quadrageſima ſexta.*
54 *Paſsionis Officium cur auſpicetur a Dominica quinta Quadrageſimæ.*

55 Hymnus, Vexilla Regis, ad quid cantetur ab Eccleſia.
56 Paſsio Domini, cur duabus hebdomadis recolatur ante Paſcha.
57 Tempore paſsionis, cur finito Venite exultemus, non dicatur Gloria Patri, nec etiam in Reſponſorijs.
58 In hymnis, cur Gloria non taceatur.
59 In triduo ante Paſcha, vt quid omninò ſupprimatur Gloria Patri.
60 In Dominica Paſsionis, propter quid legantur lectiones Hierem. Prophetæ.
61 Reſponſorium ad Cap. cur non dicamus ad Primam in Dominica Paſsionis.
62 Commemorationes cur non fiant à Sabbatho Domin. Paſsionis vſq; ad octauam Pentecoſt.
63 Inuitatorium cur non dicitur in quinta Feria cœnæ Domini.
64 Hymnus in prædicta die quare non dicitur.
65 Poſt lectiones illo carentes die, non dicimus, Tu autem Domine miſerere nobis.
66 Cur poſt prædictas lectiones ſuccinamus Hyeruſalem, Hyeruſalem &c.
67 Hyeruſalem, cur bis repetatur poſt Lectiones.

68 *Quid per nouem Pſalmos, & nouem lectiones, & totidem Reſponſoria illius noctis officij intelligamus.*

69 *Alphabetum Hebraicum, ut quid inſeratur in Lamentationibus illius prædicti Officij.*

70 *Literæ Hebraicæ inſertæ in primis lectionibus Feriæ quintæ, quid contineant.*

71 *Primæ quatuor literæ uti interpretentur,*

72 *Secunda literarum connexio quomodo intelligatur.*

73 *Tertia literarum connexio quomodo intelligatur.*

74 *Quid per quartam ſumamus connexionem.*

75 *Quid per quintam connexionem docemur.*

76 *Sexta literarum connexio quid nobis indicet.*

77 *Septima, & ultima prædictarum literarũ connexio, quid ſibi velit.*

78 *Candelæ vt quid in fine huius triduani officij extinguantur.*

79 *Candelæ quamobrem non ſimul omnes extinguantur.*

80 *Cādela, quæ eſt in medio aliarum, propter quid non extinguatur, ſed occultetur.*

Candela,

81 Candela,quæ vltimo extinguitur loco,cur ſit omnibus alijs maior.
82 Lampadum extinctio,& aliorum luminũ quid ſignificet.
83 Ad Benedictus ad quid ſic omnia extinguantur lumina.
84 Tumultus ad Benedictus, ob quã cauſam fiat.
85 Poſt orationem,cur ſub ſilentio dicatur Pater noſter.
86 Frangor,ſtrepitusvè,aut ſonitus quid inſinuet.
87 Officium Beatæ Mariæ Virginis,cur ab hac die uſque ad octauam Pentecoſtes omittamus.
88 Mortuorum officium, cur in hoc tempore intermittatur.
89 Mortui vtrum ſentiant diſpendium propter quod hoc tempore non exſoluimus eorum officium.
90 Paraſceue quid ſignet.
91 Feria ſexta, hoc eſt dies Veneris ſancti, quæ priuilegia habeat.
92 Sabbathum ſanctum quam ob rem dicatur ſabbathum ſanctum.
93 Veſperæ ſabbathi ſancti, cur ita ſint breues.

94 Hymni cur in ſabbatho ſancto incluſiuè non dicantur uſque in Domin. in albis.
95 Paſchale tempus quid inſinuet.
96 Paſcha quid, & vnde:
97 Paſcha, cur potius gracè, quam Hebraicè nominetur.
98 Ad exprimendum prædictum tranſitum vt quid potius Græco, quàm Latino vtamur vocabulo.
99 Paſcha cur ſemper celebretur in die dominico.
100 Paſchatis ſeptimana propter quid tres tantum Pſalmos, tres Antiphonas, & totidē lectiones cantet.
101 Ad Primam Paſchatis, quam ob rem non fiant petitiones, obſecrationes, & poſtulationes.
102 Preces, ut quid ad primam Paſchatis diei non dicantur.
103 Capitulum ad Primam in die paſchatis, cur non dicatur.
104 Septimana paſchatis quid ſignificet.
105 Cur per totam Paſchatis hebdomadam dicatur, Hæc dies, quam fecit Dominus.
106 Vt quid per totam ſeptimanā Paſchatis de reſurrectione Domini ſemper in officio agamus.

Domi-

107 Dominica cur ſic appelletur.
108 Rogationes quid ſint, & quando fiant.
109 Litaniæ cur græco denominentur uocabulo.
110 Litania quotuplex ſit.
111 Litania minor quando fiat.
112 Litania maior quando fiat.
113 Litaniæ cur Cruces nigræ uocitentur.
114 In Proceſsionibus Crux, uexillaq; & arca reliquiarum cur præcedant.
115 Vnde Eccleſia ſumpſit, ut in proceſsionib. vexillum Crucis portaretur.
116 Litaniæ propter quas alias cauſas fiant.
117 Litaniæ quo tempore fiant.
118 Differentia inter aſcenſionem, aſſumptionem, & euolationem.
119 In officio Aſcenſionis Domini quot conſiderari debent.
120 Pentecoſte quid ſit.
121 Alleluia cur in pentecoſte ſic frequentetur.
122 In pentecoſte cur legamus ſolum tres Antiphonas, tres Pſalmos, & tres lectiones.
123 Antiphonæ diei pentecoſtes, cur terminentur per duplex Alleluia.
124 Quid ſeptem dies, hoc eſt, tota pentecoſtes octaua cum tribus Pſalmis, Antiphonis,

&

& totidem Lectionibus indicent.
125 *Sanctæ Trinitatis feſtum propter quid poſt natiuitatem, & Chriſti reſurrectionem, & poſt Pentecoſtem celebretur.*
126 *Libri Regum, cur poſt Pentecoſtem legantur.*
127 *Corporis Chriſti feſtum, cur ſolenniter quotannis celebretur.*
128 *Quæ mirabilia in Chriſti corpore veniãt conſideranda.*

Cur diuinum Officium à tẽpore Aduentus Domini inchoetur.

QVEASTIO I.

QVARE autem à tempore Aduentus Domini Noſtri Ieſu Chriſti Officiũ Eccleſiaſticum inchoetur, patet, quia per aduẽtum Domini, noua facta ſunt omnia. Vnde Apoc. 21. Ecce noua facio omnia: Ideo in honorem Aduentus Domini à tempore prædicto, & renouationis incipit Eccleſia ſuum Officium. Apoc. 21.

Quam ob cauſam Antiphonæ Dominicarum Aduentus terminentur per Alleluia.

QVAESTIO II.

NOTANDVM autem eſt, quòd in Aduentus Domini Officio omnes Dominicæ Antiphonæ terminantur cum Alleluia, ad ſignificandũ gaudium de certitudine Aduẽtus Saluatoris habitum: vt in Matutino Officio ſit quaſi prædictio; & in Matutinis Laudibus notetur exultatio.

Reſponſorium Dominicæ primæ Aduentus quam ob rem habeat tres verſus.

QVAESTIO III.

Nota. PRAETEREA primum reſponſorium primæ Dominicæ Aduentus Domini inſolito quidem modo tres habet uerſus, ad notandum, quòd iſte ſanctus Domini Aduẽtus ſaluat homines trium temporũ, ſcilicet

ſcilicet qui fuerunt ante legem, vt Adam, & cæt.& ſub lege,ut populum Iſraeliticum; & ſub tempore gratiæ,vt omnes Chriſticolas. ¶ Vel ideò primum Reſponſorium tres habet Verſus,& unum Gloria,ad annũciandum nobis quatuor Domini Aduentus, nempè in carnem,ſcilicet in vtero Virginis aſſumptam;in mentem, vt quotidie fit deſcenſus in cordibus fidelium per Spiritum Sanctum: de quo Ioannes; Ad eum veniemus,& manſionem apud eum faciemus.Et Io. 14.
Sapiens; Domine mitte Sapientiam tuam, Sap. 9.
vt mecum ſit. Tertius aduentus in morte cuiuſlibet:Vnde Iacobus ait; Patientes eſto Iaco. 6.
te,vſque ad aduentum Domini.& Matthe. Matth. 23
Si ſciret paterfamilias, qua hora fur ueniret,&c. Quartus erit in maieſtate, qui erit in die Iudicij: Vnde Eſaias:Dominus ad iu- Eſai. 3.
dicium ueniet cum ſenioribus populi ſui. ¶Vel ideò tres eius ſunt verſus; quoniam lex,& Pſalmodia, & Prophetia hunc Saluatoris Aduentum prænuntiauerunt.¶Vocat Nota.
ergo alma Mater Eccleſia in hoc Reſponſorio homines ante legem, eoſque qui ſub lege erant,& Chriſtianos:& ait ad primos;Ite obuiam ei. Ad ſecundos dicit. Qui regis Iſrael intende,qui deducis &c. Ad tertios, Pſal. 79.

Pſal. 23. ſcilicet ad Chriſtianos, dicit: Tollite portas principes ueſtras; & eleuamini portæ æternales: hoc eſt, tollite de medio ueſtri peccata, & eleuamini contra uitia; & per uos introibit; & habitabit in uobis Rex gloriæ, qui regnaturus eſt in populum Iſrael.

Cur in hoc primo Reſponſorio fiat triplex repetitio.

QVAESTIO IIII.

Nota. IN hoc etiam Reſponſorio triplex fit repetitio; Prima a remotiori quo ad finẽ: & poſteà a minus remoto, & demum a propinquiori; ad oſtendendum, quod Patres primi temporis remotiores fuerunt ab Aduentu Chriſti, quàm Patres ſecũdi, & tertij.

Hoc primum Reſponſorium propter quid repetatur.

QVAESTIO V.

Nota.

Apoc. 1. & 22. DEMVM hoc primum Reſponſorium repetitur à nobis, ad notandum deſiderium magnum, quod habemus de Ad-

uentu

uentu noſtri Saluatoris: & ad ſignificandũ, quod debemus attribuere finem,& principium boni operis ei; qui eſt A, & O. Diſt. 35.c. ab exordio.

Vnde ſecundum deſumptum ſit Reſponſorium.

QVAESTIO VI.

SEcvndvm aũt Reſpõſorium alma mater Eccleſia a Daniele deſumpſit, Chriſtum uenturum prophetante, qui his uerbis myſterium incarnationis uerbi, quod in principio erat apud Deum, apparuit, dicens, Aſpiciebam in uiſu, aut uiſione noctis. &c. Ioan.1. Daniel. 7.

Antiphonæ Laudum Matutinarum Aduentus Domini, ex quibus deſumptæ ſint authoribus, ſiue Patribus.

De Antiphonis ad uẽtus Domini.

QVAESTIO VII.

QVINQVE autem Laudum Matutinarum Antiphonæ excerptæ ſunt prima ab Ioele; ſecunda ex Iſaia,& Zacharia. Ioel. 3. Iſa. 2.

charia. Tertiam poſuit ſancta Eccleſia. Quarta deſumpta ab Eſaia. Quinta ex Za-
Zach. 9. charia. ¶ Prima fatur de Chriſti Aduentu;
Eſa. 55. Similiter & ſecunda. Tertia de ſecundo
Zach. 9. loquitur Aduentu, ſcilicet in maieſtate. Cæteræ de primo omnes. Itaque per illa uerba: In illa die, intellige, ſcilicet, quando Meſſias uenit: Per montes, Apoſtolos, ſeu magnos accipe prædicatores: Per colles, minores prædicatores: Per Syon, quæ iucundata eſt de Iudæis: & per Hieruſalem, quæ exultauit de gentibus, Eccleſiam ſanctam intellige.

Antiphonæ cur inchoantur ab uno, & finiantur a pluribus.

QVAESTIO. VIII.

SANE Antiphona inchoatur ab uno unius chori, & finitur a pluribus utriuſque chori: Quia Charitas ab uno, ſcilicet Chriſto, incipit, & in membris eius conſumantur ab ipſo, ſicut ipſe dicit: Mandatum nouum dò uobis &c. Deus enim prior dilexit nos: Vnde & nos communiter dilectio-
Iſa. 13. ni eius correſpondere debemus. ¶ Vel inchoatur

choatur ab uno, & finitur a pluribus, ad notandum, quod uox prędicatorum, quæ ſemper ad unitatem tendit, nos monet, ut qđ unuſquiſqu ſingulariter operando acquirit, alteri per dilectionẽ porrigat: Vt ſi unus addiſcit in ſcholis, & alter ſeminat in campo: tempore fructus Doctor ſeminanti doctrinam porrigat: & ſator Doctori panem. Nota.

Antiphonæ ſeptem, quæ incipiunt à nobis in die decima ſeptima diei menſis Decembris, vſque ad Natiuitatem Domini, quid indicent.

De ſeptẽ Antiphonis ante Natiuitatem Domini.

QVAESTIO IX.

PLANE Antiphonæ illæ ſeptem, quas in Aduentu Domini celebrare in die decima ſeptima menſis Decembris ad Veſperas incipimus, inſinuant nobis (ſecundum Iudocum) vehemens antiquorum Patrum deſiderium de Aduentu Chriſti in carnem, licet enim in Abrahæ ſinu tum placidè requieuerint certi in perpetuæ Lucis regionem ituros, longas tamen moras dilationis Dominici Aduẽtus pertæſi, ardentibus ex- Iudocus lib. 2. de Antiphónis.

pectabât uotis accelerari miſsionem Chri-
Eſai. 16. Eſai.c.64. ſti in mundum,dicentes: Emitte Domine dominatorem terrę de Petra deſerti ad mõtem filiæ Syon.Et iterum: Vtinam dirumperes cęlos,& deſcenderes:Rurſum: Rora-
Eſai. 45. te cæli deſuper,& nubes pluant iuſtum,aperiatur terra, & germinet Saluatorem. Ac
Pſal.79. iterum,Domine Deus uirtutum conuerte nos,& oſtende faciem tuã, & ſalui erimus. Vnde alma mater Eccleſia ad excitanda noſtra quoque corda his exclamatorijs ad Deum,& pijs Antiphonis,ſcilicet,O Sapientia,cum ſequentibus,ardentia deſideria, ſedula uota, & gemebũda ſuſpiria(vt dictum eſt) ſignificantibus,animum excitat noſtrũ; ut in huiuſmodi nos quoq; pijs ad Deum affectibus incendat, animumq; in illis exercitet noſtrum, utque præcordia noſtra, excuſſo torpore noxio, ac ſegnitie omni concipiant,uel exiguum pij affectus incẽdium; Ne nos omninò gelidi,&Scythica glacie frigidiores, immo diuini ferè amoris expertes,euomamur de ore Domini, ſicut ipſe
Apoc. 3. comminatur.

Cur

Cur ſupradictæ Antiphonæ non ſint plures, neque pauciores quàm ſeptem.

QVAESTIO X.

SVNT autem Antiphonæ prædictæ ſeptem,& non plures, neque pauciores: quia, eæ diriguntur ad Chriſtum, in quo Eſai. 2. requieuit ſpiritus ſapientiæ (vnde bene prima Antiphona incipit:ô ſapiētia;) & intellectus, ſpiritus conſilij, & fortitudinis, ſpiritus ſcientiæ, & pietatis; per quæ ſeptem dona ſuæ incarnationis nobis gratiā miniſtrauit;prout in ipſis ſeptem Antiphonis apparet.

Per has ſeptem Antiphonas quid nobis mater Eccleſia voluerit oſtendere.

QVAESTIO XI.

RVRSVS mater Eccleſia in his ſeptē Antiphonis oſtēdit multiplicitatem morbi

morbi ſui: unde ad quamlibet Antiphonã noſtris petimus morbis ſanationem, & remedium.

A quo morbo petimus curari in prima Antiphona.

QVAESTIO XII.

QVONIAM uerò ante Dei filij aduentum eramus ignorantes, ſiue cæci, pęnis æternis addicti, ſerui diaboli mala peccati cõſuetudine uincti, tenebris obuoluti, exules a patria, & expulſi: & ideò indigebamus doctore, redemptore, liberatore, eductore, illuminatore, & ſaluatore, nec non & conſeruatore: Vnde in prima Antiphonã (quia ignorantes eramus) nunc doceri ab
Eccleſ.24. ipſo petimus, & cũ Sapiente exclamamus:
Sap.8.
Eſa.40. O ſapientia, quæ ex ore &c. petentes remedium contra ignorantiam.

Quid petamus in ſecunda Antiphona

QVAESTIO XIII.

Iudith 16. PRAETEREA cùm parum prodeſſet ſi
Michæa.5 docerẽmur, & non redimeremur: ideò
Exod. 6.

in

in ſecunda Antiphona ab ipſo redimi poſtulamus, cum Iudith dicentes, ac Michæo: O Adonai, & dux domus Iſrael &c. Vbi rogamus Deum, qui ſe Adonai nominat, ut ueniat ad nos redimendum. Iudith. 16. Michæa. 5 Exod. 6.

Quid petamus in tertia Antiphona.

QVAESTIO XIIII.

AD hæc, quoniam nihil prodeſſet, ſi eſſemus edocti, atque redempti, & adhuc poſt redemptionem teneremur captiui: ideò in tertia Antiphona petimus liberari cum Iſaia dicentes: O Radix Ieſſe &c. Eſa. 11.

Quid in quarta Antiphona petamus.

QVAESTIO XV.

SED quid prodeſſet captiuis, ſi eſſent redempti, & liberati: ſi tamen nondum eſſent ab omni uinculo abſoluti, ut ſcilicet ſub peccato eſſent, & uincti liberè quò uellent ire non poſſent? & proinde in quarta Antiphona ab omnibus peccati uinculis educi, ac liberari petimus cum Iſaia dicentes; O Clauis Dauid &c. Eſai. 22. Job. 12. Apol. 3.

Quid

Quid in quinta petamus Antiphona.

QVAESTIO XVI.

AMPLIVS, quia hi, qui diu fuerunt in carcere oculos obtenebrantes habẽt, nec clarè uidere poſſunt: ideò poſt abſolutionem à carcere, reſtat nos illuminari, ut uideamus quò ire debeamus: Vnde meritò in hac quinta Antiphona cum Zacharia ſapiente, Malachia, ac Luca petimus, & clamamus: O Oriens &c.

Zach. 6. Sap. 7. Malach. 4. Luc. 1.

Quid petimus, uel deſideramus in ſexta & ſeptima Antiphona.

QVAESTIO XVII.

VLTIMO ſi eſſemus docti, & ab inimicis penitus liberati, & illuminati, quid ualeret, niſi deberemus ad regnum perduci, & ibidem ſaluari? proinde in duobus ſequentibus Antiphonis ſaluari petimus, cum Aggæo dicentes: ò Rex gentium & cum Eſaia, & Mattheo; ò Emanuel, & quæ ſequuntur: in quibus (ut dictum eſt) ſaluari petimus.

Aggæ. 2. Eſai. 7. Math. 1.

Cur omnes prædictæ Antiphonæ incipiant Per O.

QVAESTIO XVIII.

OMNES itaque Antiphonæ ſeptem prædictæ incipiunt per O, quod potius admiratiuè(inquit Guilielmns, ponitur, quàm uocatiuè. Lib. 2. c. 2

Quare in Veſperis canantur Antiphonæ prædictæ.

QVAESTIO XIX.

ADVERTENDVM eſt, quod ſupradictæ ſeptem Antiphonæ non ſine cauſa, & emphaſi, ad Magnificat canuntur in Veſperis:hoc autem ab Eccleſia Dei ſancta factum eſt,quia Dominus,qui in illis uocatur,deſideratur,expectaturq́;,ut ueniat: uenit tandē in Veſpera mūdi.Vnde dicitur in hymno primo Aduentus, ſuper quo fuſius de hoc Chriſti Aduētu dixi; Vergente mundi Veſpere,Vti ſponſus de thalamo, Egreſſus honeſtiſſima Virginis matris clauſula.

Quid per ſapientiam in prima Antiphona intelligatur.

QVAESTIO XX.

PER ſapientiam autem in prima Antiphona inuocatam, filium Dei intellige. Vnde Apoſtolus ad Corinthios ſcri-
1.Cor.1. bens, dicit; Nos autem prædicamus Chriſtum, Dei uirtutem, & Dei ſapientiam.

Quid per Adonai in ſecunda Antiphona intelligatur.

QVAESTIO XXI.

Exod. 6. ADONAI autem hebræum uocabulum, unum eſt ex proprijs Dei nominibus in ſacris literis: & potiſſimùm in Pſalmis eſt frequētiſſimum, loco cuius Latini interpretati ſunt Dominus, & immortalis, & Deus, & optimus pater diſponens, & perfectus: ideſt, unius eſſentiæ; Vnde Pſaltes;
Pſal. 8. Domine Dominus noſter, quàm admirabile eſt nomen tuum in uniuerſa terra; & alio
Pſal. 23. in loco; Dominus fortis, & potens, Dominus potens in prælio.

Quid

Quid per, O Radix Ieſſe, intelligamus.

Q V AE S T I O XXII.

HOc dictum ſumptum eſt ex Iſaia, dicẽte; In die illa Radix Ieſſe, qui ſtat in ſignum populorum, ipſum gentes deprecabuntur: vbi Radix Ieſſe dicitur Chriſtus Dominus noſter, quoniam de radice Ieſſe egreſſus eſt, ut de ſtirpe Dauid filij Ieſſe ſecundũ carnem progenitus. Iſai.2. Ruth. 4. Matth.1.

Quid per, O Clauis Dauid, & ſceptrum domus Iſrael.

Q V AE S T I O XXIII.

CLAVIS autem Dauid dici poteſt ipſa Chriſti, ſecundum Dionyſium; uirtus illuminatiua, ſeu ſapientia, per quam aperit nobis myſteria ſcripturarum: per hanc autẽ uirtutem aperit nobis & ipſum Dauid, ſeu librum Pſalmorum. ¶ Vel per clauem Dauid intelligitur Chriſti humanitas de ſemine Dauid aſſumpta, per quam reſeruata sũt omnia, & quæ Dauid de Deo, & quæ Deus ad Dauid locutus eſt, per quam etiam ianua In Apoc. Ruth. 4.

Regni

Lib. 2. de Antipho. Nota. Regni cæleſtis eſt patefacta.¶ Sed, inquit Iudocus;Quid enim per clauem Dauid rectius deſignatur,quàm gratia ſpiritualis ſapientiæ, quæ & Dauid, & alijs Prophetis myſterium humanæ redemptionis aperuit Iuculenter?quæ ſpecialiter, & nominatim non inconuenienter dicitur Dauid propter prærogatiuam manifeſtationis: Aperit autẽ corda ad intelligentiam fidei;aperit ora ad prædicationem uerbi;aperit intellectus ſcripturarum;aperit naturas rerum,aperit ſenſum ad cognitionem,aperit affectum ad dilectionem; aperit linguam doctorum ad docendum,aperit corda populorum ad credendum.

Quid per Emanuel intelligatur.

QVAESTIO XXIIII.

Eſai. 7. Luc. 1. EMANVEL, & Rex, & legifer noſter Chriſtus dicitur, de quo Eſaias inquit Ecce, Virgo concipiet, & pariet filiũ, Matth. 1. Gul.lib.2. cap. 1. & uocabitur nomen eius Emanuel; quod quidem nomen Matthæus interpretatur in Iudocus lib. 2. de Antiphõ. Euangelijs ſui principio: Nobiſcum Deus, quoniam per ſuſceptam carnem nobiſcum

eſt

eſt Chriſtus communione naturæ, & Deus diuinæ ſubſtantiæ maieſtate.

Vigilis Natiuitatis Domini, Inuitatorium vnde deſumptum ſit.

QVAESTIO XXV.

IN Vigilia Natiuitatis Domini noſtri Ieſu Chriſti, Inuitatorium eſt: Hodie ſcietis, quia ueniet Dominus, & mane uidebitis gloriam eius: quod eſt tranſumptum ab Exodo; ubi dicitur: Veſpere ſcietis, quod Dominus eduxerit Vos de terra Aegypti; & mane uidebitis gloriam Domini. Exod.16.

Hoc Vigiliæ Natiuitatis Domini Inuitatorium quid recolit, uel nobis innuat.

Inuitatorium Vigiliæ Natiuit. Domini Vnde.

QVAESTIO XXVI.

POTEST autem dici, quod Inuitatoriũ ex una parte Natiuitatem Domini rememorat: ex alia uerò Reſurrectionem recolit, & innuit. Hodie ergo, ſcilicet in uita

H prę-

prçſenti, ſcietis, quòd ueniet Dominus: ideſt, panis uiuus, qui de cœlo deſcendit; & mane uidebitis gloriam eius; ideſt, reſurre-
Ioan.6. ctionis gloriam, nòn ſolum humanam, ſed etiam gloriam diuinitatis eius.

Quid in hoc Vigiliæ Natiuitatis Domini Officio potiſſimùm fiat.

QVAESTIO XXVII.

SANE in hac Vigilia alma mater Eccleſia monet, & inuitat ſuos filios, ut parati ſint ad ſuſcipiendum Dominum: Vnde in
Apoc. 19. nocturnali Officio primum Reſponſorium eſt; Sanctificamini, ſcilicet, filij Iſrael; ideſt, filij ſpirituales, qui uidetis Deum per fidem, & parati eſtote; ut interſitis ad nuptias; quia non erit in nuptijs, qui eijcitur à nuptijs.

De Inuitatorio Natiuit. Domin.

Inuitatorium Domini Noſtri Ieſu Chriſti Natiuitatis, quid ſignificet.

Quæ-

QVAESTIO. XXXIII.

IN hac autem ſanctiſſima Domini noſtri Ieſu Chriſti Natiuitate Inuitatorium eſt tale, ſcilicet; Chriſtus natus eſt nobis: Venite adoremus; ubi aduertendum eſt, quod ſancta mater Eccleſia hoc cantat Inuitatorium in perſona Angelorum, quæ, ſicut Angelus ad paſtores dixit: Nolite timere, Ecce enim euangelizo uobis gaudium magnum, quod erit omni populo: Quia natus eſt nobis hodie Saluator, qui eſt Chriſtus Dominus in Ciuitate Dauid; Ita nobis annuntiat hodie gaudium magnum, & inuitat nos hoc inuitatorio: ſicut Angeli inuitauerunt paſtores ad adorandum hunc Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum. Luc. 2.

Pſalmi qui dicuntur in Matutino Natiuitatis Domini noſtri, quid nobis innuant.

QVAESTIO XXIX.

PRAETEREA nouem Pſalmi, qui dicuntur per tria nocturna, & in officio no-

ςturnali, hoc nobis innuunt, quòd omnes
Nota: ſancti Patres, qui fuerunt in tribus temporibus: ſcilicet ante legem, ſub lege, & tempore gratiæ, in nouo Teſtamento ſociati ſunt per aduentum Chriſti nouẽ ordinibus Angelorum: ut ſicut, Angeli S. Trinitati congaudẽt, ſic, & illi ꝑdicti patres congaudeãt.

Quid indicent nobis illi tres nocturni.

QVAESTIO XXX.

INSVPER aduerte, quòd primus Nocturnus natiuitatis Domini, recolit tempus ante legem, ſeũ eos, qui fuerunt ante legẽ, ut Abraham, Iſaac, & Iacob. ¶ Secundus Nocturnus recolit, innuitq; nobis tempus legis, ut Dauid, & Prophetas, & alios, qui ſub lege fuerunt, & alios plures. ¶ Tertius uerò Nocturnus recolit nouũ teſtamẽtum, qđ habuit initiũ à baptiſmate: qđ tertio tpe, ſcilicet gratiæ nobis collatum eſt: ſeu eos, qui fuerunt in nouo teſtamento; ut ſunt Apoſtoli, Martyres, & alij Sancti.

Cur in primis duobus Nocturnis, Antiphonis illorum non addatur Alleluia.

Quæ-

QVAESTIO XXXI.

IDEO autem in Antiphonis, quæ cantã tur in primis duobus nocturnis Natiui tatis Domini non dicitur Alleluia: quoniã Patres illorum temporum differebantur ab æterno gaudio, ſcilicet, à Patria, in qua iuxta Apocalypſim cantatur Alleluia. Apoc.19.

Quamobrem Antiphonis tertij Natiuitatis Domini Nocturni, Alleluia addatur.

QVAESTIO XXXII.

AT, Antiphonis tertij Natiuitatis Domini nr̃i Ieſu Chriſti Nocturni addimus Alleluia, quoniam cœlos recolunt, ſcilicet Apoſtolos;& quoniam iſtos plus honorauit Aduentus ſuus, quàm præcedentes alios Patres; ita, ut ſi digni de hoc mundo migrant, illico in Cœlum transferantur, & ſocietati Sanctorum iungantur, quod antiqui Patres longo tempore expectauerunt infra clauſtra Inferni.

Quid in primo, & ſecundo Reſponſorio huius Sanctiſſimæ Natiuitatis Domini contineatur.

QVAESTIO XXXIII.

IN primo autem, & ſecundo Reſponſorio huis Natiuitatis Domini Noſtri, duo ſignificantur, ſcilicet, reſtauratio Angelorum, & reparatio hominum: Reſtauratio Angelorum notatur in primo Nocturno; ubi dicitur: Gaudet exercitus Angelorum. Reparatio hominum, notatur in ſecundo: ubi dicitur; Pax uera deſcendit.

Epiſtolæ Beati Pauli cur poſt Natiuita. Domini legantur.

Epiſtolæ Sancti Pauli cur legantur poſt Natiuitatem Domini uſque ad Septuageſimam.

QVAESTIO XXXIIII.

QVIA verò noſtra mater Eccleſia intẽdit nobis manifeſtare Fidem Filij Dei, quod fit melius per Epiſtolas Pauli, quia ipſe præ cæteris de fide locutus eſt, per quam quaſi ſtellam Chriſtus cognoſcitur:

ſcitur: Ideò poſt Natiuitatem Domini eius Epiſtolæ leguntur. ¶ Vel ideò Epiſtolæ Beati Pauli poſt Natiuitatem uſque ad Septuageſimam leguntur, quia ſicut Prophetæ naſciturum Dominum prædixerunt; & maximè Eſaias: Vnde meritò Eſaiæ Lectiones ante Natiuitatem Domini legimus; ita & Apoſtoli, Deum natum prædicauerunt, & maximè Paulus, qui plus alijs laborauit: Vnde eius Epiſtolas poſt Natiuitatem legimus, Chriſtum natum oſtendentes.

Cur in Epiphania Domini non dicatur Inuitatorium.

Inuitatorium Epiphaniæ Domini.

QVAESTIO. XXXV.

CAETERVM in ipſo feſto Epiphaniæ ad primum Nocturnum non dicitur Inuitatorium, ad oſtendendum, quòd Eccleſia in primitijs ſuis uenit de gentibus ad Dominum non inuitata, nec uocata per præconem aliquem, ſed ſola ſtella duce: unde non expectauit ipſa conductores, ſicut fecerunt illi, qui dicebant: Nemo nos conduxit: ut ſic magis incutiatur erubeſcẽtia eis, qui tardè credunt, cùm multos habeant prædicatores. Nota Matth. 20

 catores.

Matth. 2. catores. Magi enim non uocati uenerunt adorare Chriſtum. ¶ Vel non dicitur Inuitatorium in Epiphania, ut nos, qui quotidie inuitamur, & excitamur ad adorandum, & deprecandum Dominum Deum noſtrũ, uideamur in tali die deteſtari inuitationem Matth. 2. Herodis fraudulentam, Magis dicentis: Ite, & interrogate diligenter de puero, & cum inueneritis &c. ¶ Vel non dicitur Inuitatorium: quia ipſa res, hoc eſt, ſtella, nos inuitat: per quam quidem ſtellam ſignificatur fides, quæ ducit nos ad Deum, & illuminat nos in nocte huius ſæculi.

Cur potius in tertio Epiphaniæ Domini Nocturno Inuitatorium dicamus, quàm in primo, & ſecundo.

QVAESTIO XXXVI.

SED eſt aduertendum, quòd in tertio Epiphaniæ Domini Noſtri Ieſu Chriſti Nocturno dicitur Pſalmus inuitatorius, ſcilicet; Venite exultemus ad ſeptimam Antiphonam: & ſic inuitamur in tertio Nocturno,

no, & non fuimus inuitati in primo, & ſecundo; ad oſtendendum, quòd in tertio tempore, ſcilicet gratiæ, ſufficiẽter demum inuitata eſt Eccleſia de gentibus; & ſic nullus ſe excuſare poteſt: Quia in omnem terram exiuit ſonus eorum, & in fines orbis terræ uerba eorum: Et quia in tertio tempore, ſcilicet gratiæ, data eſt uniformis gratia in plenitudine. Pſal. 18. Diſt. 19. Ita.

Cur per hebdomadam dicatur Inuitatorium.

QVAESTIO XXXVII.

PER totam tamen Epiphanię Domini hebdomadam dicitur Inuitatorium: Quia tunc ſancta noſtra mater Eccleſia hoc agit in perſona Magorum, alijs qui non uiderant, hoc annunciantium.

Cur ab octaua Ephiphaniæ omnia Reſponſoria uſque ad Septuageſimam ſint Dauid.

Quæ-

QVAESTIO XXXVIII.

In q. 32. eo. Tract. PAVLO ANTE fuit dictum, quòd ideo Epiſtolæ Beati Pauli poſt Natiuitatem Domini leguntur; quia fidem filij oſtendũt illæ magis, quàm aliorum dicta Sanctorum. Iacob. 2. De Summa. Trin. c.i. Et quoniam Fides debet habere opera: nam ſine operibus mortua eſt, ideò Reſponſoria ab octaua Epiphaniæ Domini, uſque ad Septuageſimam, ipſa quoque ſunt de Pſalmis Dauid, in quibus inſeruimur de bonis operibus, ad hoc, ut fides noſtra, quam à Paulo accepimus, non ſit ſine operibus.

In Sabbato ante Septuageſimam cur iteretur Alleluia.

QVAESTIO XXXIX.

De Septuageſima. CIRCA verò Officium Sabbati ante Septuageſimam, eſt aduertendum, quòd ideò Alleluia iteratur à nobis, quoniam illud multum diligentes in theſauro cordis noſtri recondimus, ſicut amicum iter longinquum profecturum ſæpe amplectimur, & eius os, faciem, &c. oſculamur, quia tanquàm à conuentu Angelicæ iubilationis ſepa-

ſeparamur, ac ſeiungimur. ¶ Rurſus ideò in Sabbato ad Veſperas geminatur, ſeu multiplicatur Alleluia, quoniam in lapſu Adæ, qui erat in magna quiete, gaudium perdidimus, ſed animabus requiem recuperamus, & corporibus in reſurrectione denique geminabimus.

Quam ob rem ab hac Dominica in Septuageſima vſque ad Feriam quintam Cœnæ Domini, intermittimus Alleluia in principio horarum, & loco eius dicimus; Laus tibi Domine Rex æternæ gloriæ.

QVAESTIO XL.

LEO Papa dicit, quòd ideo in principio horarum Canonicarũ in Septuageſima Alleluia: in miſſis uerò, Gloria in Excelſis deponimus: quos quidem hymnos Angeli cantauerunt: quoniam peccato veteris hominis a conuentu Angelicæ iubilationis expulſi, in huius miſeræ uitæ Babyloniæ ſuper flumina eius ſedemus, & flemus, dum

De cõſec. diſt. 1. c. hi duo.

Pſal. 136.

Rupertus Abbas li. 4. ca. 5. de diuino Officio. dum recordaremur illius Sion, in qua Deũ decet hymnus: A Septuageſima ergo quando protoplaſtus lapſus eſt, recitare Alleluia, & Gloria in Excelſis in Eccleſia nouem hebdomadibus, ſcilicet uſque in Paſcha, intermittimus; ubi Chriſtus reſurgẽs à mortuis, triſtitiam noſtram uertit in gaudium, & Alleluia nobis reddit.

Cur in fine lectionum huius Dominicæ, & ſequentium, uſq; ad Paſcha non dicimus; Te Deum Laudamus.

QVAESTIO XLI.

QVIA verò populus Iſrael, ſiue genus humanum deiectus, deiectumuè fuit olim in miſeriã: ideò dũ captiuus teneretur à Nabuchodonoſor in organis, &
4. Exo. 16. cytharis, & alijs inſtrumentis, ſicut cantaue
3. Exod. 2. rat in Hieruſalem, non cetinit, dicens: Quomodo cantabimus canticum Domini in ter
Pſal. 13. ra aliena? Quia ergo ille populus ſiluit tũ a canticis lætitiæ: Ideo Eccleſia in hoc Septuageſimæ tempore, vsque ad Paſcha can

tica

tica lætitiæ,ſcilicet, Alleluia, & Gloria in excelſis Deo:& Te Deum Laudamus:ipſa quoque tanquàm poſita in captiuitate Babiloniæ,ſubticet.

An Alleluia, & Laus tibi Domine, Rex æternæ gloriæ æquipollent.

QVAESTIO XLII.

QVONIAM autem hoc tẽpus Septuageſimæ,eſt tempus mœroris: idcircò cantica Angelorum nõ dicuntur, ſed hominum:ideſt,depoſito Alleluia, Eccleſia dicit in principijs horarum:Laus tibi Domine, Rex æternæ gloriæ : multũ enim differt Alleluia à clauſula Laus tibi Domine &c. Apoc. 19.
ſiquidem Alleluia eſt uox Angelica, iſta Nota.
humana:illa hebraica, iſta latina:& ideò minus dignior.

Propter quid Pſalmi Dominus regnauit; & Iubilate Deo deponantur; & loco eorum Pſalmi Miſerere mei Deus;& Confitemini Domi-

no in Laudibus Dominicarum Se ptuageſimæ vsq; ad Paſcha dican tur.

QVAESTIO XLIII.

SANE ſilentio non eſt prætereendū, quòd a Septuageſima, usq; ad Paſchā ꝑ Do-
Pſal. 91. minicas noctes duo Pſalmi mutantur ad Laudes, ſcilicet; Dominus regnauit: qui eſt
Pſal. 99. Pſalmus lętitiæ; & Iubilate Deo in pſalmos: Miſerere mei Deus, qui eſt Pſalmus pœni-
Pſal. 50. tentialis: & Confitemini Domino. Hoc autem ideò fit, quoniam per pœnitentiam ue nitur ad laudis confeſſionem, & per timo-
Pſal. 117. rem ad ſpem. ¶ Quisque enim in peregrina tione (quod Septuageſima ſignificat) poſi-
Septuageſima quid ſignificet. tus, timori, & ſpei ſubditus eſt. ¶ Pſalmus enim Miſerere, timorem, quem oportet fragiles peccatores in pręſenti peregrinatione de uindicta Dei habere, deſignat, informans eos, ut peccata ſua plangant. ¶ Verū quoniam poſt dolorem cordis, & confeſſionem reatus, fiducia accedendi ad Dominū habenda eſt: ideò Deum laudantes, dicimus ad alterutrum Pſalmum Confitemini Domino.

Cur

Cur loco Pſalmi Confitemini Domino in Septuageſima ad Primam dicatur Pſalmus Dominus regnauit.

QVAESTIO XLIIII.

SAEPE memoratus autem Pſalmus Dominus regnauit, hoc tempore Septuageſimę: immo & in Sexageſima, ac quinquageſima de Laudibus tranſit ad horam primam; atque loco Pſalmi: Confitemini Domino ipſe dicitur, ne aliquid de Pſalterio prætermittamus, quin totum ſaltem in Septimana dicatur: quod totum in Eccleſia primitiua in die legi ſolebat. Pſal. 91. Pſal. 117.

Septuageſimæ Officium, ſiue tempus, quid nobis repræſentet.

QVAESTIO XLX.

SED eſt hoc etiam aduertendum a nobis: Quod Septuageſima tempus iudiciale captiuitatis repræſentat: ſi quidem Nabuchodonoſor populum Iudaicum pro- 2. Paral. 36.

pter

pter eius peccata ab Hyeruſalem in Babylo
3. Eſdr. nem duxit, & ſeptuaginta annis operibus
cap. 2. duris affectus eſt: finitis uerò ſexaginta an-
1. Eſd. 6. nis, Cyrus Regem Babilonicum ſubiugauit
3. Eſd. c. 6. populoque redeundi, licentiam conceſſit; Vnde pars ſub magno Ieſu Sacerdote cum Zorobabel ad patriam rediens, Templum Hyeroſolymis cũ gaudio reædificauit, pars autem remanſit uſque ad perfectionem ſe-
2. Eſdr. 8. ptuaginta annorum, quibus expletis, Dario, & Aſſuero, & quidam ſub Eſdra, & quidam ſub Neęmia liberati, reuerſi ſunt in Hyeruſalem, & tunc duplex gaudium habuerunt. Vnde propter hoc noſtra ſancta
Nota. mater Eccleſia, cupiens ipſa quoque toto tempore uitæ ſuæ propter culpam per pœnam noſtro Chriſto et Deo ſeruire, pęniten tiam agit in hoc Septuageſimæ tempore, tanquam poſita in Babylonica captiuitate: ideſt, huius mundi: ut quandoque liberetur & perueniat ad Hyeruſalem cœleſtem: & ſic propter hoc facit Septuageſimam.

Propter quid liber Geneſis legatur in Septuageſima.

Quæ-

QVAESTIO XLVI.

QVIA igitur in hoc Septuageſimæ tempore intendit (ut iam dictum eſt) ſancta Dei Eccleſia pœnitentiã agere, ut reuertatur in Ciuitatem ſanctam Hyeruſalem: iccircò Geneſis legit librum, qui inſtruit nos in initialibus pęnitentiæ, in fide ſcilicet, & timore: quæ ſunt eſſentia pęnitentiæ: Quia per ea concipitur pœnitentia.

¶ In fide nanque inſtruit nos talis Geneſis liber, non ſecus ac Symbolum Apoſtolorum: Vbi enim in eo dicitur: Viſibilium, & inuiſibiliũ: In hoc dicitur, In principio creauit Deus Cęlum, & Terram, ſcilicet, Cęlum Empyreum: & ea, quæ in eo ſunt, quæ apud nos ſunt inuiſibilia, & terram, ideſt, omnia iſta viſibilia. ¶ Item in Fide nos prædictus liber inſtruit Incarnationis, & Paſſionis, ut credamus Chriſtum, inquantum hominẽ, paſſum fuiſſe, & non inquantum Deum, & hoc per Iſaac, qui non fuit immolatus, ſed aries. ¶ Item inſtruit nos & in fide Reſurrectionis, & Aſcenſionis, & Spiritus ſancti miſſionis per Ioſeph, qui poſt uenditionem ſublimatus eſt in Aegypto, diſtribuens triticum per totam Aegyptum; ſicut Chriſtus

Nota. Geneſ. 22 Geneſ. 41. Luc. 8.

poſt uenditionem ſublimatus mundo diſtri
Nota. buit triticum uerbi Dei per Prædicatores
ſuos per totum mundum. ¶ Item incutit
etiam timorem per Adam, ne nos per uitiū
Geneſ. 3. gulæ, ſiue per inobedientiam, eijciamur de
Geneſ. 4. Paradiſo ſpirituali, ſicut ille de Paradiſo ter
reſtri. ¶ Per Cain inſtruit; ut caueamus ab
Geneſ. 19. homicidio. ¶ Per Ciuitates deſtructas, ut
De pœnit. dist. 1. ſed continuò. caueamus a uitio Sodomorum. ¶ Iterum
per Eſau, à uitio gulæ. ¶ Per diluuium, ut ca
Geneſ. 25 ueamus ab omni uitio.
Geneſ. 7.

Sexageſima quid ſignificet.

De ſexageſima.

QVAESTIO XLVII.

VERVM. Sexageſima ſignificat tempus uiduitatis Eccleſiæ, & illius mœrorem propter abſentiam ſponſi, qui peccatoribus abeſt per gratiam; Viatoribus autē per humanitatis præſentiā: Vnde ipſa, Sexageſimam celebrat, quia expectat, ut ſibi præſtetur poſt huiuſmodi celebrationem, ſexageſimus fructus, qui uiduis debetur, & ut Deo etiam coniungatur. ¶ Vel ideo Matth. 4. Sexageſimam celebrat, quoniam ſicut Dominus poſt opera ſex dierum, benedixit

diei

dieiſeptimo:ſic nos poſt impletionem operum decalogi,benedicat nos, ut perueniamus ad beatitudinem æternam.

Quinquageſima quotuplex ſit.

QVAESTIO XLVIII.

PRAE alijs notandum eſt nobis, quod quinquageſima eſt multiplex in ſacra Scriptura, alia eſt enim dierum, alia annorum, alia Pſalmorum, alia perſonarum, & alia denariorum. Nota.

Quinquageſima dierum quotuplex.

QVAESTIO XLIX.

QVINQVAGESIMA autem dierum eſt triplex. una incipiens à Dominica poſt Sexageſimã, usque ad diem Paſchæ, quæ Quinquageſima eſt pęnitẽtiæ, afflictionis, & abſtinentiæ; tunc enim homines abſtinent à carnibus, & continent ſe à luxurijs. ¶ Altera eſt à Paſcha, vſque ad Pentecoſtem: quæ quidem eſt Quinquageſima lætitiæ, & exultationis. ¶ Tertia ab

octau a Paſchæ, ideſt, à Sabbato in Albis, usque ad Sabbatum poſt Penteceſtem, quæ tertia eſt figuræ, ſiue gloriæ, & glorificationis: figurat enim octauam ętatem, ubi ſtola utetur, ideſt, ſtola animæ, & corporis induemur.

De Quinquageſima.

Quinquageſima Annorum quid ſit.

QVAESTIO L.

SED Quinquageſima Annorum erat annus Iubileus, qui quinquageſimus erat.
Leuit. 25. Vnde Dominus ait; Sanctificabisque annum quinquageſimum, & uocabis remiſſionem cunctis habitatoribus terræ; ipſe eſt enim Iubileus; omnia etiam debita illo anno remittebantur, & poſſeſſiones alienatæ reſtituebantur: Vnde Iubileus remittens, uel initians interpretatur, per quem rectè pœnitentia figuratur, per quam uera libertas tribuitur, & à Diaboli ſeruitute liberamur, per eam etiam peccatorum debita remittuntur, & hæreditas æterna, atque cęleſtes manſiones reſtituuntur; bene facit ergo Sancta Eccleſia celebrens quinquageſimam. quia poſt eius celebrationem, remiſſionem peccatorum conſecutura eſt.

Quo-

Quotuplex eſt Quinquageſima Pſalmorum.

QVAESTIO LI.

QVINQVAGESIMA quoque Pſalmorum, triplex eſt, ſignificans tres Chriſtianæ religionis ſtatus. Primus eſt pœnitentiæ, ideq; prima Pſalmorū quinquageſima (ſunt enim Pſalmi centum quinquaginta) terminatur in Pſalmo Miſerere mei Deus, qui eſt quinquageſimus. Secun dus ſtatus eſt Iuſtitiæ, iccircò ſecunda Pſalmorum quinquageſima finitur in Pſalmo centeſimo, qui incipit: Miſericordia, & iudi cium. Tertius Chriſtianæ Religionis ſtatus eſt laudis uitæ æternę, unde tertia Pſalmorum quinquageſima, terminatur in Pſalmo centeſimo quinquageſimo, dum in fine illius benedicti Pſalmi, omnis Spiritus laudat Dominum. ¶ De quinquageſima uerò perſonarum, & denariorum dicitur in Geneſi, & Euangelio, dum Dominus ad Abraam dicit; Si inuenero Sodomis quinquaginta iuſtos, &c. & alibi dicit, Duo debi tores erant cuidam fęneratori, unus debebat denarios quingentos, alius quinquaginta,

Pſal. 50. Pſal. 100. Geneſ. 18 Luc. 7.

ginta,&c. Sed hęc nihil ad pręſens noſtrum inſtitutum.

Quinquageſima quid notet.

QVAESTIO LII.

QVINQVAGESIMA ergo pęnitentię tempus, & remiſſionis ſignificat. Inde meritò eſt, quòd hoc tempore
Pſal. 50. Quinquageſimę, Pſalmus Miſerere mei Deus, qui eſt quinquageſimus, & eſt tempus pęnitentię, & remiſſionis, frequentatur, legitur, ac dictitatur.

Quadrageſimam cur facimus.

QVAESTIO LIII.

2. Eſdra. 2.3.4.&5. De conſe. diſt. quinta. c. Quadrageſima.

NEc uacat quidem à myſterio, quòd quadraginta ſex diebus à capite ieiunij, uſque ad Paſcha, in abſtinentia ſumus: Quoniã poſt Babylonicam captiuitatem, quadraginta ſex annis à populo Iſraelitico ędificatum fuit Templum Domini: Vnde et nos poſt captiuitatem Babylonis, ideſt, cõfuſſionis vitiorum, quadraginta ſex diebus

per

per abſtinentiam, & bona opera, noſmetipſos templum Deo ædificamus. Hæc omnia ſupradicta ſunt vtique ualdè bona, ſed ſi Beatum Gregorium audiamus, meliora profectò ex eo intelligemus; nam, inquit ille tantus uir: Quadrageſima ſumma obſeruatione eſt obſeruanda, ut ieiunium in ea, præter dies Dominicos, qui de abſtinentia ſubtracti ſunt, niſi quem infirmitas impedierit, nullatenus ſoluatur, quia ipſi dies decimæ ſunt anni. A prima ergo Dominica Quadrageſimæ, uſque in Paſcha Domini, ſex hebdomadæ cõputantur, quarum uidelicet quadraginta dies & duo ſunt, ex quibus dum ſex Dominici dies abſtinentiæ ſubtrahuntur, nõ plus in abſtinentia, quàm triginta ſex dies remanent: verbi gratia, Si per 365. dies, annus voluitur, deinde per 36. dies affligimur quaſi anni, Deo decimas damus. Sed ut Sacer numerus quadraginta dierum adimpleatur, quem Saluator noſter ſacro ſuo ieiunio conſecrauerat, quatuor dies pro horis hebdomadæ ad ſupplementum 40. dierũ tollantur, id eſt quarta feria, quæ caput ieiunij ſubnotatur, & quinta feria ſequens, ſexta feria, & ſábbatum, niſi iſtos

De conſ. diſ. 5. cap. Quadrageſima.

dies quatuor ſuperioribus 36. adiunxeri mus 40. dies in abſtinentia nō haberemus. Iubemur autem & ab omnipotenti Deo omnium bonorum noſtrorū decimas dare.

Quadrageſima cur dicatur potius, quàm Quadrageſima ſexta, cùm abſtineamus quadraginta ſex diebus.

QVAESTIO LIIII.

Ioannes Caſſia.col latione c.21.28.

QVÒD autem Quadrageſima appellatur ille numerus quadraginta ſex dierum, quibus abſtineamus;& non Quadrageſima ſexta, hoc quoque non fit ſine ratione:nam Quadrageſima non prætēditur, niſi usque ad diem Cœnæ Domini, quæ eſt dies abſolutionis;quia per Quadrageſimā benè obſeruatam, & per ueram pœnitentiam peruenit homo ſpiritualiter ad Cœnam Agni. Vnde Apocalyp. Beatus, qui uocatus eſt ad cœnam nuptiarum Agni;ſecundum ergo hoc ſolum ſunt quadraginta dies, demptis ſcilicet, quatuor illis diebus præcedentibus primam Vuadrageſimæ Dominicam,

Nota.

Apoc.19.

minicam,& duobus poſt Cœnam Domini. ¶ Vel ideò dicitur Quadrageſima,quia filij Iſrael laborantes in deſerto, quadraginta annnis cibati ſunt manna, donec uenirent in terram habitabilem. ¶Vel dicitur Quagrageſima propter quadraginta manſiones,per quas venerunt prædicti filij Iſrael in terram promiſſionis:&ſic exemplo iſtorum nos quoque quadraginta diebus à debitis corporis abſtinentes,uerbis uitæ reficimur, orationi uacamus,ut tandē per Ieſum Chriſtum in terram promiſsionis,hoc eſt, uiuentium,introeamus. ¶ Vel Quadrageſima dicitur,quia Chriſtus noſter deſcendit ad nos per quadraginta generationes; vt nos ad eum noſtro quadragenario numero aſcendamus:& Moyſes accipiendo legem,ieiunauit per quadraginta dies:ſimiliter,&Helias; Dominus quoque noſter quadraginta diebus ieiunauit abſque cibo, & hoc pro inſtitutione,& exemplo:& de iſtis uide quæ dixi in expoſitione primi hymni Quadrageſimæ,qui incipit; Ex more docti myſtico.

Exod. 16. Num. 33. Pſal. 141. Matth. 1. De cōſec. diſ. 5. cap. Ieiuniū. Exod. 24. Exod. 44. 3. Reg. 2. Matth. 4.

Offi-

Officium Paſsionis cur Eccleſia auſpicetur à Dominica quinta Quadrageſimæ.

QVAESTIO. LV.

Ruper. Abb. li.5. capit.3. de diui. Offi. INCIPIT autem huius celebritas Paſſionis à fine Sabbati, ideſt, à veſpera huius Dominicæ præcedenti: quia Lazaro in præcedenti ſexta feria ſuſcitato, quidam de Bethania abierunt ad Phariſæos, narrantes eis miraculum: & cùm in illa die, nempe (Ioan.2.) feria ſexta, fuerit prima dies menſis ad ſanctificationem, multi Iudæi, Pontifices, & (Ioan. 2.) Phariſæi conuenerant ibi; inde audientes ſignum mox, hoc eſt, in Sabbato, collegerũt conſilium aduerſus Ieſum, & ex illa hora cogitauerunt, ut interficerent eum; Ac deinceps Ieſus non palàm ambulabat apud eos, quia nondum uenerat hora eius. Ideò igitur in ueſpera Sabbati, quaſi poſt horam eiuſdem Concilij publicum luctum incipit Dei Eccleſia, ſuo compatiens Domino, vt capiti membra. Et ex tunc lugendo recitat uexillum Regis, myſterium Crucis, acetũ, fel, & arundinem, clauos, & lanceam perforati

rati corporis, denique paſſionis, rationes patientis, & illuſiones inimicorum, & inſidias eorum: hæc & ſimilia in Veſperis, & Nocturnis Officijs plangit.

Vt quid hymnus Paſsionis primus, hoc eſt Vexilla Regis prodeunt &c. cantetur ab Eccleſia.

QVAESTIO LVI.

RVRSVS ideò Eccleſia cantat hymnum: Vexilla Regis prodeunt, & reliqua in hac Paſsionis Dominica, ut ſi fortè aliqui ſunt lapſi, ueniant ad uexillum, quòd omnes amaritudines facit eſſe dulces; qđ ſignificatum eſt per lignum proiectum in aquis Marath. Semper enim, & maximè in iſto tempore paſsionis, debemus habere in memoria Domini paſſionem: quia memoria Dominicæ paſſionis ſecum non patitur amaritudinem peccati. Exod. 15.

Paſ-

Paſsio Domini, cur duabus ſeptimanis recolitur ante Paſcha.

QVAESTIO LVII.

PORRÒ ideò ſpiritualiter duabus hebdomadis ante Paſcha paſſio Domini recolitur: quoniam ipſe Dominus noſter Ieſus Chriſtus à duobus, & pro duobus populis paſſus eſt. ¶Vel quia duo teſtamenta per duas hebdomadas exprimimus, uetus ſcilicet, quòd prædixit Deum paſſurum, & nouum, quod oſtendit ipſum paſſum. ¶ Vel tertio, quia in duobus huius ſæculi temporibus, ſcilicet ante legem, & ſub lege uaticinata eius fuit paſſio.

Cur finito Pſalmo, Venite exultemus, &c. non dicatur Gloria Patri; nec etiam in Reſponſorijs.

QVAESTIO LVIII.

QVONIAM uerò uerſiculus, Gloria Patri &c. ad Laudem ſanctiſſimæ, atque indiuiduæ Trinitatis pertinet, ipſam-

ipſamque is repræſentat: Iccircò tempore, quo dehoneſtata eſt ſancta Trinitas, non dicitur:quia verò Chriſtus, qui eſt ſecunda perſona in Trinitate hoc Paſſionis tempore cœpit dehoneſtari; proinde factum eſt, ut Gloria Patri,& Filio,& Spiritui Sancto, dimittatur hoc eodem Paſsionis tempore. ¶ Sed certè quia hæc, quæ dicimus de dehoneſtatione Chriſti, fuit ſpecialiter in Crucifixione,unde poteſt dici, quòd Gloria Patri &c. pro nunc tacetur propter humilitatem, per quam ad Chriſti Paſsionem præueniendum eſt. ¶ Vel hoc, ſit quia Dominus ſe abſcondit: ſed in Reſurrectione reſumitur Gloria Patri, quia non amplius uidemus eum non habentem ſpeciem, & decorem, ſed iam per Reſurrectionem fuit gloria immortalitatis glorificatus.

Ioan. 8. Rup.Abba.li. 5.c. 2.de diui. Off. Eſai. 53.

Cur Gloria non taceatur in Hymnis, & Pſalmis.

QVAESTIO LIX.

IN Pſalmis uerò,& Hymnis eodem tempore Paſsionis ob id minimè Gloria Patri tacetur:quoniam Pſalmus ſignificat ope

ratio-

rationem, ipſe uerò Dominus noſter nunquàm bonum desijt operari, ideò nec nos ceſſamus etiam ei Gloriam poſt Pſalmos attribuere: iuxta quod præcepit nobis Concilium Toletanum; & hoc facimus omni tempore, exceptis tribus ante Paſcha Domini diebus.

Concil. 4. Tolet. c. 12. g.

Cur in triduo ante Paſcha omninò ſupprimatur Gloria Patri.

QVAESTIO LX.

SED tribus ante Paſcha Reſurrectionis Domini diebus, omninò Gloria Patri in omnibus & Hymnis, & Pſalmis, & Reſpõſorijs tacemus: quoniam tunc maximè ſancta Trinitas dehoneſtata eſt, licèt ante dies illos de nece Domini etiam ageretur, tunc tamen ipſe uapulauit, ſpuitur, alapizatur, & crucifigitur: Vnde Eſaias, Et uidimus eum non habentem ſpeciem, neque decorem. ¶Vel tacetur Gloria Patri, quia tunc ſepulturam Domini celebramus, quæ maximè fuit eius humiliatio.

Eſai. 53.

Cur

Cur in Dominica Paſsionis legantur Lectiones Hieremiæ Prophetæ.

QVAESTIO LXI.

NEc hoc ſilentio prætereundum eſt; quòd ideo Lectiones Hieremiæ Prophetæ in Nocturnis legimus: quoniam ipſe non ſolum dictis, ſed etiam (inquit Rupertus) paſſionibus ſuis Redemptoris noſtri figurauit paſſionem: multaq; de hoc alia ipſe ibi fatur prędictus Rupertus, ſed ea hic ideò ſileo, quoniam pollicitus ſum, multitudinē eorum, quæ ipſe, ac cæteri de hoc ſcripſerunt, ac diſceptarunt, in compendium redigere, eaque hoc in libello breui quàm fieri poſſit oratione ad publicam collocare utilitatem.

Hier. 1. & 38. Ruper. Abb. li. 5. c. 3. de diuin. Offi. Duran. li. 6. cap. 67.

Cur in Cœna, hoc eſt, in illo triduo, Domini, non dicamus Reſponſorium ad Capitulum in Prima: Chriſte Fili Dei viui.

QVAESTIO LXII.

IN hac Dominica Paſſionis Domini, ſcilicet in Cœna Domini, & in illo tototriduo

Matth.26 duo tacemus ad Capitulum Primæ, Reſpõſorium illud: Chriſtę fili Dei viui: Quia tũc Eccleſia eius mortem, & paſſionem repræſentat. ¶ Vel quia ſecundum Iudęorum reputationem, nõ poterat alij miſereri, qui ſe ipſum ſaluum facere non poterat.

Cur à Sabbato ante Dominicam paſſionis, vſque ad Feriam ſecundam poſt Octauam Pentecoſtes: non fiant conſuetæ commemorationes, & præſertim de Pace.

QVAESTIO LXIII.

1. Coloſ.1. QVONIAM, inquit Apoſtolus, Chriſtus pacificauit per ſanguinem Crucis eius, ſiue quæ in terris, ſiue quæ

Ioan. 10. in Cęlis ſunt, & poſt Reſurrectionem ſuam pacem Diſcipulis ſuis annunciauit: Et cum

Ioan. 14. eis ipſe, qui eſt noſtra Pax, continuè conuerſatus usque ad Aſcenſionem ſuam, tunc

Ephes.2. Ioan. 14. eis pacem ſuam dedit, dicens; Pacem meam dò uobis: & in Pentecoſte conſolatorem dignatus eſt mittere; ideò non fit commemoratio de Pacę.

Cur

Cur in quinta Feria Cœnæ Domini Inuitatorium non dicatur, ſed ab Antiphona auſpicatur Officium Sancta Eccleſia.

QVÆSTIO LXIV.

SED eſt aduertendum, quòd noſtra mater Eccleſia in feria quinta Cœnæ Domini haudquaquam Inuitatorium dicit, ne imitemur, ſed potius deteſtemur peſtiferum Iudæorum conſilium per noſtrum ſilentium; & abhorrere videamur à facto eorum conuentu, ut Ieſum caperent, & in ſermone morti eum traderent. ¶ Vel in tali die non dicitur Inuitatorium, quia iam Apoſtoli tunc diſperſi erant, qui alios ad Dominum inuitabant, & conuocabant. ¶ Sed incipit Officium in illa die abſolutè; Zelus domus tuæ comedit me; ideſt Amor vehemens Eccleſiæ fuit cauſa, quare paſſus ſum. Pſal. 68.

Hymnus in prædicta die cur non dicatur.

K Quæſt.

QVAESTIO LXV.

AD hæc nec etiam in prædicta feria quinta Cœnæ Domini, Hymnus laudatorius, ſiue Laudis dicitur: quoniam, ſicut iam prædixerat diuinus Pſaltes tunc fa-
Pſal. 21. ctu eſt opprobrium hominum, & abiectio plebis.

Cur poſt Lectiones illius diei non dicimus; Tu autem Domine: nec ante: Iube Domne Benedicere.

QVAESTIO LXVI.

PORRÒ ante Lectiones illius feriæ prædictæ: Iube Domne Benedicere nõ Dicitur: nec poſt eas, Tu autem Domine: quoniam paſtor receſſit: & Sacerdos qui gregi benedicere, & miſerere debet.

Cur poſt Lectiones prædictas dicamus, Hieruſalem Hieruſalem conuertere &c.

QVAESTIO LXVII.

AT loco: Tu autem Domine Miſerere nobis, ponimus, ſiue ſucclamamus in fine prædictarum feriæ quintæ Lectionum: Hieruſalem, Hieruſalem conuertere ad Dominum tuum, quoniam illum propter peccata, ac ſcelera amiſimus: ideo ad hoc, vt iterũ illum recuperare ualeamus, admonemur per uerſum illum bis repetitum; Hieruſalem, Hieruſalem conuertere ad Dominum Deum tuum; ut ad pœnitentiã conuertamur.

Cur bis repetatur poſt huiuſmodi lectiones Hieruſalem, Hieruſalem. &c.

QVAESTIO LXVIII.

PER hoc autem, quòd dicitur bis Hieruſalem, arguitur duritia Iudæorum, & peccatorum: ſicut alibi in Euangelio interpretatur; dum dicit Dominus; Hieruſalem, Hieruſalem, quæ occidis Prophetas. Matth. 23

Quid per nouem Pſalmos, nouem Lectiones, & totidem Reſponſoria in noctibus Dominicæ ſepulturæ miſtice intelligatur.

QVAESTIO LXIX.

NOVEM autem Pſalmi, nouem lectiones, nouemq; Reſpõſoria, quæ in iſtis tribus noctibus diuiſim cantantur per ſingula Nocturna, oſtẽdunt nobis, ac innuunt quòd Chriſtus deſcendens infernum, tria hominum genera, ſcilicet Virgines, coniugatos, & continentes inde rapuit, & ad Angelorum ſocietatem tranſuexit. Per tria ergo Nocturna, tria recolimus hominum genera, ſcilicet, qui fuerunt in lege naturali, & in tempore legis, & Prophetarum. ¶ Præterea ſicut prædicti homines per mortem Domini in tribus, ſcilicet, in actionibus, cogitationibus, & gaudijs, ſociati ſunt nouem ordinibus Angelorũ: ita per tres noctes iſtas Dñicę ſepulturæ, nouẽ Pſalmi, nouem lectiones, totidemque Reſponſoria ſubduntur. ¶ Pſalmi enim ad actiones, lectiones ad operum Dei cognitionem, Reſponſoria uerò

rò ad gaudium, & ad cantum Angelorum pertinent.

Totum Alphabetum Hebraicum in lamentationibus cur inſeratur.

QVAESTIO LXX.

PLANE totum per ordinem Alphabetum Hebraicũ in Lamẽtationibus poſuit Sancta mater Eccleſia, ut per hoc notetur cæcitas, & duritia Iudæorum, qui res, tanquam Alphabetum notiſſimas, uidelicet, Paſſionem Dei intelligere, & credere nolunt, Propheta dicente; Miluius in Cœlo, Turtur, & Ciconia cognouerũt tempus aduentus ſui: Iſrael autem me non cognouit: Et Populus meus me non intellexit. ¶ Vel ideò appoſuit huiuſmodi Alphabetum in ipſis Lamentationibus, quoniam mos fuit Hebræis illud ponere in eorum cantibus, ſiue luctus, ſiue lętitiæ alicuius rei multum notabilis; ut poteſt uideri Prouer. 31. dum ibi dicitur Aleph. Mulierem fortem &c. & in Prologo libri Regum; ibi; Caph, Mem, Nun, Phe, Sade.

Eſai. 8.

Prou. 31.
Regum.

Hebraicæ literæ in primis inſertæ lectionibus feriæ quintæ, quid contineant.

QVAESTIO LXXI.

SVNT autem in primis tribus lectionibus feriæ quintæ Cœnæ Domini, literæ quædam Hebraicæ interpoſitæ ad hoc, quoniam interpretationes earum maxima ex parte continent ſententiam uerſuum quibus anteponuntur.

Quatuor primæ literæ prædictæ; ſcilicet; Aleph, Beth, Gimel, & Daleth, quomodo interpretentur.

QVEASTIO LXXII.

Duran. li. 6. cap. 72. in rationa li. Iacob. de Valen. in Pſal. 118.

EST aduertendum, quòd ſecundum Guilielmum, & Iacobum de Valentia; primæ quatuor literæ hebraicæ in lamẽtionibus inſitæ, ſic ab eo interpretantur, dicens; Aleph interpretatur doctrina: Beth, domus: Gimel, plenitudo: Daleth, tabularum; ſeu

ſeu ſcripturarum; & hæc eſt ſiquidem prima connexio literarum ipſarum; in quibus dicitur, quòd doctrina Eccleſiæ, quæ eſt Domus Dei (iuxta illud Lucæ; Et factus eſt repete de Cœlo ſonus tanquã adueniens ſpiritus uehementis, & repleuit totam domũ, ubi erant ſedentes.) eſt in plenitudine ſcripturarum. Act. 2.

Quomodo intelligatur ſecunda literarum connexio quæ ſequitur.

QVAESTIO LXXIII.

PORRÒ ſequentes literæ poſt præmemoratas ſunt: He, ideſt, iſta: Vau, & Zain: ideſt, hæc: Heth, ideſt, Vita; quæ eſt ſecunda connexio, in qua dicitur, quòd iſta, & hęc doctrina quam prædiximus, eſt uita; quam uiuimus.

Tertia literarum connexio quam habeat intelligentiam.

QVAESTIO LXXIV.

INSVPER Caph, manus interpretatur: Lamech uerò ſiue Lamed, cor, uel diſcipli nā denotat:& hæc quarta connexio, in qua quidem dicitur, quòd in utero cordis diſciplina exigitur: quia nihil facere poſſumus, niſi quæ facienda erunt agnouerimus.

Quid per quintam connexionem doceamur.

QVAESTIO LXXV.

QVINTO autē loco quærimus quid p Mem, Nun, & Samech, doceamur & quidem Mem ex ipſis Nun: ſempiternū: Samech adiutorium dicit;& hæc eſt quinta cōnexio, in qua detegitur, quid ex ipſis ſcripturis eſt nobis ſempiternum auxilium.

Quid nobis ſexta literarum connexio indicet.

QVAESTIO LXXVI.

IN penultimo uerò loco ſedem habet ſexta literarum hebraicarum connexio: quarum

quarum prima eſt Ain,ſecunda Phe, tertia Sadech, Ain, oculus:Phe,errauit:Sadech,iuſtitia, uel conſolatio interpretatur; & hæc eſt ſexta connexio;ubi dicitur,quòd ſæpe dicta ſcriptura eſt oculus errantibus, & conſolatio.

Vltima literarum connexio quid ſibi velit.

QVAESTIO LXXVII.

NOVISSIMO uerò loco aduertamus, quòd ſeptima literarum hebraicarum connexio hoc nobis innuit: quod, Coph,aſpice ſuper:Res,caput:Sin,ſuper uulnus: Thau,ſignum, uel conſummationem dicit;& hæc eſt ſeptima connexio prædictarum literarum;ubi in numero fit myſticus intellectus, quando dicitur; Aſpice in ſcriptura contineri caput noſtrum, à quo habemus medelam ſuper vulnera, & ſequimur conſummationem, ideſt, vitam æternam. Hæc omnia ſupradicta declarat Iacobus de Valentia. In Pſal. 118.

Candelæ cur in fine huius triduani officij extinguantur.

QVAESTIO LXXVIII.

ITAQVE toto ferè perfecto à Sacerdotibus Officio, candelæ, ſiue lumen extinguuntur, vt per huiuſmodi tenebras in iſtis tribus adhibitas, & celebratas noctibus recolamus illas tenebras, quæ tribus horis fuerunt Chriſto in Cruce pendente. ¶Vel ideò tribus noctib. lumen extinguitur, quia uerum lumen triduo iacuit in Sepulchro.

Nota.

Candelæ propter quid non ſimul omnes extinguantur.

QVAESTIO LXXIX.

SED eſt aduertendum, quòd prædictæ candelæ, ſecundum Gulielmum, una poſt aliam extinguũtur, & nõ omnes ſimul: quoniam, & poteſt eſſe ratio, vt fatur prædictus Gulielmus, Diſcipuli non ſimul à Chriſto, ſed ſucceſſiuè unus poſt alium diſceſſerunt.

Guiliel. mus li. 7. cap. 72.

Can-

Candela, quæ in medio eſt aliarum, cur non extinguatur; ſed occultetur.

QVAESTIO LXXX.

NON vacat etiam à myſterio, quòd candela medium tenens,& omnibus altior exiſtens alijs non extinguitur,ſed vel in arca,uel poſt altare recōditur, occulteq; ſeruatur:ut poſtea reueletur, & Eccleſiam illuminet:quoniam talis candela fidem,quę in ſola Virgine remanſit, ſignificat, & innuit,per quam poſtea omnes fideles docti, & illuminati ſunt.¶Vel huiuſmodi candela ſignificat Chriſtum, qui licèt uideretur,ſecundum carnem extinctus, tamen ſecundū diuinitatem,quæ illis erat occulta,uiuebat; & poſteà reſurgens cum luce clariſsimà,ſe ſuis diſcipulis manifeſtauit.¶Vel talis candelæ occultatio notat fidem poſt infidelitā tem: ſed luminis renouatio, ſignificat noui Teſtamenti renouationem.

Vt,

Vt quid candela, quæ ultima extinguitur, ſit omnibus alijs maior.

QVAESTIO LXXXI.

SANE, candela, quæ ultima extinguitur, eſt maior cæteris, ſecundum aliquos, ſignificatq; Chriſtũ, qui fuit Dominus Prophetarum, ſecundum uerò alios, ubi candela non eſt maior, ſed eſt æqualis alijs; Chriſtum ſimiliter denotat, qui reputatus eſt unus ex Prophetis. Et ultima extinguitur, quia nullus poſt eum apud illos propheta ſurrexit: ſed extinctus, eis perfidiæ tenebras dereliquit.

Extinctio lampadum per Eccleſiam, ac aliorum luminarium quid denotet.

QVAESTIO LXXXII.

POST candelas, luminaria quoque ſucceſſiuè unum poſt alterum extinguuntur, ac lampades omnes; unum tamen penè extinguitur, quia abſconditur, & poſteà reuelatur: Ad notandum, quòd peruerſi uineæ cultores, & generatio praua, nuntios patris

Luc.20.

Matth.23

patris, uidelicet Prophetas, per uaria tempora, completo ſuo myſterio Prophetiæ, occiderunt, & tandem patris hæredem, quem hæredem in ſepulchro poſitum, lumine occultato figuramus: cuius luminis reuelatio eſt Reſurrectionis eius manifeſtatio, & commemoratio. Luc.20. Matth.21

Cur ad Benedictus extinguantur ſic omnia luminaria.

QVAESTIO LXXXIII.

AMPLIVS ad canticum Euangelicũ; hoc eſt, ad Benedictus, omnia, præter ſupremam candelam, extinguuntur luminaria: quia Christus Dominus noſter Euangelizans occiditur.

Vt quid vociferatio ad Benedictus, ſiue tumultus fiat.

QVAESTIO LXXXIV.

STREPITVS autem, ſiue tumultus popularis, qui tunc fit ad Benedictus, nihil aliud eſt, ſiue ſignat, quàm concrepatio, cõ- Nota.

crepa-

crepationeuè Iudæ proditoris, & tumultus
Luc.22. cohortis, quam cum gladijs, & fuſtibus Iudas contra Chriſtum adduxit.

Quibus de cauſis Pater noſter, & poſt Orationem, Qui tecum uiuit &c. dicantur ſub ſilentio.

QVAESTIO LXXXV.

POST popularem uerò ad Benedictus tumultum, & uociferationem, procidentes nos in terram, dicimus Pater noſter ſub ſilentio, ac Pſalmum Miſerere mei, cum collecta: Reſpice quæſumus domine: Qui tecũ ſub ſilentio pronuntiantes: in quibus timor Apoſtolorum in occultis notatur, ac ſignatũ.

Quid frangor, ſonitusuè, aut ſtrepitus nobis denotet.

QVAESTIO LXXXVI.

POST quàm ſupradicta omnia ſunt abſoluta, fit cum manu, uel alio quodam modo ſonitus, ſtrepitusuè, aut frangor, qui

ſonitus,& frangor repræſentat terrorem eorum, Apoſtolorum, nēpè incuſſionem, vel ex tumultu cohortis, uel ex terræ motu.

Cur ab hac die, vſque ad Octauam Pentecoſt. omittatur Officium Beatæ Mariæ Virginis.

QVAESTIO LXXXVII.

AB hac quoque die feriæ quintæ Cœnę Domini, uſque ad octauam Pentecoſtes, Officium Beatæ Marię Virginis omittitur, ut memoriæ, atque reuerentię Paſſionis, atque Reſurrectionis Domini Noſtri Ieſu Chriſti (de quibus hoc tempore ſancta mater Eccleſia agit) ardentius inſiſtatur. Cùm ergo honor,& obſequium ſpecialiter hoc tempore Chriſto eius nato in noſtra humanitate, paſſo,& glorificato, impenſum redundet in ipſam matrem, nulla ſibi quidem fit iniuria ipſum officium omittendo.

Mortuorum Officium, cur hoc ipſo tempore prædicto omittatur.

QVAESTIO LXXXVIII.

VLTERIUS progredientes, dicimus, quòd cum recordatio, ac commemoratio beneficiorum Chriſti, præcipuè, quę ipſe ſuę Paſsionis,& Reſurrectionis tempore nobis omnibus contulit omnem noſtrũ affectum,& intellectum requirat: iccircò iure quidem optimo à prędicta die ferię quintę, uſque ad octauam Pentecoſtes, Eccleſia Dei ſancta illud ſolum officium, quod ad ipſum Chriſtum ſpectat, & in quo de eius Paſsione, & Reſurrectione agitur, hoc ipſo tempore dicit,& celebrat,ac cantat, & non Officium Mortuorũ, vt ſic non plura ad plura diſperſa, ad unum duntaxat uehementius occupetur.

Mortui an aliquod ſentiant diſpendium ob id, quod hoc tempore prædicto Paſsionis, & Reſurrectionis Chriſti eorum nõ dicitur Officium.

QVAESTIO LXXXIX.

SED nec propter hoc defuncti, qui ſunt in Purgatorio, diſpendium patiuntur: quia

quia non dicitur eorum officium iſtò tempore Paſſionis,& Reſurrectionis Chriſti:Etenim cùm ſint nobis per charitatem uniti, ideoque beneficiorum noſtrorum ipſi quoque,ſecundum quod meruerunt, ſunt participes. Nec expreſſius memoria pro illis fieri poſſet, quàm agendo memoriam de morte,& reſurrectione Chriſti, per quam à pœnis liberari expectant.

Dictio Paraſceue quid indicet.

QVAESTIO XC.

POST feriam quintam Cœnæ Domini,ſequitur Feria ſexta in Paraſceue: ubi aduertendum,eſt, quòd Paraſceues(ſecundũ Abbatem,ſiue Gloſſam) dies eſt Veneris:Quia Iudæi in die Veneris ſolent parare eſcas pro die Sabbati: & dicitur Paraſceue ab apparatu ciborum, uel eſcarum. c.Quia.de Iudæ. & ſar.in ver. Paraſceues. Exod. 16.

Hæc Feria ſexta quot habet priuilegia

QVAESTIO XCI.

HAEC ſexta Feria:imò & ab iſta ſexta feria, omnes aliæ feriæ ſextæ priuile-

giate ſunt propter Chriſti paſſionem, ſicut & à ſequenti Dominica omnes aliæ Dominicæ propter eius Reſurectionem: ſunt autem huiuſmodi ſextæ feriæ, ſex priuilegia, ſcilicet Chriſti immolatio, Inferni ſpoliatio, mortis conculatio, humani generis redemptio, Paradiſi reſeratio, uel apertio, & ſcripturarum manifeſtatio.

Sabbatum Sanctum cur dicatur Sabbatum curq; addatur ſanctum.

QVAESTIO. XCII.

POſtquam pauca ſuppoſuimus de die Paraſceue, hoc eſt, die Veneris Sancti: conſonum eſt conſequenter, & de Sabbatho Sancto etiam aliqua referre. Planè ſicut Deus operibus creationis Mundi (ſcilicet in ſex diebus) completis, in ſeptima die requieuit ab omni opere quod patrarat, ſic & in ſexta ætate operibus creationis conſummatis (iuxta qđ Chriſtus in Cruce pendens, dixit, Conſummatum eſt) in ſeptima ætate requieuit: Nam cùm anima eius paſſibilitatem corporis heri exiuit, quodammodo requieuit, ac in ſepulchro obdormiuit,

Geneſ. 1.

Ioan. 19.

uit:ut hoc etiam bene teſtantur Antiphonę primi nocturni diei Sancti huius. Prima enim Antiphona dicit; In pace in idipſum dormiam,& requieſcam. Secunda ſimiliter hoc ferè idem & ipſa teſtatur: ex quibus omnibus ſupradictis, colligimus uerè diem hunc Sabbatum dici, ideſt, requiem. Quia requieuit toto opere ſex dierum perfecto: requieuit itidem poſtquàm creauit omnia, ut diximus, requieuit & in ſepulchro poſt mortem. Sabbathum uerò Sanctum antonomaticè dicitur, eo quòd, ut prænotauimus, requiem Chriſti ſignificat ab opere creationis in fine ſextæ ætatis. ¶ Vel propter requiem Chriſti, in cuius morte ſantificati ſumus omnes. ¶ Dicitur etiam Sanctũ, propter baptiſmum quod fit in die iſta, in qua noua Eccleſię proles ſanctificatur, ut uidetur hic Romę in Eccleſia Sancti Ioannis Lateranenſis, in qua multi tali die aquis lauantur, mundantur, & ſanctificantur: Sanctum enim dicitur, quod omninò mundum eſt, & parum, neque quicquam terrenæ contagionis habet. Dicitur & illud ſanctum; quod Dei cultui, eo obſequio eſt contentum, ut nõ poſſit amplius in humanos uſus accommodari.

Antiphonæ.

Sabbathũ cur ſanctum dicatur.

Sanctum quid.

Veſperæ Sabbathi Sancti, cur ita ſint breues.

QVAESTIO XCIII.

VESPERAE autem Sabbathi ſancti, ideò ſic breuiſſimæ ſunt, ſcilicet; Laudate Dominum omnes gentes tantum, quę quaſi non ſunt Veſperæ: quia Sabbathum æternæ quietis, quod per hoc Sabbathum figuratur, nullam habet Veſperam. ¶ Fit etiam breue Officium propter ipſos neophitos, quibus omnia debent breuiter cantari, maximè primo die, ne eis generetur faſtidium ex prolixitate.

Hymni cur hoc die ſancto Sabbathi Sancti incluſiuè non dicantur usq; in Domi. in albis.

QVAESTIO XCIIII.

HYMNI quoque hoc die Sabbathi Sãcti, immo & per octo dies ultra, nõ canuntur; quoniam in reſurrectione non cantabimus hymnos huiuſmodi, ſed in plateis

Hie-

Hieruſalem cantabimus Alleluia, ut Thobiæ 13. ſed loco hymni cantatur Alleluia, propter ſpem quam habemus de glorioſa reſurrectione. Thob. 13. Cur loco hymni dicatur Alleluia.

Paſchale tempus quid ſignificet.

QVAESTIO XCV.

QVID autem Paſchale tẽpus indicet, dicẽdũ eſt modò, & quidem totũ hoc Paſchale tempus ſignificat tempus illud, quod erit poſt diem Iudicij, quando uidelicet, ad patriam uitæ, quam per Adam amiſimus, Deo propitiante, regrediemur.

Paſcha quid, & unde dicatur.

QVAESTIO XCVI.

PASCHA græcum nomen eſt, quod hæbraicè dicitur phaſe, quod latinè tranſitus interpretatur. Exod. 12. ¶ Et non dicitur Paſcha à paſſione, ſed dicitur à tranſitu; & hoc hyſtoricè ex eo, quod exterminator Angelus uidens ſanguinem in foribus Iſraelitarum pertranſijt, nec eos percuſſit: Tunc Nota. Exod. 12.

etiam Populus ex Aegypto tranſiuit, id-eſt, exiuit, tertiaque die mare rubrum pertranſijt. ¶ Dicitur etiam allegoricè, quia Eccleſia in hoc tempore tranſijt per Baptiſmum ab infidelitate ad fidem. ¶ Tertiò dicitur Tropologicè, quoniã hoc tempore tranſimus per contritionem, & cõfeſſionem de uitijs ad uirtutes. ¶ Quartò dicitur anagogicè, quia tunc Chriſtus tranſijt à mortalitate ad immortalitatem: & faciet nos etiam tranſire: Vnde in Euangelio
Ioan. 13. dicitur: Cùm uidiſſet Ieſus, quia uenit hora ut tranſiret de hoc mundo ad Patrem &c.

Paſcha cur potius gracè, quàm hebraicè nominetur.

QVAESTIO XCVII.

Nota. PRETEREA hunc ſanctiſſimum reſurrectionis diem græco, & non hebraico uocabulo nominamus: licet lingua hebraica dignior ſit, tanquàm mater, ne in hoc uideamur iudaizare, phaſe dicentes.

Ad exprimendum hunc tranſitum cur potius græco, quàm latino uocabulo utimur.

QVAESTIO XCVIII.

ITEM ad exprimendum ſæpe iam dictũ tranſitum, uel phaſe, aut Paſcha, uocabulo græco potius utimur, quàm latino: quoniam græca lingua antiquitus Romæ, & in Italia tantæ fuit authoritatis, ut non ſolùm dies ſolennes græcis nominibus nuncuparentur, vt Paſcha, Pentecoſte, & Epiphania, uerùm etiam & dignitates, ut Apoſtolicus, Patriarcha, Archiepiſcopus, Epiſcopus, & huiuſmodi. capit. licet de ferijs per gloſſ.

Cur Paſcha ſemper celebretur in die Dominico.

QVAESTIO XCIX.

NOTANDVM eſt etiam, quòd Paſcha noſtrum ſemper debet fieri in die Dominico: ut ſtatuit Pius Papa, & etiam Victor Papa, qui propter hoc Concilium Paleſtinum conuocauit, licet enim primus eodẽ die celebraretur: quia tamen quidam inde In decretali Epiſtola 1. ad vniuerſos

Chriſtifid. tom.1.Cō cil.de con ceſ.diſt.3. c.noſce,& c.ſeq. In prima Decretali Epiſtola ad Theophylum. tom.1.Cōciliorum. de conceſ. diſt.3.cele britatem.

dubitabāt, Angelus Domini ad corroborādos eorum animos apparuit in habitu paſtorali Hermæ doctori, præcipiens, ut Paſcha ſemper diebus Dominicis celebraretur.¶ Hic, quoniam de hac dictione Paſcha forent multa dicenda: at quoniam de Paſchate hoc loco ex profeſſo tractare non intendo: iccircò qui uoluerit de huiuſmodi ſolennitate alia inueſtigare uideat D. Rupertum, & D. Duran. ſuis locis, qui diffusè de hoc inquirunt.

Paſchatis ſeptimana cur tres tantùm Pſalmos, tres Antiphonas, & tres cantet, legatq́; lectiones

QVAESTIO C.

cap. Inde de conſ. diſtin. 5.

ADVERTENDVM nobis eſt, quòd in die Paſchatis ſanctiſſimo, immò & ꝑ totam hebdomadam incluſiuè cantantur tres Pſalmi cum tribus Antiphonis, ac tribus Lectionibus, ac ideò numerus Pſalmorum, Antiphonarum, & Lectionum, iſte ternarius obſeruatur: Quoniam, inquit Gregorius, hoc fit propter honorem

Tri-

Trinitatis. ¶ Vel quia per hoc notatur triduana Domini ſepultura. ¶Vel quia eo tẽpore per præcedens ieiunium ſunt ſancti homines emacerati, & afflicti:& ideò inquit & Durandus: Hominibus propter præcedens ieiunium attritis parcitur.¶ Vel dicamus, quòd per tres Pſalmos, tria tempora ſignificantur:per tres uerò Antiphonas, ſignificantur Patriarchę,& Apoſtoli: At tres leguntur lectiones, quia lex, Pſalmi,& Prophetæ Reſurrectionem Domini profitẽtur. Lib. 6. c. 87.

Cur ad primam huius Sanctiſsimi diei non fiant petitiones, obſecrationes, & poſtulationes.

QVAESTIO CI.

SCIRE etiam debemus, quòd ideò in Officio primæ huius ſanctiſſimę diei minimè petitiones, obſecrationes, nec poſtulationes facimus: quoniam, dicit Dominus; In die illa non rogabitis me quicquam. ¶Vel quia cùm glorificati reſurrexerimus, non indigebimus iſtis. Ioan. 16.

Cur

De præcibus.

Cur Preces ad primam non dicantur.

QVAESTIO CII.

PRETEREA nec preces in hoc ſacratiſſimo Paſchatis die ad Primam dicuntur, quia ubi non erit miſeria, non erit petēda miſericordia: & ubi non erit tentatio, nō erit dicendum, libera nos à malo.

Cur nec Capitulum dicatur.

QVAESTIO CIII.

DEMVM nec Capitulum ad hanc horā huius ſancti diei primā dicimus, quòd eſt refectio, ne poſt longam pſalmodiam homo tædio afficiatur: confortat enim feſſos; ſicut electuariū membra, tum quia ibi, ſcilicet, in futura uita, nullū erit tædium, tum quia in Officio breuis eſt pſalmodia.

Hæc ſeptimana Paſchatis quid ſignificet.

Quæſt.

QVAESTIO CIV.

ISTI verò ſeptem dies Paſchæ reſurrectionis Chriſti, ideo computantur cum Septuageſima, quia hæc ſeptimana eſt ſeptima à quadrageſima: & per hanc ſeptimanā ſignificatr̃ illa Septuageſima, in cuius ſeptima decade filij Iſrael acceperunt licentiam redeundi, & iam quaſi liberati erant.

Cur ſemper per hos ſeptem dies dicatur, Hæc dies quam fecit Dominus. &c.

QVAESTIO CV.

PORRÒ omnes iſti ſeptē dies, ſunt quaſi vna dies Dominica: Vnde & ideo ſemper cantatur in eis, Hæc dies quam fecit Dominus, exultemus, & lætemur in ea: de qua die uide q̃ dixi in Hymno Natiuitatis Domini, primo de mente Beati Maximi Epiſcopi. Et in præfatione quoque Miſſæ dicitur; Te quidem omni tempore, ſed in hoc potiſſimùm die glorioſius prædicare &c. Maximus Epiſcopus.

Cur ſemper de Reſurrectione Domini noſtri in iſtis ſeptem diebus agamus.

QVAESTIO CVI.

EST autem nobis aduertēdum, quòd in iſtis ſeptem dieb. prædictis Paſchatis, ideò ſemper de Reſurrectione Domini Noſtri Ieſu Chriſti in officio agimus; ad oſtendendum,quòd per ſeptem dona Spiritus ſancti,uenitur ad ueram Reſurrectionem. ¶ Vel potius,quia in tota uita iſta (quæ per ſeptem dies currit) debemus anhelare ad gloriam Reſurrectionis quātum poſſumus.

Nota.

Dominica in Albis cur ſic appelletur.

QVAESTIO CVII.

QVONIAM uerò in tota Septuageſima, quæ uſque ad hūc ſacratiſſimum Paſchatis Reſurrectionis diem protenditur; pœnitentiam agimus: ideò omniū

mater

mater Eccleſia ſancta hodie celebrat indu-
ta albis, ut magis, ac magis albi nos quoq;
ſimus, ac candidi, ut etiam hortamur à no-
ſtra matre Eccleſia in primo hymno, qui in
cipit; Ad cœnam agni prouidi, & ſtolis albis
candidi: & ibi uide aliquid faciens ad hunc
locum. ¶ Cæterùm ob id fortè dicitur Sab
bathum in albis, & Dominica in albis, quòd
Neophyti albis ueſtib. in Sabbatho ſancto,
poſtquam aquis abluti ſunt baptiſmatis, in-
duantur, & uſque ad hunc diem illis utan-
tur. ¶ Vel ob id (& fortè melius) quòd An-
gelus iam ſanctis mulieribus in albis appa- Mar. 16.
ruit coopertus ſtola candida.

Rogationes quid ſint, & quando fiant.

QVAESTIO CVIII.

SCIENDVM nobis eſt, (vt patet & ēt
in Romano Breuiario) quod in tribus De Rogationi.
diebus ante feſtum Aſcenſionis Domini
Noſtri Ieſu Chriſti, fiunt Rogationes, quæ
dicuntur Litaniæ: Litania enim græcè, apud
nos uerò ſupplicatio, ſeu rogatio eſt; In qua
ſupplicamus Deo, vt nos à morte ſubita- Litania quid.
nea,

nea,& ab omni infirmitate defendat: Rogamus uerò Sanctos, ut pro nobis apud Deũ intercedant. ¶ Fiunt autem hæ rogationes
De cõſec. diſt. 3. tribus diebus ante Aſcenſionem Domini:
Rõgatio-nes. vt per ieiunium, quod in hoc triduano (ſecundum Aurelianenſe Concilium) facere
Aurelia-nen. Cõc. 1. cap. 29. tom. 1. debemus, & orationem parum de carne habeamus; ut propter carnis macerationem, acquiramus nobis alas per orationem, quæ eſt ala, quia anima noſtra uolat in Cœlum;
Nota. vt ſic Chriſtum aſcendentem liberè ſequi & nos ualeamus.

Cur Litaniæ græco denominentur vocabulo.

QVAESTIO CIX.

LITANIAE autem denominantur græco potius, quàm latino uocabulo, propter authoritatem linguæ Græcæ, prout dictum eſt ſupra eodem Tractatu, quæſt. *96.* hoc eſt; quoniam græca lingua antiquitus Romæ, & in Italia tantæ fuit authoritatis, ut non ſolum dies ſolennes; de quibus, ut ibi, uerùm etiam dignitates græcis nominibus nuncupabantur.

Quo-

Quotuplex ſit Litania.

Q V AE S T I O CX.

Est autem nobis inſuper aduertẽdũ, quòd litania eſt duplex, maior nempè & minor. Maior autem litania ob id dicitur, quoniã in maiori loco, ſcilicet, Romæ, & à maiori, ſcilicet à magno Gregorio, & pro magno, & grauiſſimo morbo inuenta eſt: litania uerò minor dicitur altera, quoniã à minori, ſcilicet ſimplici Epiſcopo Mamerco nempè, & in minori loco, nempè Hiemnæ inuenta eſt. Litania quotuplex.

Minor litania quando fiat.

Q V AE S T I O CXI.

Ea propter etiam litania minor, quæ etiam rogationes, & proceſſiones uocantur, fit tribus ante Aſcenſionem, quia eo tempore apud Hiennam uidens Mamercus eius Epiſcopus magnam luporum, & aliarum ferarum, acriter homines perimentium peſtem, periculoſoſque terremotus illic crebrò contingentes, induxit, ſiue indi- Aurelianen. Cõc. capit. 19. Tom. 1.

xit ieiunium, & huiuſmodi tunc inſtituit litanias, quæ (ut diximus paulò antè) minores nominantur.

Litania maior quando fiat.

QVAESTIO CXII.

Lib. 7. ca. 102. in Rationali

Maior verò litania in feſto Beati Marci celebratur, propter peſtem inguinariam, ſiuè inflaturam inguinum, cuius inſtitutionis cauſas deſcribit poſt Paulū Monachus Montis Caſcini, Durando, dicēte; Quòd tempore Pelagij Papæ tanta fuit inundatio aquarum per Italiam, quòd aquæ aſcenderunt uſque ad ſuperiores feneſtras Templi Neronis, quod erat Romæ, nec aquæ intrabant in templum. Ex hoc tunc per Tyberim effluxit multitudo ſerpētū, inter quos fuit maximus Draco, ex quorum flatibus percorruptus, inde emerſit peſtis inguinaria, qua homines paſſim, & ſubitò moriebantur. Et cùm penè totus populus Romanus moreretur, ac deleretur. Pelagius Papa omnibus ieiunium, & proceſſionem indixit: ſed in ipſa proceſſione ipſe cum ſeptuagita alijs expirauit, cui ſubſtitutus fuit

Nota.

Gre-

Gregorius primus, qui & magnus dictus eſt; & hanc litaniam ubique terrarum ſeruari præcepit, & ideò hæc litania dicitur Gregoriana, ut ſupra diximus. ¶ Contigiſſe autem dicitur Romanis pręmiſſa inguinaria peſtis pro eo, quod cum in Quadrageſima continēter uixiſſent, & in Paſchate corpus Domini recepiſſent, poſtmodum ludis, comeſſationibus, & luxuriæ fręna laxabant. ¶ Fuit ſi quidem tam ſæua hæc peſtis, ut ubique homines perimeret: ita, quòd (ſicut dicitur) cū aliquis ſternutabat, ſæpe ſpiritum emittebat. Vnde cum aliquis ſternutabat, alter audiens, & accurens ei, dicebat; Deus te adiuuet. Et abinde (ut dicunt) hæc adhuc conſuetudo ſeruatur, ut audiens aliquem ſternutātem, ſtatim dicat, Deus te adiuuet. ¶ Rurſus fertur etiam, cùm tunc aliquis oſcitabat, frequēter ſpiritum emittebat. Vnde cùm aliquis ſe uelle oſcitare ſentiebat, continuò ſignum Crucis ſibi imprimebat, quæ ſimiliter conſuetudo usque ad hodiernum diem ipſa ſeruatur.

In quæſt. 10.

Nota.

Nota.

Litaniæ cur cruces nigræ uocentur.

QVAESTIO CXIII.

HVIVSMODI item litaniæ maiores, quæ fieri ſolēt in prædicto feſto Beati Marci, cruces nigræ uocari etiam ſæpe ſolent, ob id, quod in ſignum mœroris ex tanta hominum ſtrage, & in ſignum pœnitentiæ homines nigris ueſtibus induebantur, & cruces, & altaria nigris uelabantur.

Nota.

Cur in proceſſionibus crux, & arca reliquiarum præcedant.

QVAESTIO CXIV.

CAETERVM in proceſſionibus præcedunt crux, & capſa reliquiarum Sanctorum: ut uexillo crucis, & oratione Sanctorum, dæmones repellantur. ¶ Portatur item uexillum ad repræſentandam Victoriam reſurrectionis, & aſcenſionis Chriſti, qui cum magna præda cœlos aſcendit. Aſcendiſti enim, inquit Pſaltes, de Chriſto Domino noſtro, in altum, cepiſti captiuitatem: Vnde uexillum per aera incedens, eſt Chriſtus in Cœlum aſcendens. ¶ Et ſicut vexillum in proceſſione ipſa multitudo fidelium ſequitur,

Pſal 67.

Nota.

ſic & Chriſtum aſcendentem magna Sanctorum Patrum collectio comitatur.

Vnde Eccleſia ſumpſit ut in proceſſionibus vexillum ſanctæ Crucis portaret.

QVAESTIO CXV.

QVOD verò Cruces, & vexilla portãtur, à Conſtantino ſumpſit Eccleſia; qui cũ in Somnis crucis ſignũ uidiſſet, eiq; dictũ fuiſſet, In hoc ſigno uinces; iuſſit in vexillis bellicis: aliàs, nelle bandiere, ò nelle inſegne, crucem inſigniri, quod & hodie ſeruatur. Nam & Pius Papa Quintus ſic, Anno Domini 1571. & in Vexillo, quod Marco Antonio Columnæ, exienti cõtra Turchas ex altari Beati Petri illud accipiens, tradidit, crucis ſignũ erat ſculptum: necnon & illud Conſtantini admonitum, hoc eſt: In hoc ſigno vinces, & quæ ad hanc faciunt propoſitam materiam vide in hymno unius martyris, qui incipit; Deus tuorum militum, in quo multa de hac re inuenies.

Propter quas alias cauſas fiant litaniæ.

QVAESTIO CXVI.

Ob quas alias cauſas fiant litaniæ.

FIVNT etiã litaniæ propter plures alias cauſas, nempè pro guerra, pro fame, pro peſtilẽtia, de qua dubitans Beatiſſimus Vgo Papa Gregorius decimus tertius, & ipſe ordinauit litanias, & preces in Eccleſijs Romæ reuerenter quotidie dici, atque cantari, nec non & in Miſſis orationem contra peſtem dici, quod hodie nos ſacerdotes illabefactè obſeruamus hic Romæ, ut ſic iſta, & omnes imminentes aduerſitates per ſupplicationes, & orationes, atque ieiunia effugiamus.

Anno Verbi Incarnati 1577.

De cõſec. diſt. 3. Rogationes.

Propter quam aliam cauſam litaniæ hoc tempore fiant.

QVAESTIO CXVII.

NON ſolum autem (ut diximus) litaniæ fiunt hoc tempore, ſcilicet in feſto Sãcti Marci, ob id, quod peſtis inguinaria homines infeſtaret, ſed fuit etiam, ut fructus

Nota aliã rationẽ.

terræ

terræ dare,& conſeruare dignetur Omnipotens Dei bonitas. Quia ergo tali tempore bella emergere ſolent, & fructus terræ, qui adhuc in teneritate,uel flore ſunt, pluribus modis facilè corrumpi ſolent:Ideò hoc tempore per Litanias Deum rogamus, ut talia à nobis auertat:& ab aeris intemperie, & à bellis,& ab hoſtibus Chriſtianæ religionis nos eripiat,& defendat:ſuper hoc patrocinia ſanctorum potiſſimũ, & generaliter implorantes:& ideò Rogationes uocantur:de quibus hæc ſufficiant. ¶ Sequitur modo, ut de Domini Aſcenſione, & eius officio tranſcurramus aliqua ſub breuitate dicentes.

Quænam differentia ſit inter Aſcenſionem, Aſſumptionem, & euolationem.

QVAESTIO CXVIII.

QVONIAM autẽ ex Aſcenſione Chriſti ſequitur officium:ideò quod ſit diſcrimen inter Aſcenſionem, Aſſumptionem,& euolationem, uidendum eſt. Et De Aſcenſione Chriſti.

quidem Aſcenſio ad Chriſtum pertinet. Aſſumptio ad Beatam Virginem: Euolatio autem ad Sanctos: & ratio huius eſt: quoniam Aſcenſio fit propria uirtute aſcendentis: Aſſumptio autem virtute Chriſti aſſumentis: qui filius ſpecialiter obſequitur matri: Euolatio autē fit miniſterio Angelorum. ¶ Alia eſt differentia: quia locus euolantiū eſt diſtinctio chororum. locus uerò Aſſumptæ Virginis eſt ſuper Choros Angelorum, locus uerò Chriſti aſcendentis, eſt ſupra locum Aſſumptę Virginis.

Pſal. 20.

Quot in Aſcenſione Domini Noſtri Ieſu Chriſti, ſiue in eius officio veniant conſideranda.

QVAESTIO CXIX.

CIRCA Aſcenſionem Chriſti in hoc ſancto officio, octo ſunt conſideranda quæ ex noſtro Aſcenſionis officio colliguntur. Primum eſt, quòd ſcilicet eleuatus eſt omnibus uidentibus diſcipulis: vt deſide-

Act. 1.

rium

rium veniendi ad ipſum excitaretur in eis. ¶ Secundum eſt, quòd nubes ſuſcepit eum ab oculis eorum: & per umbram nubis figuratur, ꝙ in hoc mortali corpore Ieſum in alto uidere non poſſumus: hæc ſupradicta duo patent in primis Lectionibus. ¶ Tertiũ eſt, quòd eleuatis manibus, ferebatur in cœlum. Eleuauit autem manus propter duo, ſcilicet, ut ſuos patri offerret, & ut inimicos altè retracta manu percuteret; Hoc autem patet ibi, nempè in tertia laudum Antiphona. ¶ Quartum eſt, quòd benedixit eis, vt eos contra hoſtem muniret, & bonis cœleſtibus augeret, quod ex Luca, & ex eadem Antiphona laudum tertia patet. ¶ Quintũ eſt, quòd aſcendit in iubilatione: quod refertur ad uocem iocunditatis redemptorum aſcendentium cum ipſo, qui prius uoce lachrymabili in portis inferni clamauerũt. Aduenisti deſiderabilis, quem expectabamus in tenebris, hoc autem quintum patet ibi, ſcilicet, in tertia Antiphona ſecundi Nocturni, & in eius Pſalmo. ¶ Sextum eſt, quòd aſcendit in uoce tubæ, quod refertur ad ſonum prædicationis Apoſtolorum, qui ſonus fuit eis iniunctus, dicente Domino: Eũtes in mundum uniuerſum, prędicate Euangelium

Act. 1.

Luc. 24.

Nota.

Pſal. 40.

Matth. 28

gelium omni creaturæ; ideſt, hominibus, qui de omnibus creaturis aliquid habent, uidelicet eſſe cum lapidibus, uegetare cum arboribus, ſentire cum animalibus, intelligere cum Angelis: hac autē de re uide, quę
Lib. 1. dixi circa primum hymnum, qui incipit; Primo dierum omnium. &c. hoc autē ſextum patet ſimiliter in pręmemorata tertia ſecundi Nocturni Antiphona, & in eius Pſalmo.
Pſal. 46.
¶ Septimum eſt, quòd aſcendens in altum captiuam duxit captiuitatem, ideſt: captiuos captiuitate Inferni, quos ſecum uictor
Iſai. 45. eduxit. Chriſtus enim poſt mortem deſcendit ad Inferos, qui portas æreas confregit, & uiſitauit Infernum, & dedit eis lumen, ut uiderent: contriuit ergo portas æreas, & uectes æreos confregit, & captiuam duxit
Pſal. 106. captiuitatem, in qua cùm eſſet Dauid, & uidens ſe liberari, dixit; Domine eduxiſti ab
Pſal. 27. Inferno animam meam, & ſaluaſti me à deſcendentibus in lacum: hoc autem ſeptimum deſumptum uidetur ex Pſalmo 67.
Pſal. 67.
¶ Octauum eſt, quòd dedit dona hominibus: quia omnia bona noſtra deſurſum ſunt, quo Chriſtus aſcendit: hoc etiam octauum ex eodem prædicto Pſalmo exceptum eſt.

Pentecoſte, quid & unde dicatur.

De ſancto Penteco-ſtes feſto. c.de priui. eorũ, qui in ſacro Palat. milit.l.2. lib. 12. Et Clem. una. de reliq.& uen. ſancto. §. Nos.

QVAESTIO CXX.

PENTECOSTEM à pente; ideſt, quinq; & coſten, ideſt, decem dicitur, quoniã quinque decem dies ſunt à Paſcha Reſurrectionis, uſque ad Pentecoſten. poſt quinq; enim decades Paſchæ hoc celebratur Pentecoſtes feſtum.

Cur Alleluia ſic frequenter in Sanctiſsimo hoc Pentecoſt. feſto cantetur.

QVAESTIO CXXI.

ICcirco autem frequentatur, ac frequenter in hoc ſacratiſſimo Pentecoſtes feſto Alleluia cantatur, immo & per totam hebdomadam Pentecoſten: quia per dies Pentecoſtes, Eccleſia per baptiſmum Deo populos congregat: & ideò ſaluti eorum congaudens, quouſque albis utuntur ueſtibus hymnum laudis decantant. Tunc enim ſtantes oramus in ſignum liberationis eo- Nota.

rundem

rũdem, qui per dona Spiritus Sancti de morte ad uitam reſuſcitari meruerunt.

Cur in hac Pentecoſtes nocte legamus duntaxat tres Lectiones, tres Antiphonas, & tres Pſalmos.

QVAESTIO CXXII.

IN hac autem Sacratiſſima Pentecoſtes nocte, necnon & per totam huius ſancti Feſti hebdomadam, leguntur tres Lectiones, & dicuntur tres Pſalmi, cum tribus Antiphonis, ſicut in nocte Sacratiſſimæ Paſchæ: ad notandum unum eſſe opus totius ſanctæ Trinitatis in potentia miraculorũ. ¶ Vel hoc etiam fit propter ſacramentum Baptiſmi in trium perſonarum, Patris ſcilicet, Filij, & Spiritus ſancti nomine celebrati. ¶ Vel ob triduanam Domini ſepulturam, cui ſumus in Baptiſmo conſepulti. ¶ Vel ideò tres Antiphonæ, & tres Pſalmi, treſq; leguntur Lectiones in hoc ipſo feſto: quia Spiritus ſanctus tria circa Apoſtolos opera

Nota.

tus

tus eſt. Nam illos ueteres innouauit, innouatos confirmauit, & confirmatos ad alios miſit. Ad primum pertinet illud, quod dicitur in prima Nocturni officij Antiphona. vbi dicitur; Factus eſt repente de Cęlo ſonus. Ad ſecundum, quod dicitur in ſecunda, nempè: confirma hoc Deus. Ad tertiam, quod dicitur in tertia, ſcilicet, Emitte Spiritum tuum &c.

Antiphonæ cur terminentur per duplex Alleluia.

QVAESTIO CXXIII.

OB id autem Nocturni huius ſacratiſſimæ ſolennitatis Antiphonæ per duplex Alleluia finiuntur, ac terminãtur: quoniam Spiritus ſanctus duo in Apoſtolis Domini operatus eſt: remiſſionem, uidelicet peccatorum, & operationem miraculorũ.

Quid ſeptem dies, hoc eſt, tota Pentecoſtes octaua cum tribus Pſalmis, Antiphonis, ac totidem Lectionibus indicent.

Quæſt.

QVAESTIO CXXIIII.

PER hos inſuper ſeptē dies, quibus hoc diuiniſſimum celebramus Officiū, tres exoluentes Pſalmos, Antiphonaſque, nec non & tres lectiones, indicamus ſeptem Fratres, ideſt ſeptem dona Spiritus procurare tres ſorores, ideſt tres uirtutes Theologales, fidem ſcilicet, Spem, & Charitatem.

Nota.

De feſto ſāctiſſimę Trinitatis

Sanctæ Trinitatis feſtum, cur poſt Natiuitatem, ac Chriſti ſanctiſſimam Reſurrectionem, & poſt Pentecoſtes ſolennitatem celebretur.

QVAESTIO CXXV.

IN Octaua autem Pentecoſtes ſanctæ ac indiuiduę Trinitatis præconizatur feſtū in Eccleſia Dei, ut oſtēdamus Deum patrī, cuius feſtiuitatem in natiuitate Domini celebrauimus, & filium, cuius feſtum in reſurrectionis Paſchate ſolennizauimus, & Spiritum ſanctum, cuius miſſionem laudibus extollimus, unum eſſe Deum. ¶Vel ut nobis

bis tali in feſto ille oſtendatur, à quo ſunt omnia bona.

Cur poſt octauam Pentecoſtes libri Regum legantur.

QVAESTIO CXXVI.

POST autem octauam Pentecoſtes, ſequitur altera Dominica, quę una eſt ex principalibus Dominicis: Quia nimirum ab ea quartum incipit tempus peregrinationis noſtræ: ſumus etenim in via ueniendi ad Patriam, ſed quoniã hoſtes habemus prius, quam illuc perueniamus, ſcilicet, carnem, mundum, & Diabolum; ideò legitur de libris Regum; in quibus agitur de bellis, & de uictorijs, ut inuitemur ad pugnandum fortiter contra hoſtes, ut uictoriam habeamus, ſicut Iudæi de Philiſtinis, & tandem gloriemur in cœlis: quia non eſt nobis lucta tãtum aduerſus carnem, ſed etiã aduerſus aereas poteſtates. Epheſ.6. Vnde primo in Veſperis illius ſabbathi Dominicæ ſequentis incipit dici Pſalmus, Benedictus Dominus Deus meus, Pſal. 143. qui docet manus meas ad prælium, & digitos meos ad bellum.

Excel-

Excelſum, & glorioſum ſacratiſsimi corporis Christi feſtum, cur alma mater Eccleſia in quinta feria poſt feſtum Trinitatis ſingulis annis deuote, ac ſolenniter ipſa celebret.

De Feſto Sacratiſsimi Corporis Chriſti

QVAESTIO CXXVII.

In Clem. Vnica. de Reliq. & Ven. Sanctorum.

LICET, inquit Clemens Quintus, igitur hoc memoriale Sacramentum in quotidianis Miſſarum ſolennijs frequentetur: Conueniens tamen arbitramur, & dignum, ut de ipſo ſemel ſaltē in anno ad confundendam ſpecialiter hæreticorum perfidiam, & inſaniam memoria ſolennior, & celebrior habeatur. In ipſo nanque Cœnæ Domini, quo die ipſe Chriſtus hoc inſtituit Sacramentum, Vniuerſalis Eccleſia pro pęnitentium reconciliatione, ſacri confectione chriſmatis adimpletione mandati circa lotionem pedum, & alijs, quamplurimum occupata plenè uacare non poteſt celebrationi huius maximi feſti. Hoc enim circa ſanctos, quos per anni circulum uenera mur,

Cur hæc generalis corporis Chriſti uenerationō fiat in feria quinta Cęnæ Domini.

mur,ipſa obſeruat Eccleſia, ut(quamuis in litanijs,& Miſſis,ac alijs etiam ipſorum memoriam ſæpius renouemus)nihilominus tamen ipſorum natalitia certis diebus per annum ſolennius recolat feſta, propter hoc eiſdem diebus ſpecialia celebrando. Et quia in his feſtis circa ſolennitatis debitum aliquid per negligentiam,aut rei familiaris occupationem, aut aliàs ex humana fragilitate omittitur, ſtatuit ipſa mater Eccleſia certam diem,in qua generaliter omnium ſanctorum cõmemoratio fieret, aut in hac ipſorum celebratione communi, quicquid in proprijs ipſorum feſtiuitatibus omiſſum extiterit, ſolueretur. Potiſſimè igitur exequendum eſt id circa hoc uiuificum Sacramentum corporis Chriſti & ſanguinis,qui eſt ſanctorum omnium gloria & corona, ut feſtiuitate,ac celebritate prȩfulgeat ſpeciali;quatenus in eo, quod in alijs Miſſarũ Officijs circa ſolemnitatem eſt forſitan prætermiſſum,deuota diligentia ſuppleatur; & fideles(feſtiuitate ipſa inſtante)intra ſe præterita memorantes,id quod in ipſis Miſſarum ſolennijs ſecularibus forſitan agendis impliciti,aut aliàs ex negligentia,uel fragilitate humana minus plenè geſſerunt; tunc attentè,

tente & uigili animo in humilitate ſpiritus; & animi puritate reſtaurent. ¶ Modo ſenti poſt Viennenſe Concilium in hac parte ſacroſanctam ſynodum Tridẽtinã; Declarat, inquit ipſa; præterea ſancta ſynodus piè & religiosè admodum in Dei Eccleſiam inductum fuiſſe hunc morem, ut ſingulis annis peculiari quodam, & feſto die præcelſum hoc, & uenerabile ſacramentum ſingulari ueneratione, ac ſolennitate celebraretur; utque in proceſſionibus reuerẽter, & honorificè illud per vias, & loca publica circumferretur. Aequiſſimum eſt enim ſacros aliquos ſtatutos eſſe dies, cùm Chriſtiani omnes ſingulari, ac rara quadam ſignificatione gratos, & memores teſtentur animos erga cõmunem Dominum & redemptorem pro tam ineffabili & planè diuino beneficio, quo mortis eius uictoria, & triumphus repreſentetur. Atque ſic quidem oportuit uictricem veritatem de mendacio, & hæreſi triumphum agere: ut eius aduerſarij in conſpectu tanti ſplendoris, & in tanta uniuerſæ Eccleſiæ lætitia poſiti, uel debilitati, & fracti tabeſcant, uel pudore affecti & confuſi aliquando reſipiſcant.

Cõcil. Tri den. ſeſ. 13. cap. 5.

Quæ

Quæ mirabilia in hoc auguſtiſsimo, & mirabili Sacramento ueniant conſideranda.

QVEASTIO CXXVIII.

AD hæc ad hoc excellentis ſacratiſſimi corporis Chriſti Sacramentũ hæc mirabilia notantur, quæ omnia in hoc quoque officio eius feſti patent, ac relucent. ¶ Primo nota mirabilem in eo productionem, quia de Cœlo nobis productũ eſt; & ad uocem Sacerdotis aperiuntur cœli: Hæc autẽ in hoc noſtro officio patent ibi: Panem de Cœlo pręſtitiſti eis &c. & ibi, Dat panis cęlicus figuris terminum. Et ibi: Cuius Officium committi uoluit ſolis Presbyteris: hoc autem figuratum fuit, ut Dominus dixit, Ego pluam uobis panem de Cœlo. ¶ Nota ſecundo mirabilem in eo multiplicationẽ, quæ quotidie conficitur, & ſumitur, nec cõ ſumit, ut ibi patet; Sic totũ omnibus, quod totum ſingulis. Et alibi; Aſſumente non conciſus, non confractus; non diuiſus, integer accipitur. Sed hoc fuit figuratum quando Dauid partitus eſt in uniuerſam Iſrae-

Nota.

De conſ. diſtin. 2. Quid eſt ſanguis.

Exod. 16.

De cõſec. diſt. 2. c. in Chriſto ſemel.

2. Reg. 6.

lis multitudinem ſingulis collyrida panis unam, aſſaturam bubulæ carnis unam; Et
4.Reg.4. quando etiam uir ille uenit de Baalſaliſa deferens viro Dei panes primitiarum, & uiginti panes hordeaceos, & frumentum nouum in pera ſua. At ille dixit; Dà Populo, ut comedat, Reſponditque ei miniſter eius: Quantum eſt hoc, ut apponam coram centum uiris? Rurſum ille: Da, ait, populo, ut comedat: Hæc enim dicit Dominus: Comedent: & ſupererit: Poſuit itaque coram eis, qui comederunt, & ſuperfuit iuxta uerbum Domini. ¶ Nota tertio mirabilem in eo miniſtrationem: quia quo ad effectum, ita per bonos, ut per malos miniſtratur: boni enim & mali ſacerdotes æque corpus Chriſti conficiunt, quod figuratum eſt, quādo dicitur;
1.q.1.c.intra catholicam. Cùm Helia abijt, & fecit iuxta uerbum Domini, cumque abijſſet, ſedit in torrentem Carith, qui eſt contra Iordanem. Corui quoque deferebant ei panem, & carnes Veſperi, & uidebat de torrente &c.
3.Rex.17 ¶ Nota quarto mirabilem in eo confortationem, quia
De cōſec. diſt. 2 ca. Non iſte panis &c. Chriſtus panis eſt. ſcilicet animæ noſtræ ſubſtantiam fulcit, & quotidie accipiendus eſt iſte panis, ut quotidie proſit: Et qui de eo manducat, in æternum nōn deficit. Hæc autem ibi eluceſcunt,

at duplicis ſubſtantiæ totum cibaret hominem: quod fuit figuratum, cùm Heliæ fugiēti per deſertum uiam unius diei: & tandem dormienti: Angelus ad caput eius poſuit panem ſubcineritium, dicens; Surge, & comede, qui cùm comediſſet, ambulauit in fortitudine cibi illius quadraginta diebus, & quadraginta noctibus. Et qui contemnit, uel negligit hunc panem ſumere, cadit à uirtutibus; Quod figuratum fuit in ueteri teſtamento, dum dicitur, ſtatimque Saul cecidit ſuper terram, & robur non erat in eo: quia panem nō comederat illa die. ¶ Nota quinto in eo mirabilem munditiam, quia niſi dignè, & à dignis ſumatur, propinat mortis iudicium, ideſt, condemnationem manducat, & bibit, quod ibi pater, ſcilicet, in primis huius ſanctiſſimi feſti lectionibus, quas Paulus miſit ad Corinthios, deinde ad nos deuenerunt, quod inquam & Dauid ſanctus tangere uoluit, cùm dixit; Qui manducatis panem doloris. ¶ Nota ſexto in eo mirabilē translationem, ſiue tranſubſtantiationem, quia etiam prece iniuſti fit tranſubſtātiatio uirtute Spiritus ſancti, non meritò Sacerdotis, quod fuit figuratum, cùm ad Gedeon dixit Angelus: Tolle carnes, & azimos panes,

3. Reg. 19

De cōſec. diſtin. 2. ſi quotiens &c. ſi quis intrat.

1. Reg. 28

De cōſec. diſ. 2. Qui ſcelerate. &c. timorem.

Pſal. 126.

1. q. 1. c. cū ſcriptura. & ſequenti.

Iudic. 6.

& pone ſuper petram illam ; & ius deſuper funde,cumque feciſſet ita, extendit Angelus Domini ſummitatem virgæ,quam tenebat in manu,& tetigit carnes,& azimos panes,aſcenditque ignis de petra,& carnes,& azimos panes conſumpſit,hoc eſt,ſacrificiũ: Angelus autem Domini euanuit ex oculis eius.¶ Nota ſeptimo in eo mirabilem tranſ

13. q. 2. Non æſtimamus & c.animæ. miſſionem:quia tranſmittitur etiam ad defunctos,non ſummè malos,nec ſummè bonos,quod fuit figuratum,ubi præcepit An-

Nota. gelus Abachuc,quòd panes, & pulmentũ,

Dan.14. quod ferebat meſſoribus, portaret in Babylonem Danieli poſito in lacu Leonum ; & cùm neſciret Abachuc locum, apprehendit illum Angelus capillo capitis ſui, & poſuit eum in Babylonem ſuper lacum ; & accepit Daniel prandium.

SVMMA

De prima hora.

Tractatus Quartus.

SVMMA.

1 Hora prima quorſum inſtituta ſit.
2 Hymnus ad primam horam cur inuariabilis ſit.
3 Pſalmi huius horæ primæ cum Symbolo Athanaſij quid ſignificent.
4 Pſalmi duo huius horæ primæ, ſcilicet, Beati immaculati: & Retribue ſeruo, cur conſtent ex ſexdecim verſibus, & quid illi indicent.
5 Pſalmus Confitemini, cur ad hanc horam dicatur.
6 Capitulum huius horæ quid indicet.
7 Reſponſorium capituli prædicti quid.
8 Preces vt quid dicantur poſt Capitulum.
9 Kyrie eleiſon, cur ter dicamus in hac hora.
10 Pater noſter poſt Kyrieeleiſon cur dicatur.
11 Pater noſter, cur demiſſa dicatur uoce.
12 Orationis Dominicæ principium, & finis, cur altè & publicè pronuncietur.

13 *Credo poſt Pater noſter quid impetret nobis.*
14 *Credo in hac hora cur ſecreto dicatur.*
15 *Preces cur genibus flexis ad Primam dicantur.*
16 *Vt quid preces tempore Paſchali nũquam dicantur.*
17 *Dominus vobiſcum, prædictis abſolutis, vt quid ſubſequatur.*
18 *Benedicamus Domino in hora prima cur dicatur.*
19 *Ter Deus in Adiutorium meum intende cur dicamus in hora prima.*

Prima, ideſt, Diurni Officij principium, quorſum inſtituta, inſtitutumvè fuerit.

QVAESTIO I.

De hora Prima.

POST quam autem hucuſque de Nocturnis tractauimus officijs; iuri cõſonum modum uidetur de Diurnis eſſe dicendum. Primum igitur de hac ſancta hora prima, ſiue initio officij diurni ſic fatur Rupertus Abbas. Prima hora Creatori noſtro laudes

Lib. j. c. 2. de diuin. Offic.

des referre debemus ante omnem curam corporis,qua ſcilicet hora, Dominus noſter iam conſputus, & illuſus, atque alapis cæſus,& adhuc ſannis, & oppobrijs ſaturandus Pilato propter nos ligatus aſtitit.Itemque rediuimus ſtans in littore,(cum captura piſcium, à quibus rethia rupta non ſunt, ſignificaſſet Eccleſiam,qualis futura eſſet in Reſurrectione mortuorum) mellitum cum ſeptem diſcipulis celebrauit conuiuium. Quia ergo primum quærendum eſt regnũ Dei,& cætera adijcientur nobis. Et in lege iubet Dominus, omne ſibi primitium offerri;primam offeramus horam diei noſtro Redemptori; & quæramus regnum eius; qui paſſus eſt propter delictanoſtra;& reſurrexit propter iuſtificationem noſtram: hæc Rupertus. ¶Durandus autem in hac parte ſic differt:In hora prima Deum laudare debemus: tum quia eſt initium diei; & nobis dedit noctem cum ſalute; & ſine Sathanæ impedimento tranſire: tum quia tali hora Chriſtus à Iudæis Pilato traditus eſt;& etiã Angelus nunciauit mulieribus ad monumentum orto iam Sole uenientibus,eum reſurrexiſſe: Eadem etiam hora uiſus eſt in littore maris à diſcipulis piſcantibus. Tum

Matth. 27
Ioan. 21.
Matth. 6.
Exod. 13. & 23.
Rom. 4.
Lib. 5. c. 5
Matth. 27.
Mar. 16.
Ioan. 8.
Ioan. 21.
Matth. 6.

quia eadem hora Dominus conueniebat in templo,& populus manitabat;ideſt, mane expectabat:uel,ideſt,mane ad eum feſtinabat.Tum quia ſcriptura ait.Primum quære rite regnum Dei : Meritò ergo Eccleſia in hac hora Dominum laudat;& eum inuocat dicens; Deus in Adiutoriũ meũ intende,cũ glorificatione,& inde petit liberari,& à perſecutionibus Mundi,& à tentationibus Diaboli,ut patet in hymno:Iam lucis orto ſidere.¶ At quid Iudocus?Iudocus præmemorata duorum prædictorum uirorum refert. ¶ Sed cùm uolueris ſcire; quam ob rem ſanctà Dei Eccleſia in prima diei hora ; & circa Solis ortum,oret; illud memento, quod ſupra tractatu primo diximus,& tene menti ea,quæ ibi dicuntur.

Luc. 21. — Lib. 2. de prima hora. — Quæſt. 7.

Cur hymnus Primæ inuariabilis ſit.

QVAESTIO II.

EST autem inſuper notandum, quòd hymnus huius primæ horæ nunquam mutatur,ob id,quoniam quolibet die liberatione præmiſſa: hoc eſt, à perſecutione Mundi:& à tentationibus Diaboli egemus libe-

liberari. ¶De Antiphonis dictum eſt ſupra tractatu ſecundo quæſt. 21. cum ſeq.

Tres Pſalmi Primæ cum Symbolo Athanaſij, cur dicantur; quidq; ipſi indicent.

QVAESTIO III.

IN hac autem hora prima tres Pſalmos cùm Symbolo Athanaſij exoluimus: quoniam in illis petimus in diurnis horis, & actibus ſeruari ab innocentibus, & liberari ab inimicis inuiſibilibus, & uiſibilibus; armariq; cingulo caſtitatis, galea ſalutis, & ſcuto fidei. Ex cōtinētia enim præcedētis hymni euidenter apparet, quam ob rem dicatur primus Pſalmus, ſcilicet, Deus in nomine tuo ſaluum me fac: Orat ſi quidem in eo Eccleſia à periculis, & ab inimicis liberari. ¶In ſecundo ipſa ſe armat cingulo caſtitati cōtra hoſtes. ¶In tertio verò Pſalmo ſe munit galea ſalutis, ſcilicet ſpe, cũ dicit: Retribue ſeruo tuo &c. ¶ At in Symbolo Athanaſij armat ſe ſcuto fidei, cùm dicit: Quicunq; vult ſaluus eſſe &c. in quo fides noſtra continetur,

Nota.

Epheſ.6.

1.Pet.5. tinetur,quę eſt ſcutum,& munimen noſtrū & uictoria contra carnem,Mundum,& Diabolum,& eius omnes tētationes; Vnde Petrus,cui,inquit,reſiſtite fortes. ¶Quantum autem hæc fides proſit, habes in expoſitione hymni ad Laudes matutinas in ſexta feria,de quibus omnibus uide ibi.

Cur ex prædictis tribus Pſalmis huius horæ primæ,duo eorum ſexdecim habeant verſus, quidque illi indicent.

QVAESTIO IIII.

AB alto,hoc eſt, à capite iterum repetas:Et dicito ex tribus prædictis huius primæ horæ Pſalmis, duos eſſe Pſalmos, hoc eſt:Beati immaculati,&Retribue ſeruo tuo &c.qui ad hoc ſexdecim conſtant uerſibus : quoniam eorum duodecim uerſus ſignificant duodecim Prophetas minores,de

Nota. quibus quæ dixi in hymno primo Quadrageſimæ,qui incipit,Ex more docti myſtico, ac etiam de maioribus uide ibi fuſius, alijs

uerò quatuor uerſibus,quatuor maiores deſignantur Prophetæ,ſcilicet Hyeremias, Eſaias, Daniel,& Ezechiel,uel ꝑ duodecim uerſus,duodecī Apoſtoli, ꝑ quatuor verò,quatuor Euangeliſtæ annunciantur. Dicuntur ergo illi duo Pſalmi ex ſexdecim uerſibus conſtituti,ut oſtendatur,quod ea, quæ duodecim Prophetæ,& quatuor maiores, ſiue duodecim Apoſtoli, & quatuor Euangeliſtæ dixerunt,pro poſſe obſeruare debemus.

Pſalmus Confitemini, cur ad Primam dicatur.

QVAESTIO V.

ITEM in præmiſſis Dominicis dicitur ēt ad primam Pſalmus Confitemini, ne aliquid de Pſalterio prætermittatur, quin totum in ſeptimana illud dicatur. ¶ Vel quia ibi,pręſertim in uerſu illo,hæc dies quam fecit Dominus &c. agitur de Reſurrectione, ad quam dies Dominici pertinēt. ¶ In Pſalmo ergo, Deus in nomine tuo ſaluum me fac,petimus erroris depoſitionem. In Pſalmo Confitemini,exhortamur ad laudis cōfeſſionem:in Pſalmo, Beati immaculati, ad Melioratio.

laudis

laudis exhortamur operationem. In Pſalmo, Retribue, monemur ad mandatorum
1.Ioan. 5. retributionem. Verùm, quia fides eſt fundamentum mandatorum, & uictoria, quæ uincit mũdum, quia cętera ſine fide fruſtrã tur; ideò ſubditur Symbolum fidei; Quicũque vult ſaluus eſſe, ad eradicandum inualeſcentẽ hæreticorum perfidiam, & fidem catholicam diuulgandam.

Quid Capitulum nobis innuat.

QVAESTIO VI.

PER Capitulum autem, quod poſt Pſalmos cantamus, gladius ſpiritus à ſancta Dei Eccleſia ſumptus ſignificatur, hoc eſt, Verbũ Dei: Capitulũ enim, ſiue breuis illa lectio, ꝑtinet ad doctrinã: oportet enim, ut prius præcedant bona opera, quæ per dictos Pſalmos ſignificantur: & demum ſequa
Act. 1. tur doctrina de ſpiritualibus; ac ſecretioribus: vnde illud; Cœpit facere, & docere:

Reſponſorium Capituli prædicti quid.

Quæſt.

QVAESTIO VII.

AD hæc poſt Capitulum ſequitur Reſpōſorium: Chriſte fili Dei uiui miſerere nobis &c. in quo ſancta Dei Eccleſia oſtendit ſe innuere, & applaudere ijs, quæ in illo dicta ſunt: Orat nihilominus ipſa pro ſe, dicens poſtea: Exurge Chriſte; ideſt, fac nos exurgere: & exurgere nos à uitijs, nihil aliud eſt, quàm ad Dominum redire.

Cur poſt Capitulum, ac eius Reſponſorium, preces dicamus.

QVAESTIO VIII.

PRECES autem hac hora prima poſt Capitulum, & eius Reſpōſorium exoluimus propter tria. Primo ad reſecandas ſuperfluas cogitationes. Secundo ad impetrãdam miſericordiam propter oues errantes, & operarios fatiſcentes. Tertio ad poſtulandum auxilium contra tentationes, ut poſſimus in Dominica oratione patrem ſecurius inuocare.

kyrieleiſon cur ter dicamus.

Quæſt.

QVAESTIO IX.

Côcil. Vaſen.cap.3. Tom.1.c. PRAETEREA dicitur ter à nobis in precibus Kyrieleiſon: ad notandum tres ſtatus diuinitatis, & maieſtatis, quos in Eccleſia aliquo modo celebramus. Primus ſi quidem ſtatus fuit ante aſſumptam naturã humanam: quando uidelicet Trinitas inuocabatur ſine copulatione humanæ naturæ; & dicebatur, Dominus, quia Dominus nomen illi. Secundus ſtatus fuit poſt aſſumptã humanitatem; ſcilicet, quando Chriſtus uidebatur in terra; & nihilominus credebatur à ſuis Deus, & filius Dei propter enim aſsũptam humanitatem, quæ uncta eſt oleo ſpirituali, uocatur Chriſtus. Tertius ſtatus fuit ex eo tempore, quo uoluit clarificari aſſumptam humanitatem plus quàm eſſet, quandiu mortalis erat, quia ergo in illa clarificatione oſtenſa eſt: & etiam demum Trinitas: Ideo dicimus ter in precibus Kyrieeleiſon.

Cur poſt kyrieleiſon dicamus Pater noſter.

Quæſt.

QVAESTIO X.

POST verò Kyrieeleiſon, Dominica ſic ſequitur oratio, in qua quidem ſeptem ſunt petitiones: propter quę habendà etiã ſeptem dona Spiritus ſancti, per quę meren tes ſeptem uirtutes, & per iſtas à ſeptem ui tijs liberati, ad octo beatitudines perueniamus. Nota.

Cur Pater noſter hic demiſſa uoce dicatur.

QVAESTIO XI.

HAEC autẽ oratio Dominica ſecreto in prædictis precibus dicitur, ut per hæc verba humilitatis, & orationis deuotio ſignificetur. ¶ Vel ut quaſi ad interiora reuerſi ipſas res cum magna diligentia, mente capiamus, quas uerbis pronunciamus. ¶ Vel quia in ea Deo loquimur, qui non tã tũ uerba, ſed renes ſcrutatur, & corda. ¶ Vel hoc fit ad notandum, quòd oratio ipſa potius habet efficaciam in deuotione cordis, quàm in clamore oris, licet enim Moyſes ad Dominum non clamaret ore, tamen Domi nus,

Pſal. 7. Hier. 21. Exod. 24.

nus,qui magis attendit clamorem cordis; quàm oris,inquit ei:Quid clamas ad me?

Cur principium,& finis huius ſacratiſsimæ orationis altè, & publicè pronuntietur.

QVAESTIO XII.

EST nihilòminus aduertendum, quòd prædictę ſacratiſſimæ orationis principium publicè pronunciatur; ut per hoc manifeſtum principium populi Officio ad ſtantes ad orandum inuitētur,ac magis incitentur.¶Pari modo eius finis altè pronūciatur,ut ab omnibus confirmetur:Et ut auxilio precum aſtantium,ac intereſſentium, Amen,reſpondentium à tentatione liberemur.

Quid per Credo poſt orationem Dominicam, impetrare nitimur.

QVAESTIO XIII.

POST autem Dominicam orationem, Credo in Deum Patrem immediatè reci-

citamus; quoniam in eo fides noſtra continetur, quam ore ac uerbis ideò manifeſtamus hic, ut Deo placere poſſimus: Etenim ſine fide, inquit Paulus, impoſsibile eſt placere Deo: per quam contra omnia aduerſa armantur illi, qui per dominicam orationē mundantur. Hebræ.2.

Cur ſecreto Symbolum in Prima dicatur.

QVAESTIO XIV.

ET aduerte, quòd hoc Symbolum Apoſtolorum, ſiue Credo, in Prima dicitur ſummiſſe: ac demiſſa uoce dicitur ad notandum, quòd corde creditur ad iuſtitiam, ſed finis eius alta pronunciatur uoce, ad oſtendendum, quòd ore fit cōfeſsio ad ſalutem. Doctor tamen Angelicus, hoc eſt diuinus Thomas Aquinas aliter huic quæſtioni, & perpulchrè quidem occurrit, reſponditque dicens: Ad ſextum, dicēdum eſt, quòd quia Symbolum Patrum eſt declaratiuum Symboli Apoſtolorum: & etiam fuit conditum fide iam manifeſtata: & Eccleſia pacem habente: propter hoc publicè in Miſſa can- Secunda ſecundæ. q.1. ar. q. 6.

tatur. Symbolum autem Apoſtolorum, quod tempore perſecutionis aditum fuit, fide nondum publicata, occultè dicitur in Prima & in cõpletorio, quaſi cõtra tenebras
Rom. 10. errorum præteritorum, & futurorũ.¶ Poſt hæc Sacerdos, quaſi ſuſpirans dicit: Et ego ad te Domine clamaui. &c. iuxta illud Dauid: De profundis clamaui ad te Domine. ¶ Quia uerò nõ eſt ſpecioſa laus in ore pec-
Pſal. 94. Eccleſ. 15. catoris: Quia pecatori dixit Deus: Quare tu
Pſal. 70. enarras iuſtitias meas, & aſſumis teſtamen-
3. q. 6. §. Quod iuſtatur. tum per os tuum: ideò petit ſibi gratiam cõfitendi, quia repletus poſſit dignè laudare dicens; Repleatur os meum laude, ut cantem gloriam tuam &c. ¶ Subſequuntur etiam poſtea multæ preces, quibus Eccleſia obſecrat, orat, poſtulat, & gratias agit. ¶ Orat dum bona ſibi dari petit, ut ibi; Cor mundum crea in me Deus, & ſpiritum rectum innoua in uiſceribus meis. ¶ Poſtulat dum à ſe mala ſibi contraria remoueri petit, ut ibi, Dignare Domine die iſto ſine peccato nos cuſtodire. ¶ Gratias agit pro iam receptis, dum dicit; Benedic anima mea Domino.

Preces cur genibus flexis dicantur.

Quæſt.

QVAESTIO XV.

DVM autem huiusmodi preces dicit Sacerdos in diebus ſcilicet, pro feſtis uel Aduentus Domini, uel Quadrageſimæ, uel etiam in Vigilijs ſe ad terram ideò proſternit, ut maiorem in ſe, & alijs excitet deuotionem. ¶ Vel ideò in huiusmodi pro feſtis diebus, & diebus alijs p̄dictis genua in dicēdis precibus flectimus, ut noſtrā ſignificemus corporalē infirmitatem. Nā de puluere, & de terra ſumpti ſumus. Recordatus eſt, inquit Pſaltes, quoniam puluis ſumus: Et Eſaias: Et nūc Domine Pater noſter es tu, nos uerò lutum. ¶ Vel, ut animi noſtri infirmitatem mōſtremus, quoniam ipſi per nos non erigimur. ¶ Vel hoc fit ad noſtram erubeſcentiam, quia non audemus oculos in altum, hoc eſt in cœlum tollere, nec leuare. ¶ Vel, ut cordis contritionem indicemus. ¶ Vel, ſic nos proſtrati. & Chriſtū adorantes, eum ad terram deſcendiſſe, & carnē de terra induiſſe credentes monſtramus. ¶ Vel quia reducimur ad memoriam: quia licet in Paradiſo creati fuerimus, corpora tamen noſtra propter lapſum noſtrum inter animalia bruta iacere, & animam corpo-

De precibus quæ fiūt in hac hora prima.

Pſal. 102.
Eſa. 64.

rali mole indicamus. ¶ Vel hoc fit, ut ipſo actu confiteamur nos eſſe peccatores, & terrenis deſiderijs inhęrere, ideò uentrem terræ, & animam pauimento infigimus. Et hoc introductum fuit ab Abraham, qui cadens in Terram, Dominum adorauit, quem Prophetæ imitati fuerunt, hoc etiam docemur à Salomone, & à Paulo, dicente; Flecto genua mea ad patrem Domini Ieſu Chriſti, ex quo &c.

Gene∫.18 3. Reg.8. Epheſ.3. c.decet de immunit. Eccleſ.

Vt quid preces non dicantur in tempore Paſchali ad hanc horam, neque ad alias ſequentes, neque in Pentecoſte, neque in alijs ſanctorum diebus feſtiuis.

QVAESTIO XVI.

SCITO tamen, quòd neque tempore Paſchali, neque in diebus Pentecoſtes, neque in diebus ſanctorũ feſtiuis, fit genuflexio in hac hora prima, nec per horas alias ſequentes dicitur Kyrieeleiſon, nec Dominica oratio, ſed ſtantes ferè ſemper oramus;

pro-

propter lætitiam reſurrectionis Ieſu Chriſti quam tunc recolimus. Similiter in Pentecoſte recolimus libertatem per Aduentum ſpiritus ſancti nobis datam. Pari modo in alijs feſtiuis diebus Sanctorum, à genuflexione abſtinemus propter lætitiam ipſarũ feſtiuitatum, in quibus recolimus ſanctam Societatem Angelorum & Sanctorum.

Prædictis abſolutis quamobrem ſubſequatur ſalutatio, ſcilicet Dominus vobiſcum.

QVAESTIO XVII.

VLTIMO ſubijcitur oratio, quàm ſalutatio, ſcilicet Dominus uobiſcum, præcedit, & etiam ſequitur: quoniam ſicut Dominus poſtquam ſurrexit, ſalutauit Apoſtolos, dicens: Pax uobis: & poſtea locutus eſt eis: & poſt locutionem iterum dixit: Pax uobis. Ita Præsbyter eius Vicarius, poſtquã ſurrexit ab accubitu, ſalutat fratres, dicens; Dominus uobiſcum, & pro eis orat. Et poſt orationem iterum dicit; Dominus vobiſcũ, q.d. ſi gratiam Dei impetraſtis, in illa perſe- Ioan. 20.

uerate Et iterum Populus dicit;Et cum ſpiritu tuo:ac ſi dicat,oraſti pro nobis,& nos pro te oramus.¶ De hac autem ſalutatione

Ioannes Caſſianus lib.2.c. 7.

& Sacerdotis, qui orationem collecturus eſt, ſurrectione ſic fatur Caſſianus Eremi. Cùm is,qui orationem collecturus eſt è terra ſurrexit,omnes pariter ſurgunt,ita ut nullus, nec antequam inclinetur ille genuflectere,nec cùm è terra ſurrexit,remorari præſumat,necnon tam ſecutus fuiſſe illius concluſionem,qui precem colligit,quam ſuam celebraſſe credatur.

Cur in hora prima poſt ſupradicta dicatur Benedicamus Domino.

QVAESTIO XVIII.

De Benedicamus Domino.

NOVISIMO verò loco ſucclamamus prædictis abſolutis:Benedicamus Domino:de quo nos ſupra in tractatu ſecundo quæſtione ſexageſima octaua fuſius diximus. ¶ De precioſa in conſpetu Domini, & mors Sãctorum eius,& de imploratione Beatæ Mariæ,ac ſanctorum,quæ ibi poſt Benedicamus Domino,non eſt à me inuenta determinata ratio apud aliquem: Proinde

nec

nec ego hæc attingere audeo: quoniã quæ hic ſcribo, ſummulam eſſe uolo eorum, quæ à Ruperto, Iudoco, & Durando de mente Sanctorum Pontificum referuntur.

Cur ter dicamus: Deus in adiutorium meum intende.

QVAESTIO XIX.

DEINDE Sacerdos ad honorem Trinitatis orat generaliter pro ſe, & pro omnibus dicens ter, Deus in adiutorium meum intende: Domine ad adiuuandum me feſtina. Vel dicitur ter Deus in adiutorium meum intẽde, &c. ut petat auxiliũ cõtra inſidias diaboli, carnis, & mundi. ¶ Vel ad honorem (ut diximus) Trinitatis, & ideò ſubijcitur, Gloria patri, & filio, & Spiritui ſancto. ¶ Cur autem ad Primam, loco pſalmi, Confitemini Domino, in Septuageſima dicatur Pſalmus; Dominus regnauit; dictũ eſt ſupra Tractatu tertio, quæſt. quadrageſima tertia. ¶ Cur etiam in Dominica Paſſionis, hoc eſt in Cęna Domini, & in illo triduo, in prima hora non dicamus Reſponſorium: Chriſte fili Dei viui: dictum eſt & in tractatu tertio, quæſt. Sexageſima prima. ¶ Et cur

Nota. Nota. Nota.

ad Primam in Paſchate non fiant petitiones, obſeruationes, & poſtulationes, dictum eſt ſupra in Tractatu tertio, quæſtio. centeſima.

DE HORA TERTIA.

Tractatus Quintus.

SVMMA.

1 *In hora tertia cur Deum laudamus.*

2 *Rupertus Abbas quid dicat de hora tertia.*

3 *Hora tertia cur, non ſecunda appelletur, cùm primam ſubſequatur horam.*

4 *Capitulum cur poſt hymnos, & Pſalmos ſuccinamus.*

5 *Verſus Capituli quid.*

De hora Tertia.

Cur hora tertia teneamur Deo Laudes exoluere.

QVAESTIO I.

Lib. 5. c. 6

HORA tertia, inquit Guilielmus in ſuo rationali, Deo laudes exoluimus quoniam,

niam, ſecundum Marcum, Ieſus linguis Iudæorum morti adiudicatus eſt; & à Pilato ad columnam ligatus eſt, & flagellatus. Meritò ergo, ait ille, hora illa oramus; ut ſicut ſcilicet ab Adam per Diaboli ſuggeſtionem ſeparatus eſt, ita per Chriſti crucifixionem dignetur eadem hora Spiritus ſanctus in cordibus noſtris infundi. ¶In hac etiam, inquit ipſe, hora, repromiſſus Spiritus Sanctus, datus eſt Apoſtolis, & uiſibiliter Dei magnalia loquebantur; Vnde in Actibus Apoſtolorum dicitur; Non enim ſicut uos æſtimatis, hi ebrij ſunt, cùm ſit hora diei tertia. ¶Hac etiam de cauſa dicitur Hymnus, Nunc ſancte nobis ſpiritus &c. ¶ Dicitur etiam Pſalmus, Legem pone mihi domine, quia tunc lex noua data eſt Apoſtolis.

Mar. 15. Geneſ. 3. Ioan. 14. Act. 2. De hymno, Nunc ſancte nobis Spiritus. De Pſalmo, Legē pōne.

Quid de ſanctiſsima hac hora tertia ſentiat Rupertus Abbas.

QVAESTIO II.

HORA tertia, inquit Rupertus, dupliciratione ſplendet inſignis; nanque hac hora Dominus Ieſus ſpinis coronatus, & linguis Iudæorum crucifixus eſt, iuxta il-

Lib. 1. c. 3. Matth. 27. Mar. 15.

Pſal. 56. lud,Filij hominum dentes eorum arma, &
Pſal. 93. ſagittæ,& linguæ eorum gladius acutus,vi-
Io.19.&7. delicet,quia Pilato iudicante illud admitti, firmauerunt ſibi ſermonẽ nequã, pertinaci ter clamantes,crucifige,crucifige. ¶Et Spiritus ſanctus in remiſſionem peccatorum non fuerat datus,antequam Ieſus eſſet glorificatus ſuper naſcẽtem Eccleſiam in igneis linguis effuſus eſt. Et impletum eſt diſcipulis promiſſum Domini dicentis: Vos autem baptizabimini Spiritu ſancto non poſt
Act.2.&1. multos hos dies. ¶Quid verò dicat Iudocus de ſæpe memorata benedicta hora,non eſt quòd in medium afferatur, ille ſi quidẽ dicit,quæ Durandus narrat. Non eſt tamen ſilentio hìc prætereundus ille tantus, ſcilicet Ioannes Caſſianus Eremita, qui ſicut nouus,ſed profectò grauiſſimus,iterum hìc Romæ apparet,ita etiam noua de horis tertia,ſexta,& nona,ac grauiſſima profert. Ait enim ille; His enim tribus temporibus etiã

Ioannes Caſſianus Ere. lib.3. cap.3.

Daniel 6. Danielem Prophetam quotidie feneſtris apertis in cęnando, preces Domino fudiſſe cognoſcimus. Nec immeritò hæc ſpecialius tempora religioſis ſunt officijs deputata. In his ſi quidem promiſsionum perfectio,& ſumma noſtræ ſalutis eſt adimpleta.

Hora nanque tertia, repromiſſus olim per Ioel. 2.
Prophetas Spiritus Sanctus ſuper Apoſto- Eſai. 44.
los in orationum officio cōſtitutos deſcen-
diſſe primitus comprobatur. Nam cùm pro
elocutione linguarum, quæ ab eis infuſio-
ne Spiritus ſancti profluebat, gens incre-
dula Iudæorum, obſtupeſcens pariter, & ui-
dens, diceret eos muſto repletos: ſtans Pe-
trus in medio eorum ait, Viri Iſraelitæ, & Act. 2.
qui habitatis Hieruſalem uniuerſi, hoc uo-
bis notum ſit, & auribus percipite uerba
mea. Non enim, ſicut uos æſtimatis, hi ebrij
ſunt, cùm ſit hora diei tertia, ſed hoc eſt, qđ
dictum eſt per Prophetam Ioel, Et erit in no Ioel. 2.
uiſſimis diebus, dicit Dominus, Effundam
de Spiritu ſancto meo ſuper omnem carnē,
& prophetabunt filij ueſtri, & filiæ veſtræ,
& iuuenes ueſtri ſciſſiones uidebunt, & ſe-
niores ueſtri ſomnia uidebunt, ſomniabunt
& cætera: quæ omnia hora tertia uidemus
impleta, ſanctique ſpiritus vaticinatum per
Prophetas aduentum eodem tempore ſu-
per Apoſtolos commeaſſe.

Hæc

Hæc hora tertia cur non ſecunda appelletur, cùm primam ſequatur horam.

QVAESTIO III.

ROGET hic forte aliquis, dicens: quibus de cauſis non potius hanc horam quam tertiam horam appellamus (ſecundã horam uocemus, quam tertiam: ſed huic quæſtioni occurrit Iudocus dicens: Neque eam, quæ proximè ſequitur primam horam in deſignando tempore Eccleſiaſticorum Officiorum ſecundam appellare, quis rectè poteſt, tum quòd hic non eſt attendendus naturalis & continuus numerorũ ordo, ſecundum quem ordinem, primo ſecundum ſubijcitur, ſecundo tertium, & tertio quartum: quemadmodum huiuſmodi ordo ſeruatur in ſupputandis horis horologiorum. Sed ſolum aduertenda eſt illarum horarum denominatio, quæ in ſacris litteris manifeſtius ſunt annotatę, & in quibus aliquod myſterium, aut ueteris, aut nouæ legis peractum legitur: Secunda ſiquidem hora neque in ſacris ſcripturis celebrata inuenitur,

Lib. 1. de hora canon.

nitur, neque in ea aliquod præcipuum, aut inſigne redemptionis noſtræ ſacramentum memoratur fuiſſe completum. ¶ Eadem etiam ratione neque quarta, neque quinta hora, aut reliquæ continuato naturali ordine numerandi occurrentes hic, quæritandę ſunt, aut nominandæ: quoniam hic non de horarijs temporum ſpacijs fit ſermo.

Poſt dictos Hymnum, et Pſalmos, cur Capitulum ſuccinamus.

QVAESTIO IV.

DICTVM eſt ſupra à nobis paulò antè, propter quid hymnum: Nunc ſancte nobis ſpiritus, dicatur in hora tertia. Pari modo cur Pſalmũ; Legem pone mihi recitemus hac hora ipſa; nĕpè quia tunc lex noua data eſt Apoſtolis. ¶ Quoniã uerò homo ꝑ legem Dei à morbo peccati ſanatur, iuxta illud Sapientiæ: Nec herba, nec malagma ſanat eos, ſed tuus ſermo Domine: Ideò dicimus, Capitulum; Sana me Domine, & ſanabor, ſaluum me fac, & ſaluus ero: quoniam laus mea tu es: quod deſumptum eſt ex decimo ſeptimo capite Hieremiæ Prophetæ.

De Capitulo Primæ. Pſal. 118. Sap. 16. Hiere. 17

Verſus

Verſus Capituli prædicti, quid.

QVAESTIO V.

RVRSVS quia homo non poteſt ſanari niſi conſeruetur: ideò ſequitur Verſus; Adiutor meus eſto. q. d. quamuis liber, & ſanus in uia tua ſim conſtitutus: tamen non ſufficio ſine tuo adiutorio peruenire ad illum meridiem, de qua dicitur: Indica mihi ubi paſcas, ubi cubas in meridie. ¶ Deinde ſubijcitur, Ne derelinquas me: ideſt, inceptum meum nè intermittas, quia ſine te nihil eſt conatus meus, neq; deſpicias me: ideſt, ne contemnas; quod ego mortalis te æternum audeo quærere: quia tu es Deus meus, qui me creaſti, & recreaſti, ſalutaris meus, ideſt, qui ſanas plagas peccati mei. ¶ Cætera, quæ circa hanc ſanctam horam forent trutinanda, non obſeruo: quoniã nec maiores noſtri illa obſeruauerunt: & ſi illi millies me peritiores non tetigere ea, cur ego, qui illorum dicta, non autem mei aliquid in medium afferre intendo propriæ puſillitatis, ac imperitiæ oblitus, Officium magnorum, grauiumque Doctorum ſubire contendam. Præterquàm quod etiã

Cant. 1.

ipſe

ipſe circa hæc breuitatis amator eſſe cupio, ne ſic alijs tædio ſim.

DE HORA SEXTA.

Tractatus Sextus.

SVMMA.

1 *Hora ſexta ad quid inſtituta ſit.*
2 *Guilielmus quid in Rationali de hac hora dicat.*
3 *Iudocus quid de hac dixerit hora.*
4 *Pſalmus Defecit, ut quid in hac hora tertia dicatur.*
5 *Reſponſorium cur dicatur.*

Hora ſexta ad quid inſtituta.

QVAESTIO I.

HORA ſexta, Chriſtus Dominus propter nos (ait Rupertus) in Cruce exaltatus eſt, ut ad ſe omnia traheret, & extincto modico lumine Iudæorum, de quo ipſa lux uera dixerat; Adhuc modicum lumen in vobis De Sexta hora. Lib. 1. c. 4. de diuin. offic.

uobis eſt, currite, dum lucem uitæ habetis, ut non tenebræ uos comprehendant: cor-
Ioan. 12. poralibus quoque ſuper terram irruenti-
Ibidem. bus tenebris lumen uerum tranſiuit ad illuminationem gentium.

Quid de hac ſacra ſexta hora intendat Guilielmus.

QVAESTIO II.

Guil. lib. 5. cap. 7. HORA ſexta, inquit ille, pro nobis crucifixus, & clauis confixus eſt Chriſtus, quare tenebræ ſuper omnem terram factæ ſunt, ut Sol in morte Domini ſui lu-
Ioan. 19. gens, ſe quaſi nigris tegeret ueſtibus, ne il-
Nota. lum crucifigentibus lumẽ præberet. ¶ Hac etiam hora in die Aſcenſionis cum Diſcipu-
Act. 1. lis diſcubuit. Meritò ergo Eccleſia illa hora
Cant. 5. Deo laudes exhibet, gratias ei agens, quia pro ipſa Chriſtus pati uoluit, propter quod ipſum diligit uehementer. Vnde in Cãticis,
Iudocus Nuntiate dilecto, quia amore langueo.

Quid Iudocus in hac ſacra hora dicat.

Quæſt.

QVAESTIO III.

DENIQVE quæ de hac ſalutari nobis hora memoret Iudocus, minimè ſilentio prætereundum cenſui: ait enim ſic; Porrò hora Sexta perſoluuntur Deo quotidianæ laudes in memoriam eximiæ illius charitatis, qua pro noſtra redemptione ea hora cruci eſt affixus: quemadmodum dicit Ioannes: Erat, inquit, paraſceue Paſchæ hora quaſi ſexta: & Lucas; Erat autem ferè hora ſexta, & tunc etiã ſubito obortæ ſunt (ut ait Matt. & Lucas,) tenebræ per uniuerſam terram ab hora ſexta uſque ad nonam, ut Sol pullus, & a ter ſuo lumine contracto, ſuum, & omnium uiſus fuerit eluxiſſe conditorẽ. ¶ Rurſus eadem ſacra annotatur hora, qua Dominus noſter uolens oſtendere noſtræ ſalutis deſiderium, quo flagrabat, à muliere Samaritana aquam petiuit, & illi ſuæ ſalutaris doctrinæ (& per illam Samaritanis omnibus) fluenta communicauit, ſui cognitionem, quòd eſſet uerè Saluator mundi ipſis e largiens, atque ſub illorum typo ſe in ſexta ætate toti mundo per ſuſceptam carnis diſpenſationem benignius manifeſtans, Saluatorémque declarans. Non ſubticuit id di

Iudocus. lib. 2. de hor. cano.

Ioan. 19.

Luc. 23.

Matth. 27

Ioan. 4. uinus Euangeliſta,cùm ait; Erat autem ibi fons Iacob: Ieſus autẽ fatigatus ex itinere, ſedebat ſic ſuper fontem. Hora autem erat quaſi ſexta,uenit mulier de Samaria hauri-

Nota. re aquam.¶ Eandem deniq; beatiſſimus Petrus,orationi intentus,uiſionem habuit, de populo gentium in vnum Eccleſiæ ſinum per fidem congregando, cùm uidit lintheũ deſcendens de Cœlo, plenum quadrupedibus,uolatilibus,& reptilibus,quemadmo

Act.10. dum Acta Apoſtolorum teſtantur; Aſcen-

Ioannes Caſſianus Eremita. lib. 3. c. 3. dit(inquiunt) Petrus in ſuperiora, ut oraret, circa horam ſextam. Ioannes autem Caſſianus Eremita ſic ipſe quoque de hac ſancta hora fatur; Hora autem ſexta immaculata hoſtia, Dominus Noſter, atque Saluator oblatus eſt Patri,crucemque pro totius mũdi ſalute conſcendẽs hummani generis peccata deleuit,& ſpolians principatus,& poteſtates traduxit palam,uniuerſoſque nos ob noxios, atque conſtrictos inſolubili chyrographi debito liberauit,tollẽs id de medio, & crucis ſuæ affigens trophęo.

Pſalmus Defecit in Salutare tuum anima mea: propter quid ad hanc ſextam horam dicatur.

QVAESTIO IIII.

SED ad hanc ſanctiſſimam ſextam horam ideò recitamus Pſalmum, Defecit in ſalutare tuum anima mea &c. quoniam propter Chriſtum, qui paſſus eſt pro nobis, nos elanguentes, ut diximus, anima noſtra in ſalutare Dei tendens, & illud ſentiens, à terrenis ipſa deficit, & ex magno beneficio accepto, affligitur quaſi ex dilectatione. De Pſalmo, Defecit in ſalutare tuũ aĩa mea.

Vt quid Reſponſorium dicatur.

QVAESTIO V.

ET ob hoc etiam dicitur Reſponſoriũ, Benedicam Dominum in omni tempore; ſemper laus eius in ore meo ſupple: Quia dignatus eſt pati pro me, ideſt, pro ſalute animæ meæ.

De hora Nona.

Ttactatus, Septimus.

SVMMA

1 *Hora nona quorſum inſtituta, & cur in ea Laudes Deo demus.*
2 *Iudocus quid de hac ſentiat hora.*
3 *Quid Guilielmus quoque.*
4 *Reſponſoria Dominicarũ, quomodo reſpondeant in Tertia, Sexta, & Nona conueniẽter Reſponſorijs ferialibus.*

Hora nona quorſum inſtituta, & cur in ea hora laudes Deo damus.

QVAESTIO I.

De hora Nona.

NONA quoque hora, ait eximius doctor Rupertus, iure in laudem Dei clamamus, quando clamans Dominus Ieſus uoce magna emiſit ſpiritum, latrone admiſſo in Paradiſum; & uenia quamuis ſero ueraciter pœnitentibus, & confitentibus: dedicata: & reſciſſo uelo legis, & Prophetarum, cępimus reuelata facie contemplare gloriam

Lib. j. c. 5. de diuinis Officijs. Matth. 27 Luc. 27. Mar. 15. 2. Cor. 3.

gloriam Domini. ¶Tunc etiam latere eius perforato, formandę Eccleſiæ profluxerunt ſacramenta:ſanguis, quo redimimur: aqua, qua abluimur.

Quid de hac ſacratiſſima, & ſplendidiſſima hora Nona dicat Iudocus.

QVAESTIO II.

CLICHTOVEVS uerò hæc de hac celeberrima hora nona in medium affert,& ait;Demum hora nona quotidianis laudibus ſancta Eccleſia Deum concelebrat in memoriam amariſſimę mortis Domini, quam illa hora pro nobis perpeſſus: Nam ut ſacri ſcribunt Euangeliſtæ,circa horam nonam, clamans uoce magna expirauit. Matth.27. Ioan.19. ¶Circa eandem etiam horam deſcendit ad inferna,ut ſanctos inde Patres liberaret,& de principe huius mundi triumpharet. ¶ Denique unus militum circa eandem horam lancea latus eius aperuit, & continuò exiuit ſanguis, & aqua in remiſſionem peccatorum noſtrorum.¶ Eadem quoque ho

ra Diſcipuli Domini ad orationem conuenire ſunt ſoliti, quemadmodum Acta perhibent Apoſtolica de Petro, & Ioanne, quòd aſcendebant in Templum ad horam orationis nonam &c.

Quid de hac ſæpe memorata ſolenniq́; hora nona referat Guilielmus.

QVAESTIO III.

Lib.5. ca. 8. in Rationali.

HORA nona (ait ille) Chriſtus clamãs, emiſit ſpiritum. ¶ Mori enim uoluit pro homine illa hora, in qua homo de Paradiſo expulſus eſt. Et in eadem hora per mulierem, & lignum redemit, quos per mulierem, & lignum deceperat hoſtis, ut ars ante artem falleret, & medelam ferret: unde hoſtis læſerat. ¶ In Eadem quoque hòra, Miles latus Chriſti aperuit, ex quo duo noſtrę ſaluationis Sacramenta, ſcilicet aquã baptiſmi, & ſanguinem noſtræ redemptionis nobis eduxit¦, & uelum Templi ſciſſum eſt, & monumenta aperta ſunt. ¶ Eadẽ hora inferna penetrans, ineſtricabiles tartari tenebras, ſeraſque eius comminuens, capti-

Ioan. 11.

Mar. 27. Luc. 22.

uitatem Sanctorum ſecũ tranſuexit ad Cœlos, igneaque romphea ſubmota, antiquum incolam in Paradiſo reſtituit. ¶ Eadem etiã hora cætus Apoſtolorum ad orandum conuenire conſueuit; & Petrus, & Ioannes aſcẽdebant in Templum cauſa orõnis. ¶ Petrus quoque eadem hora aſcendit in Cœnaculũ oratúrus, quãdo raptus eſt in extaſim, & linteolum plenum reptilibus de Cęlo ante ſe dimitti uidit, audiens; Petre macta, & manduca. Meritò igitur propter has prærogatiuas, hac hora Deum Eccleſia laudat, dicens pſalmum, Mirabilia teſtimonia tua &c. Reſponſorium: Redime me Domine: orãs pro ſua redemptione; ne oblita eſſe uideatur, quod tali hora redẽpta eſt. ¶ Caſſianũ modò audiamus ſic de hac ipſa quoque hora differentem. Hora uerò nona, inquit ille, Chriſtus Inferna penetrans, inextricabiles tartari tenebras coruſcatione ſui ſplendoris extinxit, portaſque eius æreas effringens, ac ſeras ferreas conterens, captiuitatẽ Sanctorum, quæ clauſa tenebris, immitis tenebatur Inferni, ſalubriter captam tranſuexit ſecum ad Cœlos, igneaque romphea ſummota, antiquum incolam Paradiſo pia confeſſione reſtituit.

Iac. 45. Pſal. 107. Act. 3. Act. 10. Acceptorũ à Deo beneficiorum, n.e mores eſſe debemus. Ioannes Caſſi. Eremita. li. 3. c. 3.

Reſponſoria Dominicarum quomodo correſpondeant in Tertia, Sexta, & Nona conuenienter Reſponſorijs ferialibus.

QVAESTIO IIII.

SED priusquàm huic ſanctæ, ac benedictæ horæ nonæ imponamus extremam manum, aduertere poſſumus, quòd Reſponſoria Dominicalia in tribus horis, ſcilicet, Tertia, Sexta, & Nona, cõuenienter Reſpondent reſponſorijs ferialibus, ſiquidem in reſponſorio feriali, nempe ad tertiam, quod eſt; Sana animam meam &c. petitur ſanitas vulnerum, quæ præterita peccata fecerunt: Et in reſponſorio Dominicali, uidelicet, Inclina cor meum &c. Et in uerſiculo: Auerte oculos &c. petitur cautela de futuris, quod fit in impletione diuinorum mandatorum. ¶ Item in feriali reſponſorio, ſcilicet; Benedicam Dominum in omni tempore. In Dominicali Reſponſorio fit iugis diuinæ laudis promiſſio: dicimus enim; Benedicam Dominum in omni tempore. In Dominicali Reſponſorio, ſcilicet, In æternum Domine &c.

fit

ſit promiſſi impletio. ibi enim promittit ſe laudaturum,& ſic laudat.¶.Ad hæc in Reſponſorio feriali horæ noſtræ præſentis Nonæ,ſcilicet:Redime me Domine &c.petitur redemptionis effectus:quo fit,ut uis mētis, ideſt,amor,ſit directus ad Deum.Et in Reſpōſorio Dominicali, ſcilicet,Clamaui in toto corde meo,promittitur effectus pedis, id eſt,amoris, ſcilicet, clamor ad Deum ex amore:eſt enim clamor cordis.

De hora Veſpertina.

Tractatus Octauus.

SVMMA.

1 Veſperæ ad quid inſtitutæ ſint.

2 Iudocus quid dicat circa hanc veſpertinam horam.

3 Quid Rupertus quoq; referat.

4 Quinq; Pſalmos cur cantemus in Veſperis.

5 Veſpertinum, & Matutinū Officium hæc duo cur cæteris horis in numero Pſalmorum præferantur.

6 *In Veſperis ut quid fiat ſæpe Pſalmorum mutatio.*
7 *Capitulum cur poſt Pſalmos recitemus.*
8 *Hymnus poſt Capitulum quid.*
9 *Canticum Mariæ Virginis propter quid ſic frequentetur in omnibus diebus ad Veſperas.*
10 *Magnificat cur cantetur in ſexta Laude.*
11 *Mortuorum Officium cur non habeat ſecundas veſperas.*
12 *Sanctorum Officium habet primas, & ſecundas Veſperas.*

Vt quid hora Veſpertina ſit inſtituta ad dandum Deo laudes.

QVAESTIO I.

CATHOLICA Dei Eccleſia Chriſto in hac Sacratiſſima hora Veſpertina, gratias ideò agit, quoniam ipſa primum eius ſponſi Chriſti recolit aduentum; qui fuit, vergente mundi Veſpere, ideſt, ultima ætate: Vnde Apoſtolus; Nos ſumus, in quos fines ſæculorum deuenerunt. ¶ Præterea Chriſtus

1. Cor. 10

De pœn. diſtin. 3. c. ſic enim. Luc. 19.

Chriſtus in Veſpere de Cruce depoſitus fuit.¶Eadem quoque hora in Cœna Sacramentum corporis,& ſanguinis inſtituit:pedes Diſcipulorum lauit: Diſcipulis eũtibus in Emaus in habitu peregrini in fractione panis ſe manifeſtauit. Matth.27 Luc.24.

De hac ſacratiſsima hora Veſpertina quid Iudocus, referat.

QVAESTIO II.

AMPLIVS circa hanc ſacratiſſimam Veſpertinam horam ſic fatur Clichtoueus:Veſperas, inquit ille,dici plerique autumant à Veſpere ſtella,quæ in crepuſculo apparere ſolet,& dici extremitatem nunciare: quoniam circa declinationem diei,& finem officij celebrari eſt inſtitutum; Et id Luc.9. quidem in memoriam depoſitionis Domini de Cruce circa illam horam à uenerabili,& pio Ioſeph, atque Nicodemo,permittente Pilato factam. Etiam in recordationẽ Matth.27 Exod.12 inſtitutionis ſanctiſſimi Sacramenti Eucha riſtiæ, quòd veſpere facto poſt manducationem Agni Paſchalis typici coram Diſcipulis ſuis in ultima Cœna Dominus inſtituit,

vt perhibent Euangeliſtæ.¶.Præterea circa eandem horam, duobus Diſcipulis euntibus in Emaus, apparuit Dominus poſt Reſurrectionem in ſpecie, & forma peregrini, qui ſcripturarũ interpretatione eos illuminauit,& demum in fractione panis ſe illis exhibuit cognoſcendum; Mane(inquiunt il
Luc.24. li ad Dominum) iam eloquijs eius inflammati, nobiſcum Domine, quoniam aduesperaſcit,& inclinata eſt iam dies. Habes de Clichtoueo; Audi nunc alterum grauiſſimũ virum, & doctorem egregium circa hanc horam.

Quid de hac hora loquatur Rupertus.

QVAESTIO III.

Lib.j.c.6. de diuin. offic. PRAETEREA Rupertus Abbas hęc ſentit de ſæpedicta hora Veſpertina:nempe ait; Veſpere Dominus panem, & vinum
Matth.26 aſſumens,& in ueritate ſui corporis, & ſan-
Luc. 22. guinis repræſentans,ſuis portatus in manibus teſtamentum ſcribit ſuis hæredibus,humilitatem ſcilicet,&charitatem,lauando pe
Heb.9. des Diſcipulorum maximè commendans.

Ite-

¶ Iterumq; recumbens longi ſolennitate ſermonis, amicis, & filiolis iam moriturus ultimum uale dixit. ¶ Item in Veſpera ſpecialiter; In Veſpera nihilominus apparens uiuus, habitu Peregrini, cognoſcitur in fractione panis: & hoſpitalia Diſcipulorũ corda iniecto ſuæ charitatis igne ſuccendit: hæc, & alia multa ante: & poſt dicit in hora Veſpertina, ſed non omnia illa huc transferre uolui, ne lectorem tædio afficere. ¶ Caſſianus uerò ita de hac hora ratiocinatur. De veſpertinis autem, ait ille, ſacrificijs, quid dicẽdum eſt, quæ iugiter offerri ẽt in ueteri teſtamento lege Moſayca ſanciũtur? Holocauſta .n. matutina, & ſacrificia ueſpertina cunctis diebus in templo, licet figuralibus Hoſtijs etiam ex eo probare poſſumus indeſinẽter oblata, qđ à Dauid canitur; Dirigatur oratio mea ſicut incenſum in cõſpectu tuo, eleuatio manuum mearum ſacrificium ueſpertinũ: Quo in loco de illo quoque uero ſacrificio ueſpertino ſacratius intelligi poteſt, quod ueſpere, à Domino ſaluatore ornãtibus, Apoſtolis traditur, cũ initiaret Eccleſiæ ſacroſancta myſteria, uel quòd ipſe die poſtero ſacrificium veſperinum, in fine ſcilicet ſæculorũ, eleuationem manuum ſuarum

Ioan. 13.
Matth. 27
Luc. 24.

rum pro ſalute totius Mũdi oblatus eſt Pa tri, quæ extenſio manuũ eius in patibulo, ſa tis propriè eleuatio nuncupatur. Oẽs enim nos in Inferno iacentes, eleuauit ad Cęlos, ſecundum promiſſionis eius ſententiam, di centis: Cùm exaltatus fuero à terra, omnia traham ad me ipſum.

Cur ſancta Dei Eccleſia in hac hora quinque cantat Pſalmos.

QVAESTIO IIII.

DICIT autẽ in hac hora Eccleſia quin que Pſalmos: Primò propter quinq; Chriſti vulnera, qui pro nobis obtulit ſa crificium in Veſpera mundi. ¶ Secundò ad correctionem, ut, uidelicet, defleamus, & pe tamus ueniam peccatorum, quæ in die per quinque ſenſus corporis & ad nos intrant. ¶ Tertio per ipſos quinque Pſalmos munit ſe Eccleſia contra nocturnales tribulatio nes: hæc enim hora inſinuat fletũ eorum, quibus occidit Sol iuſtitiæ: & ita ſunt Veſpe ræ illius; de quo dictum eſt: Ad Veſperam demorabitur fletus, qui durabit uſque ad Matutinum; id eſt, quouſque Sol fidelibus oriatur,

Nota.

Hora Ve ſpertina quid inſi nuet.

Malach. 4

Pſal. 29.

Ibidem.

oriatur:qui occiderat peccatoribus; ſecundum quòd dicitur; Et ad Matutinum lætitia. ¶ Et propter eaſdem etiam cauſas pectus quinque digitis tundimus.

Veſpertinum, & Matutinum Officium hæc duo cur cæteris horis in numero Pſalmorum præferantur.

QVAESTIO V.

NOTANDVM nobis eſt, quòd Veſpertinum, Matutinumque officium cæteris horis in numero Pſalmorum ideò præferuntur; quoniam in ſenaria operum diſtinctione veſpere, & mane ſolummodo memorantur, & in ueteri lege Matutini, & Veſpertini Officij antiquitas commendatur. Vnde Pſaltes: Veſpere, & mane narrato, & annunciato &c. Pſal. 54.

Cur in Veſperis fiat mutatio Pſalmorum.

Quæſt.

QVAESTIO VI.

SED nec hoc omittendum eſt, ſcilicet, quòd in Veſperis cantantur Pſalmi ſe-
Nota. cundum materiam diei; ut Ecce. In ſeptima
Pſal. 143. die, ſcilicet, in Sabbatho propter Reſurrectionem, quæ ſequitur, agimus de uictoria, & laude Dei: Vnde in primo Pſalmo, ſcilicet, Benedictus Dominus, ad litteram agitur de uictoria Dauid contra Goliam: quantum uerò ad ſpiritualem ſenſum de uictoria noſtra. ¶ Quia ergo, poſt uictoriam nihil reſtat, niſi laudare Dominum, per quem uictoriam habemus: ideò ſequuntur quatuor Pſalmi, qui ſunt de laude. In primo enim laudem promittit Eccleſiæ, Exaltabo te. In ſecundo ſe ipſum incitat; Lauda anima mea Dominum. In tertio alios inuitat;
Pſal. 144. Laudate Dominum. In quarto congratulatur cœleſti Hieruſalem, dicens; Lauda Hie-
Pſal. 145. ruſalem Dominum &c. & ſic de alijs Ferijs
Pſal. 146. & Pſalmis dicito.

At horarum, tẽporisvè mutatio circa Veſperas dicendas, hoc eſt, quare in Quadrageſima dicantur Veſpere ante prandium ferialibus diebus poſt nonalẽ Miſſam, hic inſuper dicendum eſt: Et quidem Dominus

Archi-

Archidiaconus Florentinus in capitulo Solent,de conſ. diſt. 1. huic noſtræ petitioni hanc dat reſpõſionẽ,videlicet;Quoniã ieiunium Quadrageſimæ maioris celebramus ad imitationem Chriſti:Et quia Chriſtus ieiunauit 40. diebus & 40. noctibus, nihil comedens,deberemus & nos toto illo tempore ieiunare nulla die,uel hora comedentes,ſicut & ipſe nõ comedit:& quia hoc nos facere non poſſumus propter defectũ naturę,ſaltem toto die ieiunãdo, uolumus eum modo,quo poſſumus,imitari:At quia inſtãte,& urgente famis neceſſitate, non poſſumus expectare ut finiatur dies, expectamus ſaltem,ut horæ diurnales finiantur,horæ ſcilicet, quæ in die ſunt celebrandæ, quarum ultima eſt Officium veſpertinũ. Completorium enim,quod ſequitur, licet deputetur huic diei, quaſi complẽs ipſam,non tamen decantatur in hac die,ſed poſt finem ipſius in principio ſequentis diei: quia ſecundum computationem canonicam à ueſpertino tempore incipit ſequens dies:ſed ſecũdum leges humanas à media nocte, quod idem uidetur: Athenienſes uerò ab Occaſu,Babilonij ab Ortu:at Arabes à meridie. l.More romano. de feriis.

Cur Pſalmos ſequatur Capitulum.

QVAESTIO VII.

Nota. SED quoniam exultatio ſæpe negligentiã parit: iccircò poſt recitatos Pſalmos cantamus Capitulum, ſeu lectionẽ, quod quæve homine reuocat ad cor.

Hymnus poſt Capitulum quid.

QVAESTIO VIII.

EST nobis aduertendum, quod hymnus cantatur poſt lectionẽ: ideò à nobis; quia hymnus locum Reſponſorij, quod dicitur poſt lectiones, obtinet: Vnde ne omninò amittamus exultationem, & gaudiũ, hymnum ſtatim poſt Capitulũ dulciter cõcinimus.

Propter quid continuè in omnibus diebus cantemus canticum Mariæ Virginis.

Quæſt.

QVAESTIO IX.

IDeo autem Canticũ Beatæ Mariæ Virginis quotidie in veſperis dicitur à nobis, ut frequenter Dominicæ incarnationis, memoria animas fideliũ in opere Dei, & in doctrina ſe exercentium ad deuotionẽ operis incepti accendat. ¶ In cantico enim ipſo notantur cogitationes, ſicut in Pſalmis notantur opera. Si ergo diligenter Beatæ Mariæ actus, & dicta ſæpe recolimus, obſeruantia caſtitatis & uirtus operationis ſemper ad ipſius orationis imitationem perſeuerabunt in nobis. Nec etiam nos mouebit fauor indebitus humanus: Non temporalium immoderatus appetitus. Non temporalis affectio. Non de impetranda demũ peccatorum uenia deſperatio, nempè non nos mouebit fauor humanus: quia cùm Beata Virgo commendaretur à Beata Elizabeth dicente: Vnde hoc mihi, ut ueniat mater Domini mei ad me &c. Non ipſa Virgo Virginum mota fuit humano fauore, ſed ſeruans humilitatem clamauit; Magnificat anima mea Dominum &c. Non mouebit nos immoderatus temporalium appetitus; quia dixit Dominus: Diuites dimiſit inanes,

De Magnificat aĩa mea Dominum.

Luc. 1.

Nota.

depoſuit potentes de ſede, Non tempora-
Luca. 1. lis mouebit nos afflictio Deus exaltat humi
les. ¶Vel ideò inde inoleuit cõſuetudo, ut
in officio veſpertino cantetur canticũ Bea-
tæ Mariæ Virginis, & potius in Veſperis,
quàm in alijs Officijs.¶ Primo quoniam, ſe
Beda in Lucam. j. cundum Bedam in Lucam. j. in ipſa ueſpe-
ra mundi, ſuo ſingulari aſſenſu mundo ſuc-
currit perdito.¶ Secundo, quia per hoc fit
incarnationis in ueſpera mundi factæ iugis
Nota. recordatio.¶Tertio, quia ipſa eſt ſtella ma-
ris, quæ in huius mundi veſpere nobis luce
re cępit, ſicut veſpera ſtella in initio noctis
lucere incipit: De hac materia uide, quæ di-
xi in expoſitione hymni, Aue maris ſtella
&c.¶ Vt mens noſtra per diem uarijs fati-
gata cogitationibus imminente hora quie-
tis, ſcilicet noctis tempore, recolendo dicta
Dei genitrix quicquid ſuperfluum, uel no-
ciuum diurna euagatio contraxerit totum
hoc precibus, & lachrymis ea intercedente
mundetur.¶ Quinto, quia Virgo portauit
Dominum in ueſpera mundi.

Magnificat, cur cantetur in ſextâ laude.

Quæſt.

QVAESTIO X

RVRSVS hoc ſanctiſſimum canticum in ſexta cantatur laude: quia Dominus in ſexta uenit ætate, ſicut & canticum Symeonis in ſeptima, propter ſeptimā ætatem quieſcentium.

Mortuorum Officium, cur non habeat ſecundas Veſperas.

QVAESTIO XI.

MORTVORVM Officium incipit à Veſperis, non tamen habet ſecundas Veſperas, ad notandum, quòd hoc Officium finem habebit, quando animę ſaluandorum ab omni pœna liberatæ, æterna beatitudine fruentur.

Sanctorum Officium habet primas, & ſecundas Veſperas.

QVAESTIO XII.

SED Sancti, de quorum glorificatione in anima iam certa eſt Eccleſia, primas,

& ſecundas Veſperas habent. Primas enim habent pro glorificatione animæ iam percepta. Secundas pro glorificatione corporis quam habebunt, quæ nunquam finem habebit.

De Completorio.

Tractatus Nonus.

SVMMA.

1 Completorium cur inſtitutum ſit ad dandum Deo Laudes.

2 Quid de hoc Completorij hora dicat Iudocus.

3 Quidq; diſputet Durandus.

4 Completorium, ut quid incipiat præter morem aliorum Officiorum, & aliarum horarum.

5 Conuerte nos Deus ſalutaris noſter cur in Completorio dicamus.

6 Gloria Patri ut quid poſt prædicta dicatur.

7 Pſalmi quatuor vt quid dicantur in hac hora.

Pſalmus

8 *Pſalmus. Qui habitat in adiutorio, cur in hac dicatur hora.*
9 *Pſalmus In te Domine ſperaui, cur in hac hora habeat tantum ſex uerſus.*
10 *Pſalmi cur in hac hora hymno anteponantur.*
11 *Hymnus huius horæ cur ſit inuariabilis.*
12 *Canticum Symæonis cur in Completorio antemus.*
13 *Cantica Euangelia cur in Laudibus, Veſperis, & in Completorio concinamus.*
14 *Preces cur dicamus in Completorio.*
15 *Confeſsionem cur facimus in hac hora.*
16 *Regina cœli Antiphona, quomodo in vſu eſſe cœpit.*

Completorium cur inſtitutum.

De hora Completorij.

QVÆSTIO I.

RVPERTVS Abbas de hac Completorij hora loquens, ait; Hora Completorijs nobis illud commemorat de Paſſione Domini, quòd iam egreſſo Iuda pauere cœpit, & tædere, factusq́; in agonia, prolixius orauit; & sãguineas guttas proſtrato corpore ſudauit, torcular tunc ſolus calcans: Et in futuro

Lib.1.c.7. de diuin. Offic. Mar. 14. Luc. 22. Nota.

Eſai. 63. futuro ſanguinem Martyrum pro ſe fundē-
Epheſ. 2. dum præfigurans. ¶ Itemq; illud de Reſur-
Ioan. 10. rectione eius, quod priuſquàm fecerat pacem inter Deum, & homines legatus fidelis, rediens euāgelizauit nobis ſtans in medio Diſcipulorum eius, & dicens eis; Pax vobis.

Quid de hac Completorij hora dicat poſt Durandum, Iudocus.

QVAESTIO II.

PORRÒ de hac ſanctiſſima hora fatur ſic Clichtoueus, dicēs; Completorium uerò dictum putant, quòd in eo compleatur officium quotidianæ laudis, Deo ab Ecclesia exoluendæ: quandoquidem abſoluto Completorio, nullum aliud ſupereſt illius diei peragendum Orationis ſacrificium. hęc ratio placet; veruntamen ſenti alteram alterius uiri non ſpernendæ authoritatis, dicentis, quòd ideò Completorium dicitur: quia completis horis omnibus diei dicitur: Vnde hic non vult, ut hæc dictio, Completorium, ad officium referatur, ſed ad tempus diei completum; quòd ſumpſerit nomen à

completis

completis horis diei: ſed hæc quæſtio, cùm nihil ſit momenti,hic finiat. Sequitur Iudocus; Celebrabatur autem & id in poſtremo loco in memoriam ſepulturæ Domini, quæ reuerenter, & deuotè illi exhibita eſt cum aromatibus; & syndone munda circa ipſius diei terminum; quemadmodum teſtantur Euangeliſtæ.¶Circa eandem etiã horam Completorij Dominus noſter,deuicta morte,rediuiuus Diſcipulis in domo ob metum Iudæorum clauſis ianuis apparuit, & ſuæ Reſurrectionis teſtimonia certiſſima in oſtenſione manuum,& lateris, manducatione,locutione, & cæteris argumentis præbuit;ut ſcribit Ioannes,dicens:Cùm ſero eſſet die illo una Sabbathorum, & fores eſſent clauſæ, ubi erant Diſcipuli congregati propter metum Iudæorum, uenit Ieſus, & ſtetit in medio,& dixit eis;Pax uobis.& Rupertus, & Iudocus in fine orationis ipſi conueniunt;Audi modo Durandum,à quo Iudocus fatetur tranſtuliſſe ab eo, quæ ipſe dixit.

Matth.27.

Ioan.20.

Quid circa hanc Completorij horam diſſerat Guilielmus.

Quæſt.

QVAESTIO III.

Luc. 2. IN hora Completorij, inquit Durandus, Chriſtus orauit Patrem. ¶ Eadem quoque hora ſanguineas guttas ſudauit. ¶ Et etiã corpus eius in ſepulchro poſitum fuit, & cuſtodes deputati: meritò igitur in hac hora, Eccleſia Deo laudes, & gratias agit; illam etiam in memoriam æterni gaudij celebrat. Completo nanque electorum numero, in illa hora completur gaudium electorũ in die generalis retributionis; & inde eſt, quòd Completorium ſignificat gaudium. Nota. Dicitur autem Completorium, quia in eo completur cõmunis uſus locutionis, cibi, potus, & aliorum, quæ neceſſario pro corporis ſuſtentatione ſumuntur; ſed ſecundum hoc, ſignificat finem uitæ præſentis.

Quam ob rem hoc Officium Completorij incipiat præter morem aliorum Officiorum, uel aliarum horarum.

QVAESTIO IIII.

AMPLIVS, inquit Iudocus, ipſius Cō pletorij Officium inchoatur præter morem cæterorū ab eo uerſu Pſalmi octuageſimi quarti: Conuerte Nos Deus ſalutaris noſter, & auerte iram tuā à nobis, ut per illum in fronte huius Completorię oratio nis petamus à Deo, ſi in diurnis actibus (qui iam propemodum ſunt tranſacti, & completi) ab eo ſumus auerſi per culpam, & cogitatu maligno, uerbo, aut opere ipſum in die offendimus. Nos iterum ad ſe conuertat; animum noſtrum ſęcularibus diſtractū curis, ac terrenis occupatum negocijs ad ſe reuocet, & colligat, iramque ſuam, quam pro commiſſis in die peccatis meremur, à nobis benignus auertat, ac amoueat. Pſal. 84. Nota.

Vt quid poſt Conuerte nos Deus ſalutaris noſter &c. dicimus Deus in adiutorium meum intende; Domine ad adiuuandum me &c.

Quæſt.

Qᴠᴀᴇsᴛɪᴏ V.

DIxɪᴍᴠs ſupra rogantes Deum, ut auertat faciem eius à peccatis noſtris, & non ſecundum peccata noſtra faciat nobis Deus:& ne in furore ſuo arguat nos,ſed miſereatur noſtri,peccataque noſtra per pęnitentiam diſſimulet noſtram:quia poſt hac non peccare curabimus, immò nunc ſucclamamus,Deus in adiutorium meum intende:Domine adiuuādū me feſtina:Vt quod ſupra diximus:Conuerte nos Deus, referatur ad facta,& præterita peccata tollenda: At Deus in adiutorium meum intende,ad bona opera futura facienda, quia ſine adiutorio Dei quicquam boni facere non ualęmus.

Gloria Patri,cur poſt prædicta ſucclamemus.

Qᴠᴀᴇsᴛɪᴏ VI.

QVɪᴀ uerò id omne quod agimùs,totum ad laudem ſanctiſſimæ,& indiuiduæ Trinitatis faciendum eſt; ideo ſequitur Gloria Patri,& filio,& Spiritui ſancto.

Cur

Cur quatuor dicantur, in hac hora Completorij, Pſalmi.

QVAESTIO VII.

DICVNTVR autem quatuor Pſalmi in Cõpletorio, ad obtinendam remiſſionem peccatorum, quæ committimus dũ ſumus in hoc corpore ex quatuor elementis, & ex quatuor humoribus, uel complexionibus compoſito: ſeu quia corpus ipſum ex his compoſitum contra pericula, & phãtaſmata noctis munimus, & Deo commendamus; ideoque tunc dicitur: In manus tuas Domine commendo ſpiritum meum: & cuſtodi nos. De celeb. Miſſ. c. In quadam.

Pſalmus Qui habitat in adiutorio. &c. propter quid dicatur.

QVAESTIO VIII.

DICITVR, inquam, Pſalmus Qui habitat in adiutorio altiſſimi &c. quia in eo promittit Deus liberare Eccleſiam à fure; hoc eſt, à diabolo, nocte incedente, & ideò nocte imminente dicimus illum; ut liberemur De Pſal. Qui habitat.

beremur à quatuor tentationibus, ſcilicet; à timore nocturno, à ſagitta uolante in die, à negocio perambulante in tenebris, ab incurſu & demonio meridiano; ideſt, incurrente demonio.

De Pſal. In te Domine ſperaui.

Cur Pſalmus In te Domine ſperaui: qui eſt ſecundus, in hac hora habeat tantum ſex uerſus.

QVAESTIO IX.

AMPLIVS Pſalmus ſecundus huius horę, ideò ſex tantummodo habet hic uerſus, quoniam Dominus dicendo ſextū uerſum, uidelicet; In manus tuas Domine cōmendo ſpiritum meum, ſexta ætate, ſextoque die carne obijt. Rectè ergo ſex uerſus tantum habet, eiuſdemq; Pſalmi in Cō-
Nota.
pletorio cantamus, ut in hac ſexta ætate, in qua per eum redempti ſumus (ſicut habet finis ultimi uerſus ibi) redemiſti me Domine Deus ueritatis, confortemur dormitione eius; ut ſcilicet membra quieſcant, & cor uigilet, ſicut caro eius in ſepulchro quieuit,
Pſal. 21.
& diuinitas uigilauit. ¶ Vel pſalmus ſecū

dus

dus ideò ſex hic conſtat uerſibus, quia dicitur Chriſtum in cruce pendentem incepiſſe illum Pſalmum: Deus Deus meus: & omnes Pſalmos ſequentes ſeriatim uſque ad dictum uerſum dixiſſe, & ibi finiuiſſe, & ſpiritum emiſiſſe. Pſal. 30.

Cur in hac hora poſtponatur Pſalmis Hymnus.

QVAESTIO X.

NOTANDVM eſt autē, quòd poſt Pſalmos ſtatim dicitur hymnus, ea forte ratione, quoniam per bonam operationem peruenitur ad exultationem.

Hymnus huius horæ, cur inuariabilis ſit.

QVAESTIO XI.

PORRÒ hymnus huius horæ ideò eſt inuariabilis, quoniam in illo petimus liberari à phantaſmatibus, qua liberatione ſemper egemus: ideò illum ſemper in Completorio recitamus.

Canticum Symeonis, cur in Completorio cantemus.

QVAESTIO XII.

De Symeonis Cantico. Luc. 2.

CAnimvs autem in hac hora Canticum Symeonis, ſcilicet, Nunc dimittis &c. quod eſt Lucæ, ut illius exẽplo pacẽ inueniẽtes, mereamur uidere lumen, quod eſt Chriſtus.

Cur cantica Euangelica, & in laudibus, & in Veſperis, & in Completorio dicantur.

QVAESTIO XIII.

HOc etiam non eſt ſilentio prætereundum, quòd ideò in hac hora, ĩmmo, & in laudibus matutinis, & in Veſperis, non autem in alijs horis, cantica euangelica cõcinimus: quoniam hæ horæ tres prædictę

Mar. 16. pertinent ad octauam, ideſt, ad Domini re-

Luc. 24. ſurrectionem: quia mane (iuxta illud; Exur-

Ioan. 20. gam diluculo) ſurrexit. In veſpere ſe Diſcipu

lis

lis manifeſtauit:In Completorio Diſcipulis ait:Pax uobis.

Preces cur dicantur in Completorio.

QVAESTIO XIV.

POst hæc dicuntur Preces,quibus etiã coutra noctis phantaſmata nos munimus.¶Subijcitur etiam Symbolum,in quo noſtræ fidei profeſſio continetur, ut ſi forte nos mori contigerit, in cõfeſſione fidei moriamur,propter quod aut Symbolum,Apoſtolorum in hac hora Completorij dicamus, ſupradictum eſt.q.14.trac.4.

Nota ad quid dicatur Credo in Cõpletorio.

Quare faciamus in hac hora Confeſſionem.

QVAESTIO XV.

QVOD prius debebamus dicere, non tædeat nunc audire, ſi quidem fit in hac hora(ſicut etiã in hora prima)generalis confeſſio, quia alterna uoce nos inuicem emendamus:iuxta illud,Confitemini alterutrum peccata ueſtra,ne demus requiẽ

Nota.

Pſal. 131.

temporibus noſtris; donec inueniamus locum Domino.

De Antiphona Regina Cœli.

Regina Cœli, uel alia huiusmodi Antiphona quomodo in vſu eſſe cœperit.

QVAESTIO XVI.

NOVISSIMO loco notandum eſt, quòd cùm olim in alma Vrbe eſſet magna aeris peſtilentia, Beatus Gregorius tempore Paſchali ordinauit, ut imago Beatæ Mariæ Virginis, quæ in Eccleſia ſanctæ Mariæ in Araceli ſeruatur, quam Beatus Lucas pinxiſſe dicitur; proceſſionaliter portaretur, & dum ante proceſſionem reuerenter portaretur: Ecce tota aeris infectio, & turbulentia cedebat imagini fugiens: Tunc autem iuxta imaginem auditæ tres uoces dicuntur Angelorum canentium, Regina Cęli lætare alleluia: Quia quē meruiſti portare alleluia, Reſurrexit ſicut dixit alleluia. Statimque Beatus Gregorius adiunxit: Ora pro nobis Deum alleluia. Quæ Antiphona ideò frequentatur hoc tempore Paſchali. Et

Caſſia. col lat. 21. ca. 21.

dum

dum hanc recitamus Antiphonam, non curuamus genua, nec in totis etiam Pentecoſtes diebus in orationibus; quoniam in ipſis diebus inquit Caſſianus collat. 21. cap. 20. nec genua curuantur, quia inflexio genuum uelut penitentię ac luctus indicium eſt. Cęterę Antiphonæ huiusmodi, quæ in fine Officij ſolent, ſecundum exigentiam temporum, uel Aduentus, uel Pentecoſt. & reliquorum genibus flexis dici, forte ex hac Beati Gregorij inſtitutione ſumpſerunt exordium, & in Eccleſijs Dei poſt finem Officij concini.

De Sanctorum Feſtiuitatibus.

TRACTATVS DECIMVS.

SVMMA.

1 *Sanctorum Feſta quibus de cauſis Eccleſia celebret.*

2 *Differentia Sanctorum quotuplex.*

3 *Latriam, aut ſacrificiū, an Sanctis debeamus.*

4 *Feſtiuitates quæ celebrentur per annum.*

5 *Feſta Sanctorum, qui cum Chriſto ſurrexerunt, cur non celebremus.*

6 Octaua Sanctorum cur ab Eccleſia celebrentur.

7 Feſtum Purificationis B.M.V. cur non admittat octauam.

8 Beatæ Mariæ Virginis quatuor adinuenta ſunt feſta.

9 Petri Apoſtoli cur feſta quatuor fiant.

10 Cur potius Pauli, quàm aliorum Sanctorum, conuerſio celebretur.

11 Feſtum ſancti Ioannis Baptiſtæ, cur duplex fiat in Eccleſia.

12 Feſtum omnium Sanctorum quibus de cauſis fuerit inſtitutum.

13 Angelorum feſtum, cur ſolennizet Eccleſia.

14 Angelorum feſtum unde habuit originē.

15 Mortuorum Officium ut quid inſtitutū ſit.

16 Officium prædictum unde ſumpſit exordium.

17 Prædictum officium unde incipiat.

18 Officium Mortuorum cur careat Domine labia mea aperies: cur Deus in adiutoriū meum intende: cur Gloria Patri, & filio, & Spiritui ſancto careat.

19 Officium Mortuorum cur potius feria ſecunda, quàm alijs diebus celebretur.

20 *Mortui an ſciant ſuffragia quæ illis faci mus.*

21 *Suffragia eius, qui propter mortale pecca tum in charitate non eſt, an proſint ei, qui in charitate deceſsit.*

22 *Anniuerſarium ſi contigerit celebrari in die Dominica, quid agendum.*

23 *Quid aqua benedicta, quidq́; Thus cada ueribus proſit.*

24 *Pſalmi graduales ut quid frequententur in Quadrageſima, et cur ſint quindecim.*

25 *Pſalmi pœnitentiales, cur recitentur à no bis in Quadrageſima in die Veneris.*

Sanctorum feſta quibus de cauſis Eccleſia celebret.

QVAESTIO I.

POſtquam de diuinis Officijs in genere, atque Dominicis, & feſtiuitatibus ad Dominum pertinentibus in ſpecie præmiſimus, nunc haud inutile erit, ut de Officijs feſtiuitatum ſanctorum aliqua in hac decima parte, ſeu tractatu ſubijciamus. ¶ Sanè Eccleſia ſanctorum feſta multis de cauſis celebrat. ¶ Primo ut eis uicem rependamus, quia celebrant feſtum de nobis: quo- De Feſtis Sanctorũ Luc. 15. Diſt. 1. quia

niam gaudium eſt in Cœlo Angelis Dei,&
animabus ſanctis ſuper uno peccatore pęni
tentiam agente.¶ Secundo quia eos hono
rando,rem noſtram agimus; nam eorum fe
2.Cor.3. ſtiuitas noſtra eſt;Vnde Apoſtolus:Omnia
noſtra ſunt; nos autē Chriſti:charitas enim
omnia com munia eſſe facit. ¶ Tertio, ut
habeamus eos interceſſores ꝓ nobis apud
Dominū:vnde legitur,quod Berſabeę, quæ
interpretatur Puteus facientis,ideſt Eccle-
ſia triūphans, impetrauit filio ſuo regnum.
¶ Quarto ut eos imitemur, ꝑ eorum enim
exēpla ad eorum imitationē prouocamur.
¶ Quinto propter augmentum noſtræ ſe-
curitatis,& ſpei ſubleuationem:ſi enim ho-
mines huius mūdi mortales, & nobis ſimi
les potuerunt: ita per ſua merita ſublimari
& nos ſimiliter poterimus: quoniā manus
Eſai.59. Domini non eſt abbreuiata. ¶ Sexto pro-
pter honorem diuinæ maieſtatis, quam (il-
los honorando)in eis honoramus;& mirabi
lem prædicamus eū, qui ipſos ſanctificauit.
¶Septimo,quia Sanctorum dies,& anniuer
ſaria in eorum honore nobis ad memoriam
reducitur,propter noſtram utilitatem,quo-
niam in eis honoramus Deum, ipſi nāque,
cū ſint perfectè beati, orationibus nō indi-
gent;

gent;quia eis ad uotum omnia ſucedunt: Immò iniuriam facit martyri,qui prò marty re orat. De celeb. Miſſ.c. cũ Marthæ.

Quotuplex ſit differentia Sanctorum.

QVAESTIO II.

EST autem quadruplex differentia Sã ctorum noui Teſtamenti,quos per an ni circulum colimus. Sunt enim Apoſtoli, Martyres,Confeſſores,& Virgines. Et hi p quatuor mundi partes ſignificantur:Per O-rientem Apoſtòli:Per Martires meridiem: Per Aquilonem Confeſſores,Per Occiden-tem Virgines.¶ Sed hodie ſancta Romana Eccleſia ponit & quintam differentiam ſan-ctorum,nempè ſanctarum mulierum.

Vtrum alicui ſanctorum latriam; uel ſacrificium debeamus.

QVAESTIO III.

SED eſt aduertendum, quòd nulli ſan-ctorum latriam, uel ſacrificium debe-mus;ſicut enim feſtiuitates ſanctorum cele

Conc.Triden. ſeſſ. 22.c.3.

brandæ ſint;& in eorum memoriam altaria conſtruenda,nulli tamen eorum uel Angelis,ſed ſoli Deo ſacrificare debemus.Nemo enim antiſtitum in locis ſanctorum corporum adſiſtens altari dixit: Offerimus tibi Petre,& Paule,aut Cypriane, ſed Deo offertur; de illorum victorijs gratias agẽs, eorũque patrocinia implorat,ut ipſi pro nobis intercedere dignentur in Cœlis,quorum memoriam facimus in terris.

Quæ feſtiuitates celebrentur per annum.

QVAESTIO IV.

De cõſec. diſt.3.c.1. De fer. c. fin.

QVAE autem feſtiuitates celebrandæ ſint per totum annum, patet ex Concilio Lugdunẽſi; in quo ſic ſtatutum eſt;Dies Dominici feriandi ſunt a Veſpera in Veſperam.Item feſtum Natalis Domini, Sancti Stephani,S.Ioannis Euangeliſtæ,Innocentium, ſancti Syluestri, Circuncifio: Theophaniæ, ſiue Epiphaniæ, Paſcha cum tota præcedenti, & ſequenti hebdomadibus:Rogationes cum tribus diebus, Aſcenſio Domini, Pentecoſtes cum duobus die-

bus

bus ſequentibus, ſancti Io. Baptiſtæ, duodecim Apoſtolorum, ſancti Laurentij, Feſtiuitates Beatæ Mariæ: Omnes dies Dominici, Dedicatio ſancti Michaelis, Dedicatio cuiuslibet Oratorij: feſtum omnium Sanctorum, Sancti Martini. ¶Et illæ Feſtiuitates, ſcilicet Sanctorum canonizatorum, quas ſinguli Epiſcopi in ſuis Eccleſijs cum clero, & populo, decreuerint celebrandas. ¶Reliquas uero feſtiuitates per annum non ſunt cogendi ad feriandum populi, nec prohibendi.

Cur tempore Paſchali non celebramus feſta Sanctorum, qui cum Chriſto ſurrexerunt; vel cum eo Cœlos aſcenderunt.

QVAESTIO V.

SED quæritur quare in tempore paſchali non celebremus feſta ſanctorum ueteris Teſtamenti, qui cum Chriſto ſurrexerunt, uel cum eo Cœlos aſcenderunt: debemus enim de illorum glorificatione gaudere, & ſolennizare ſicut & de alijs ſanctis, cũ certi

De pænit. diſt. 1. c. ſicut primi Nota.

certi ſimus eos Cœlos aſcendiſſe? Reſpon. Quòd ideò non ſolennizamus feſta prædictorum, quoniam ad inferos deſcenderunt: ſolennizamus enim ſanctorum natalitia, quando uidelicet Cęlo nati ſunt, non quando Inferno. ¶Poteſt etiam dici, quòd de Glorificatione eorum in anima in Paſcha, uel ſaltem in Aſcenſione feſtare debemus. Sed non poſſumus, propter authoritatem officiorum, illorum dierum: Obumbraretur enim ſolennitas illorum authoritate maioris ſolennitatis: Quoniam ueniente Principe, ceſſat Magiſtratus. ¶Vel in dedicatione Eccleſiæ, in qua nouē Lectiones dicuntur, fit feſtum de illis, ſicut & feſtum Sancti Ioannis Baptiſtæ fit ad finem Auguſti: qui tamen circa Paſcha mortuus fuit, & feſtum Beati Iacobi Compoſtellæ in Iulio, qui tamen fuit tempore Paſchali occiſus. ¶Veruntamen feſta Sanctorum ueteris Teſtamenti, ut Abraham, Iſaac, Dauid, Daniel, & aliorum per Græciam, & apud Venetias coli dicuntur, & ibi habere Eccleſias.

Octauæ Sanctorum cur celebrentur.

Quæſt.

QVAESTIO VI.

SANE octauæ Sanctorum ideò celebrantur: quia ſicut primus dies ſignificat Natiuitatem eorum, ſcilicet, qualiter naſcuntur Cęlò, & in ſocietatem, & Sanctorum Patrum, quando animæ eorum a corporibus ſeparantur: Ita in octauis recolentes Reſurrectionem corporum, congratulamur Reſurrectioni eorum. De Octauis Sanctorum. Gloſſ. in §.2. inſtit. de Ingenuis.

Purificatio Beatæ Mariæ Virginis cur careat octauis.

QVAESTIO VII.

FESTVM autem Purificationis ideò octauis caret: (ferè enim ſemper Beatæ Mariæ Virginis feſta cum octauis celebrantur) quoniam licèt Chriſtus legaliter fuerit præſentatus in templo, nullus tamen Doctor nos coarctat, & infantes die Quadrageſima Natiuitatis eorum præſentari in templo: Vnde ſicut præſentatio puerorum ad templum ſecundum ueterem ritum defècit. (Quia hodie fit in baptiſmo) ita & huius feſti purificationis octaua. Nota.

Ad quid quatuor adinuenta ſint feſta principalia Beatæ Mariæ Virginis.

QVAESTIO VIII.

De pænit. & remiſſ. ca. Nona. INTER cunctos ſanctos Dei genitrix Virgo Maria primatum obtinet, utpote, quæ eſt ſanctis dignior, & excellentior uniuerſis, in cuius honore Eccleſia in quatuor anni temporibus quatuor ſolennes celebrat feſtiuitates, uidelicet, Annunciationẽ: Aſſumptionem, Natiuitatem, & Purificationem. Omni enim tempore ipſam in memoria habere debemus, quæ omni tempore ad filium ſuum pro nobis peccatoribus intercedit. ¶ Hæ autem quatuor feſtiuitates fiũt ſecundùm quatuor benedictiones, quæ in ipſius Virginis Salutatione continentur. ¶ Prima eſt: Aue Maria gratia plena; quæ primæ feſtiuitati competit, ſcilicet Annunciationi, quando uidelicet eam Angelus Salutauit, de Spiritu Sancto concepit, facta gratia plena. ¶ Secunda eſt; Dominus tecum: quæ competit Aſſumptioni: quando uidelicet aſſumpta eſt in Cęlum: Quia tunc

Nota.

fuit

fuit cum Domino ſuo, ideſt filio, ut eſt Dominus, ante enim non uiderat Dominum ita manifeſtè in ſe. ¶ Tertia benedictio eſt: Benedicta tu in mulieribus: quæ competit Natiuitati: quia tunc nata eſt mulier in utero ſanctificata. ¶ Quarta benedictio eſt: Benedictus fructus uentris tui; quæ congruit quartę feſtiuitati, ſcilicet, Purificationi: quia tunc obtulit illum benedictum fructum in templo, de quo fructu uide, quæ dixi in expoſitione primi Hymni feſti Corpus Chriſti.

Cur quatuor feſta Petri Archiapoſtoli fiant in anno.

QVAESTIO IX.

CElebrantur quatuor feſta Petri Principis Apoſtolorum in anno, uidelicet feſtum Cathedrę Romæ: feſtũ ad Vincula, & feſtũ Paſſionis, propter multas eius prærogatiuas: Primo propter priuilegium: fuit enim præ alijs priuilegiatus, & ideo magis celebratur in authoritate; nam fuit Princeps Apoſtolorum: & claues regni Cœlorũ accepit. ¶ Secundo propter Officium: ipſe enim

Petri Apoſtoli quatuor fiunt feſta.

Matth. 16. & 17.

enim Officium prælationis ſuper Vniuerſam Eccleſiam habuit.¶ Tertio propter beneficium, quia ipſe, qui poteſtatem ligandi, atque ſoluendi habuit, liberat nos à tribus generibus peccatorũ, ſcilicet cogitationis, locutionis, operationis.

Cur potius Pauli conuerſio, quam aliorum ſanctorum celebretur

QVAESTIO X.

PAVLI autem conuerſio potius, quàm aliorum ſanctorum celebratur ab Eccleſia. Primo propter exemplum, ne quiſque quantumcunque peccator, deſperet de uenia, quando tantùm in culpa conſpi-
Act. 6. cit poſt modum talem in gratia fuiſſe. ¶ Secundo propter gaudium, ſicut enim Eccleſia magnam habuit triſtitiam in eius perſe-
Act. 9. cutione, ita maximam habuit lætitiam in eius conuerſione.¶ Tertio propter miraculum, quod Dominus in eo oſtēdit, dum de ſæuiſſimo perſecutore, fecit fideliſſimum prædicatorem.

Cur Ioannis Baptiſtæ feſtum duplex facit Eccleſia.

QVAESTIO XI.

QVONIAM inter natos mulierum nõ ſurrexit maior Ioanne Baptiſta, meritò Eccleſia celebrat feſtũ de illo, & facit ei duplex Officium, ſcilicet, natiuitatis & decollationis Celebrat autem eius natiuitatem propter Hyſtoriam, quoniam ipſa per Dominum de eo dicit per Angelum; & multi in Natiuitate eius gaudebũt. quod etiam propter Sarracenos dictum eſt, qui hoc feſtum celebrare dicuntur. ¶ Secundo propter allegoriam; & myſterium, quia per Ioannem figuratus eſt ortus gratiæ, quam nobis attulit Chriſtus. Ipſum enim Ioannes præceſſit in Annuntiatione, in Natiuitate, & prædicatione, & ad Inferos deſcenſione. ¶ Tertio ſicut Beata Virgo ſanctificata fuit in utero matris, ita & ipſe. Matth. 11

Feſtum Omnium Sanctorum, quibus de cauſis fuerit inſtitutum.

Quæſt.

QVAESTIO XII.

OMNIVM autem Sanctorum Feſtum inſtitutum fuit tribus de cauſis: Primo propter omiſſorum Feſtorum ſuppletionem, non enim propter ipſorum multitudinem de omnibus ſpecialiter feſtare ualemus. ¶ Secundo propter negligentiam in Feſtis, quæ celebrauimus. ¶ Tertio propter faciliorem orationum noſtrarum impetrationem: facilius enim, quod petimus obtinebimus, ſi ſimul omnes intercedant pro nobis: quia impoſſibile eſt, ferè multitudinem non exaudiri.

Angelorũ Feſtum vt quid fiat.

Angelorum Feſtum cur facit Eccleſia.

QVAESTIO XIII.

ECCLESIA autem Angelorum Feſtũ facit duplici de cauſa. Prima nobis miniſtrant: omnes enim ſunt adminiſtratorijs Spiritus Sancti in miniſterium miſsi propter eos, qui hæreditatem capiunt ſalutis.

Hæbr. I. ¶ Secunda ratio, quia pugnant pro nobis

Nota. contra Angelos malos, nec permittunt nos

Apoc. 12. tentari

tentari ſupra id, quod poſſumus: Vnde dicitur; Factum eſt prælium in Cœlo, Michael & Angeli eius pręliabantur cum Dracone: Huius enim belli princeps eſt Beatiſſimus Michael, & ideò fit ei feſtum: & quia eorũ, qui mittuntur, princeps eſt Michael, qui fuit Princeps Eccleſiæ Iudæorũ, modo eſt Princeps Eccleſiæ Chriſtianorum. Daniel.

Feſtum Angelorum vnde originem ſumpſit.

QVAESTIO XIV.

HOC autem Feſtum, quod eſt commemoratio victoriæ Sancti Michaelis inde originem ſumpſit: quia cùm Barbari depopularentur Apuleiam, Chriſtiani triduano ieiunio indicto Sancti Michaelis, auxilium implorauerunt, per cuius uiſibile patrocinium fuganter Barbari dederunt, & Chriſtiani uictoriam habuerunt. ¶ Vocatur etiam Feſtum reuelationis, quia in monte Gargano reuelatus eſt; de quo uide aliquid in expoſitione Hymni primi Quadrageſimæ, qui incipit; Ex more docti myſtico.

De Mortuorum. officio.

Mortuorum Officium cur inſtitutum.

QVAESTIO XV.

MORTVORVM autem Officium inſtitutum ob id dicimus, quòd ipſi ſunt in ſtatu, ubi ſatis patiuntur, & ipſi per ſe nō poſſunt operari, ac ſpiritualia per ſemetipſos habere nequeunt, ideò noſtris orationibus enitimur illis ſuffragari: Vnde quemadmodum ille, qui eſt in carcere poſitus, non poteſt ſe ipſum liberare, & abſoluere, & negocia ſua expedire per ſe ipſum: ut ambulando, petendo conſilium, iura, uel exceptionibus utendo, uel non poteſt ſoluere, quia non eſt ſoluendo, & pauper; & nihilominus ualet ab altero extra carcerem poſito liberari: puta ſoluendo pro eo: uel agendo id, quod ad eius abſolutionem eſt neceſſariū; ita ſpiritibus defunctorum per Miſſarum celebrationem, aliorumq; diuinorum exolutionem, precesvè Sacerdotum inſtitutum eſt ſubueniri, eosque adiuuari, ac liberari poſſe.

De cōſec. diſtin. 2. c. Viſum præt.

Hoc

Hoc officium pro Spiritibus Mortuorum vnde ſumpſerit exordium.

QVAESTIO XVI.

PRAETEREA hoc officium Mortuorũ, initium habuit ex ueteri lege; mortuo enim Iacob; Ioſeph,& alij fratres ſui,cũ multis Aegyptijs attulerunt eum in Ebron, ſed prius fleuerũt ſeptuaginta diebus in Aegypto; & poſtea fleuerunt ſeptem diebus in Archa Achad. Item legitur; quod mortuo Moſe,fleuit populus Iſrael 30.diebus, & ſimiliter fecerunt de Aaron. Item dicit Salomon; Luctus filij Sapientis mortui ſeptem diebus; luctus filij ſtulti ſempiternus:ideò in æternum morietur.

Geneſ. 50.
Deut. ult.
Num. 20.
Eccle. 22.

Mortuorum Officium vnde incipiat.

QVAESTIO XVII.

ILLVD quoque notandum eſt,quòd officium Mortuorũ incipit à veſperis: poſtea ſequũtur vigiliæ,in quibus,vt clarè patet in eodem officio, leguntur nouem Lectiones de Iob,incipientes:Parce mihi Domine:ſed ſine Iube Domine benedicere, & ſine:

Mortuorum officium cur non admittat ſecũdas Veſperas.

ſine:Tu aũt Domine miſerere nobis.¶Hoc tamen Officium non habet ſecundas Veſperas propter illam cauſam, quã recitauimus ſupra in tractatu octauo,in quæſtione undecima, nempè:Quia hoc officium finẽ habebit,quando aĩæ ſaluandorum, ab omni pœna liberatæ, æterna beatitudine fruentur.

Cur in principio huius Spirituum Mortuorum officij non dicamus: Domine labia mea aperies; nec Deus in Adiutorium meum intende;nec Benedicamus Domino;nec Gloria Patri. &c.

QVAESTIO. XVIII.

SED hoc quoq; haud omittendum eſt, quòd hoc Mortuorum officiũ ſine Domine labia mea aperies,in principio, & ſine Deus in adiutorium meum intende,& ſine, Benedicamus Domino,ac demum ſine Gloria Patri dicimus;quoniam hoc officiũ imitatur triduanam Chriſti ſepulturam, ſicut enim in illo triduo, ita & in hoc officio omnia laudis cantica ſubticemus, & ſolennitates quaslibet ſubtrahimus.

Cur hoc officium Mortuorum potius feria ſecunda frequentetur, quàm alijs diebus.

QVAESTIO XIX.

EST item nobis animaduertendum, q̃ hoc ſalubre mortuis officium in Aduẽtu Domini, & Quadrageſima multũ in die Lunæ potiuſ exoluitur, quàm cæteris diebus: quoniam (ut dicunt quidam) in prima hora refrigerium habẽt illi, qui ſunt in Purgatorio; & ſtatim in ſecunda feria redeunt ad pęnas, & laborem; ut igitur eorum ſubueniatur laboribus, officium pro illis; atq; Miſſa ſæpè in ſecunda feria perſoluitur, celebraturque. Durand. lib. 4. c. 1. num. 29.

Mortui an ſciant ſuffragia, quæ pro ipſis fiunt.

Mortui an ſciant quòd facimus illi bona.

QVAESTIO XX.

SANE defuncti ſciunt ſuffragia, quæ pro eis fiunt tribus modis, ſecũdum Auguſtinum: Primo per diuinam reuelationem, quando ſcilicet Deus eis reuelat. Secundo, Auguſtinus. In c. fatendum. 13. q. 2.

per bonorum Angelorum manifeſtationẽ: Angeli enim,qui hic ſemper nobiſcum adſunt; & omnes actus noſtros conſiderant, quaſi in inſtanti poſſunt ad eos deſcendere, & eis protinus nunciare.Tertio per animarum hinc exeuntium intimationem. Adde & quartum per experientiam, cùm uidelicet,ſe a pœnis ſentiunt releuari.

Suffragia eius, qui propter mortale peccatum in charitate non eſt; an proſint ei,qui in charitate deceſsit.

QVEASTIO XXI.

SI quærimus utrum ſuffragia per eũ, qui eſt mortali irretitus peccato, defunctis facta,ualeant,& proſint ei, qui deceſſit, exiſtens in ſtatu gratiæ,poterimus reſpondere, quod opera quidẽ ſacramentalia, puta Miſſa,officium mortuorum,collectæ, & ſimilia per talẽ facta bene ualent, & defuncto proſunt:Quia illa ab operante non habent efficaciam,ſed a Deo, tum quia ille nõ proprio nomine, ſed quaſi ſindicus totius Eccleſiæ, & omnium nomine hoc agit.¶Si uerò tanquam perſona priuata alia ſuffragia facit,

De ſentẽ. exc.c.Mulieres. ff. ſol. mat.l. qui mandato.

aut

aut hoc agit alio enim nomine, aut ſuo proprio: Si alieno, ut quia defuncti, ſeu alterius in charitate exiſtentis iuſſu: de illius bonis elemoſinam tanquam myniſter pro eo facit, tunc quidem illi prodeſt: Quoniam is intelligitur facere, cuius mandato fecit: & qui mandat ſolui, ipſe ſoluere uidetur. Hinc eſt, quòd peregrinationis uotum ab uno emiſſum, alter eius iuſſu exequi poteſt. ¶ Si uerò priuato nomine; & de proprio quis pro illo elemoſinam dat, uel orat, uel ieiunat, uel aliter ſe affligit, quaſi communiter dicunt Theologi, quod talia in nullo proſunt: Nam legimus: Scimus, quia peccatores non exaudit Deus: ſed illud cæci, & non Euangeliſtæ fuit uerbum: Cùm multiplicaueritis orationes, non exaudiam.

De uoto. c. licet.

Ioan. 9.

Eſai. 1.

Anniuerſarium ſi contigerit celebrari in die Dominica, quid agendũ.

QVAESTIO XXII.

SI autem anniuerſarium Mortuorum cõtigerit in die Dominica celebrari, uel in aliqua ſolennitate, non debet mutari ad ſequentem diem, prout fit in feſtis Sanctorũ, ſed fiat in die præcedenti, ut citius occur-

Nota. ramus pęnis defunctorum, quas in Purgatorio ſuſtinent, Defuncti enim noſtro indigēt auxilio, & beneficio, ſed non Sancti.

Aquæ benedicta mortuis proiecta quid operetur.

Quid Aqua benedicta, quidq́; Thus cadaueribus proſit.

QVAESTIO XXIII.

ASPERGVNTVR autem cadauera fidelium aqua benedicta, quoniā aqua benedicta expellit Dæmones, qui eam ualdè timent, ne ad corpus eorum accedant: ſolent nanque multum deſæuire in corpora mortuorum, ut quod nequiuerunt in uita, ſaltem poſt mortem agant. ¶Thus uerò ad ea adhibetur propter fętorem corporis remouendum; ſeu ut defunctus Creatori ſuo acceptabilem bonorum operum odorē intelligatur obtuliſſe, ſeu ad oſtendendum, quòd defunctis proſit auxilium orationis.

Pſalmi graduales cur dicantur; & cur quindecim ſint.

QVAESTIO XXIIII.

De Pſalmis Gradualibus.

POſtquam diximus ſupra cur Mortuorum Officium in die lunæ in Quadragesima

geſima multum frequentur, rationemq́ue cur potius in die lunæ, quàm in cæteris diebus adduximus: Roget forſam modò aliquis, cur Pſalmi graduales in die mercurij recitentur per Sacerdotes; & quamobrem quindecim ipſi ſint; ad cuius petitionem multo plura forent ei dicenda, quàm dicturus ſum: ſed quoniam ſupra pollicitus ſum, multitudinem eorum, quæ ab alijs dicuntur circa ea, quæ tractare ego decreui, in cõpendium, ac epitomæ redigere: ob id in reſponſione ero breuitatis amator. Attende igitur prudens lector: & ego præuio Domini noſtri Ieſu Chriſti fauore dicam. Thalmudiſtæ dicunt, quòd quando Salomon fodit fundamenta Templi, tanta abundãtia aquæ incępit emanare, quòd uoluitquaſi ſubmergere totam Ciuitatem Hieruſalem, ſed tũc Achitophel uir prudens ſcripſit ſemiforas, ideſt, nomen Tetragrãmaton in teſta ollæ, & miſit in aquam, adiurando eam, ut retro cederet, & ſic aqua deſcendit uerſus centrũ terræ per ſexdecim millia ſtadiorũ, ſed tunc dixerunt Sapientes, quòd hoc cedebat in maximum damnum Ciuitatis, quòd aqua ita eſſet profunda pro puteis fodiendis, ſed tunc Achitophel iterum ſcripſit nomen ſe-

Eodẽ trac. q. 19.

Thalmudiſtæ.

miforas

miſoras in alia teſta ollæ; & miſit in aliud profundum, adiurando aquam, ut aſcenderet per quindecim millia ſtadiorum, quod ſic factum fuit. Et tunc Salomon fecit fundamēta Tēpli in memoriam illorum quindecim ſtadiorum, quibus aqua aſcenderet de abyſſo; & ſic dicunt Thalmudiſtæ, quòd Salomon præcepit cantari hos quindecim Pſalmos in aſcenſu illorum quindecim graduum in memoriam illius magni miraculi. ¶ Sed quantum iſta poſitio ſit ficta, & friuola, & irriſoria, & in ſe concludens mēdaciū & cōtradictionem cuilibet diſpoſito, poteſt patere; & ideò aliter dicendum eſt, nempè quòd tota ædificatio, & diſpoſitio Hyeruſalem & illius templi fuit figura Chriſti, & Ec-

Nota. clesiæ militantis: & ex conſequenti Eccleſiæ triumphantis; & ideò antequàm ædificaretur, fuit tradita ipſi Dauid à Spiritu Sancto deſcriptio, & exemplar totius Templi, & Tabernaculi, in qua intellexit omnia, quæ ibi erant deſcripta, & figurata; ut patet. j. Paral.

Paral. 18. 18. Et ideò ſicut ordinauit Dauid, ita Salomon ædificauit Templum in monte Moria cum aſcenſu quindecim graduum ſecundū exemplar Templi ſibi traditum. ¶ Ad cuius

Aduerte. intelligentiam eſt notandum, quòd Adam

duo

duo damna generalia incurrit per peccatũ; Nam primo cecidit à dignitate, & felicitate,in qua erat de pręſenti, & à culmine gloriæ cœleſtis ſibi promiſſæ,ſi ſtetiſſet. Secundo fuit exul,& relegatus ab illo Paradiſo terreſtri,& factus peregrinus cum tota ſua poſteritate per hunc mundum miſerabilem: Et ideò non põt redire ad Patriã,à qua expulſus eſt,niſi peregrinãdo,& ambulãdo in lege Domini,ab ea nõ deuiãdo, uſquequo perueniat per Chriſtum ad Hyeruſalem, quàm perdiderat:& ad templum gloriæ unde cecidit. Sed cum peruenerit, & perductus fuerit ad uitæ ſuæ terminum,obſeruando legẽ, adhuc reſtat,ut aſcendat per quindecim gradus uirtutum usque ad templũ Gloriæ,à qua cecidit:& per quòd peccatum amiſit:Et ideò ſicut Dauid fecit pſalmum, Beati immaculati in uia,qui ambulant: in quo denotatur tota peregrinatio huius mũdi,in quo homo myſticus peregrinatur ab Adam,uſque ad Chriſtum,& à Chriſto uſque ad ultimum iudicium, ſiue finem uitę cuiuslibet hominis:Ita pariter Dauid fecit hos quindecim pſalmos pro aſcẽſu quindecim graduum Templi, per quos denotãtur, & memorantur quindecim gradus uirtutũ,

ſine

ſine quibus nemo poteſt in Cœlum aſcēde re,nec gloriā amiſſam recup erare : oportet ergo per gradus,& merita uirtutum aſcendere in Cœlum:& hæc figurabatur per peregrinationem Iudæorū,qui erant in diſperſione:Nam ueniebant de Græcia, & de Italia,& de Agypto,& de cæteris partibus mūdi ad feſtum Hyeruſalem,& dum peregrinabantur per itinera dicebant pſalmum, Beati immaculati in uia, qui ambulant : & hoc per totum iter,ſed poſtea in aſcenſu Tēpli dicebant hos quindecim pſalmos; Vnū in quolibet gradu per ordinem procedendo.Sed omnia illis contingebant in figura : Vnde per totum ſpacium itineris prædicti à domibus ſuis,usque ad portas Hyeruſalē ſignificabāt totum diſcurſum legis ab Adā, usque ad Chriſtum,& Eccleſiam Euangelicam,ſed à portis Hyeruſalem, usque ad Tēplum,ſignificabant diſcurſum legis Euangelicæ,& fidelium,qui peregrinantur in Hyeruſalem,uel in Eccleſia Chriſti. Sed aſcenſus graduum Templi figurabat aſcēſum in gloriam cœleſtem:Et ideo fecit Dauid hos quindecim pſalmos appropriatos his quindecim gradibus Templi,ſecūdū ordinē uirtutum.Nā primus gradus appropriatur pri

Nota.

mo

mo gradui uirtutum, qui eſt receſſus à mun danis. Vltimus memorat ultimum gradum uirtutum, qui eſt in quiete laudare Deum: & etiam dicit perfectionem gloriæ, quæ eſt iam in patria inceſſanter Deum glorificare, & benedicere: & ideò ultimus Pſalmus dicit: Ecce nunc Benedicite Dominũ; & ſic prudens lector per ordinem uirtutum poteſt facere diuiſionem iſtorum quindecim Pſalmorum. ¶ Et quoniam iſti quindecim Pſalmi poſſunt exponi tribus alijs modis, myſticè nempè, propheticè, & moraliter: ideò ſancta mater Eccleſia omnibus iſtis tribus modis intendit cantare iſtos quindecim Pſalmos, ſiue quindecim gradus. Primo pro Apoſtolis, & Diſcipulis, quia aſcenderunt à Synagoga in Eccleſiam, & Tẽplum Chriſti relictis legalibus. Secundo pro omnibus fidelibus à peccato aſcendẽtibus in ſtatu gratiæ. Tertio pro Viris ſanctis, & contemplatiuis aſcendentibus à terrenis curis ad contẽplationem ſpiritualium; & ideò in diebus ferialib. olim Quadrageſimæ dicebãtur quotidie, ſed hodie in die tantũ Mercurij; hoc eſt, in feria quarta, ne nimium laſſemur, exoluuntur; & facit tres ſancta Eccleſia quinarios ex his quindecim Pſalmis. Et primum Alia ratio

qui-

quinarium dicit pro defunctis, qui ſunt in
Nota. Purgatorio,ut abſoluti à pęnis,citò aſcēdāt
in Cœlum:Et ideò dicit orationem Abſol-
ue.Secundum quinarium dicit pro pęniten
tibus,ut aſcendant à peccato in gratiam ꝑ
pęnitentiam,& ideo dicit orationem; Deus
cui proprium eſt.Tertium quinarium dicit
pro iuſtis,& contemplatiuis, ut conſeruen-
tur in gratia,& perficiant in uirtutibus uſ-
quequo perueniant ad Gloriam:ideò dicit
orationem;Prætende Domine famulis tuis
& famulabus tuis &c.¶ Vel dicuntur Pſal-
mi graduales,qui ſunt quindecim, quoniā,
Caſſiod.in Pſal. 119. ſecundum Caſſiodorum,ſeptenarius nume
rus ſignificat hebdomadam propter ſabba
thum ueteris teſtamēti:Octonarius uerò nu
merus Dominicum diem, in quo Dominū
reſurrexiſſe manifeſtum eſt: quòd ad nouū
pertinet Teſtamentum;ideò & ſeptem, in-
quit Durandus in rationali,& octo Pſalmos
illos recitamus,ut oſtendamus, quòd utri-
usque teſtamenti præcepta obſeruare debe
mus.¶ Vltimo aduerte,quòd quemadmo-
Pſalmus Beati immaculati, cur ad primam dicatur. dum ſancta Eccleſia totum Pſalmum ,ſcili-
cet Beati immaculati in uia,qui ambulant
&c.dicit ad primam, tertiam,ſextam & no-
nam pro peregrinātibus in mundo:Ita pari
ter

ter ad omnes horas Beatæ Mariæ Virginis dicit hos quindecim pſalmos, eo quòd Beata Maria Virgo per hos quindecim gradus uirtutum meruit aſcēdere ſuper choros Angelorum ad cœleſtia Regna. Pſal. graduales cur dicātur in officio Beatæ Mariæ Virginis.

Septem Pſalmi pœnitentiales cur recitentur à nobis in Quadrageſima in die Veneris.

De Septē Pſalmis pęnitentialibus.

QVAESTIO XXV.

QVONIAM uerò homo ſæpenumero cadit, & ægrotat, ob id à ſancta noſtra Matre Eccleſia nobis ſeptem Pſalmi pęnitentiales, uelut competens medicina, pręſtantur: Inde enim animarum noſtrarum ſaluberima lauacra ſuſcepimus: Inde peccatis mortui, reuiuiſcimus. Inde lugētes ad æterna gaudia peruenimus. Pſal. 6. ¶ Penitentium autem primus Pſalmus, ſextus eſt à primo: ſequitur deinde trigeſimus primus, & trigeſimus ſeptimus, quinquageſimus, cēteſimus primus, centeſimus uigeſimus nonus, centeſimus quadrageſimus ſecundus. Pſal. 31. Pſal. 37. Pſal. 50. Pſal. 101. Pſal. 129. Pſal. 142. ¶ Non autem credas incaſſum ad ſeptenarium numerum fuiſſe hos pœnitentiū Pſalmos perductos:

Caſſiod. in Pſal. 6.

ductos : quando & maiores noſtri, inquit Caſſiodorus, ſeptem modis peccata nobis dimitti poſſe dixerũt. Primo per Baptiſmũ. Secundo per paſſionem martirij. Tertio per eleẽmoſinẽ. Quarto per hoc quod dimittimus peccata fratribus noſtris. Quinto cùm cõuerterit quis ab errore uiæ ſuæ. Sexto p̄ abundantiã charitatis. Septimo per pœnitẽtiã. Addenda quoque Cõmunio corporis, & ſanguinis Domini noſtri Ieſu Chriſti: cùm tamẽ dignè ſuſcipitur. Inueniuntur & alijs fortaſſe modi remiſſionũ : Cõgruit.n. ut numerum ſupplicationis noſtræ indulgentia diuina tranſcendat.

Gloria in Altiſsimis Deo. Et in terra Pax hominibus bonæ uoluntatis. At fidelibus Defunctis æterna requies &c.

F I N I S.